

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Philosophia eclectica Ettoniam - Cod. Ettenheim-Münster 297

Dehm, Benedictus

[S.l.], 1749-1750

Pars secunda

[urn:nbn:de:bsz:31-130925](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-130925)

Axioma Sextum.

Corpus nq. se ipso, nq. aliud corpus movere potest, nisi ab alio prius moveatur. Nam corpus ratione sui, nq. potest, nq. eminenter motu gubari, prout suo loco ostendemus.

Axioma Septimum.

Non minor causa requiritur ad rem conservandam, quam ad illam primum producendam. hoc axioma ex inferendis de reu observatne clarius evadet. Et his vobis sequitur

Axioma Octavum

Ea vis est evidens, ut non solum verum, sed falsum, ad mota veritatis luce detegat: vel ut loquatur P. Augusti: cognitio veritatis oia falsa: si modo proferantur, in qua prius inaudita erant, et diiudicare et probare idonea est. Et haec de prima Metaphysica parte dicta sunt.

Pars Secunda Metaphysicae Sive Pneumatologia.

Parte altera metaphysicae Pneumatologia, sive Spirituum sic vocamus. Spiritus vero seu mens est res sive substantia cogitans. Quae res sive substantia, in quo cum corporibus convenit. Quae vero cogitans, id est percipiens et volens, in quo a corporibus differunt: solus enim et ois Spiritus cogitat, nullus ista cogitane prius in spiritu potest inveniri aut gigni. Haecenus Philo Trilicis generis Spiritus extare agnoverunt et habuerunt, nq. Deum, Angelos, et mentes humanas: at quidam nq. ab aliis Philo Trilibus his Spirituum generibus, prout supra iam semel ostendimus, quartum addiderunt, nq. Belluandam,

quas in Spiritus, quamvis ceteris longe imperfectiores adstruxerunt. 2°, pro quadrupli hoc Spirituum genere, quatuor Capitulis hanc secundam Methodum nostram parte geludemus.

In 1° de Deo agemus, illudque nomen, quod vocant Helgia glubetur. In 2° de Angelis, quae naturalitate attingi possunt, tractabimus. In 3° mente suam expendemus. In 4° de Angelis, non Brutorum aut Spiritus diis queant, examinabimus.

Capitulum I.

De Deo.

Cum demonstrares nostras in Saxonum Librorum Auctoritate, ut apud illos, qui Saxon et Supra Helgia studio prosequuntur, usu venit; sed ex ipsa naturalitate, conitibusque deis duamur: nihil hic nobis agendum esse videtur, quam, ut, quae naturaliter de Deo nota esse possunt, qua fieri poterit diligenter, distincte & exponamus. 1° igitur, quaeremus, quid Dei nomine omnibus in mente veniat, et quomodo a nobis cognoscatur. 2do quibus propriis rationibus existentia Dei demonstrari possit. 3° de propriis Dei attributis dicemus, et specialiter de immensitate, aeternitate, et infinitate ipsius. 4° de potentia, voluntate, omnipotentia, libertate, et decretis dominis. 5° de Deo creatore, conservante et providente agemus. 6° de Deo, movente et quiescente differemus.

& Primus.

Quid Dei nomine omnibus in mente veniat,
et quomodo a nobis cognoscatur.

Dei nomine res aliquantulum fortiter spirituales et simpliciter, à se ipsa existente, aeterna, immensa, infinita, omnipotente, omnia videntem, omnia gubernantem, gubernantem a movente, uno verbo, omni perfectum genere cumulata forma.

hancq; idea sui notionē n̄ modo habentij, qui deū esse
 re consententur, sed et etia fuit eorū, qui se Atheos
 professi sunt, Et tñ ulli unquā exhiberunt athei. Si
 em ab ipsis quasitū fuerit, quidnā illud esset, qd̄ esse
 re negarent, n̄d̄ essent utiq; deū, sive substantia
 cō, sive Simplex, sive nica, aeterna, imensa, uno
 verbo infinite p̄fecta, quā eorū esset q̄ a nā infita
 Dei notio. Id igitur

Conclusio.

Exstat in nobis innata dei, sive Entis Summe p̄fecti idea.

Prob. Idea Dei est idea Entis Summe p̄fecti, ut dictū.
 ai exstat in nobis idea Entis Summe p̄fecti, q̄ est idea dei.

Prob. min. Nōn alia ratne imperfectos nos esse pro-
 nuntiamus, quā qd̄ ab illa idea Entis p̄fecti deficere
 nos aduertimus. q̄ exstat in nobis idea Entis p̄fecti.

Prob. ant. mens n̄stra n̄h̄ se ipsa p̄fectius in hoc aspec-
 tabili mundo deprehendit, et se p̄cipuū cū rebus, quas
 ope suū percipit, conferat, n̄ est ratio, cur se illis q̄a-
 rando, p̄fecta se respectu illarū n̄ iudicet. ai tñ hęc ipsa
 mens n̄stra multarū imperfectū sibi ultro q̄scia est. q̄
 illas aliunde reperere aut cognoscere n̄ p̄t, quā innata
 sui cū ente adhuc p̄fectiori imō p̄fectissimo compa-
 ratne, à q̄ proinde se deficere sibi intus q̄scia est.
 q̄ exstat in nobis huiusmodi summe p̄fecti entis, adeoq;
 Dei idea, eaq; innata. Illa quippe idea est innata,
 quā à p̄mo actu divinitus nobis est concessa, sive
 quā est ipse Deus, quatenus menti n̄strā p̄sens est,
 eamq; p̄petuo illuminat. ai idea Dei à p̄mo or-
 tu nobis est concessa, sive est Deus ipse, quatenus
 menti n̄strā se se salte imperfecte percipiendū exhibet.
 nā nlla res creata, utpote imperfecta, idea illa
 nobis imprimere p̄t. q̄ exstat in nobis innata dei
 Idea.

Solvuntur Objectiones

obji. illa idea n̄ est naturalis seu innata, quae per
sens acquirimus. si idea dei p̄ sens acquirimus,
n̄ ex mundi ipsius exemplatōe. na, ill docet
Apost: Rom 1. v. 20. invisibilia ipsius 1. dei
p̄ ea, quae facta sunt, clatu conspicuntur. q̄o idea
dei n̄ est nobis innata seu congenita.

R. N. m. Si em̄ idea dei ex rerū subtiliū percepta
hauriremur, certe ea componeremus ex ips. effectibz
quas corporibz inie. quip̄ing, putā ex claritate
solis ac stellatū, ex calore ignis, ex frigore glaci
ex candore nivis, ex nigredine gagabae, & si ex
hujusmodi effectibz idea dei conflare n̄ possumz,
aliis conserperemus deū lucidū ut solē, calidū
ut ignē, frigidū ut glaci, candidū ut nivē, nigrū
ut gagabam. q̄o est absurdissimū. q̄o idea dei
ex rerū subtiliū percepta n̄ educimus.

Ad text. Ap̄li. Invisibilia dei p̄ ea, quae
facta sunt, sive spiritalia, qualis est mens, hūa,
sive corporea, quale est coelum. intellecta con-
spici t̄m p̄ oculos, quae idea dei nobis congenita
existant; t̄m vero t̄m p̄ eas, quae illa nobis sup̄-
dident, na, neqz mens, n̄tra, neqz corporea visibilia
ratne sui, deū invisibile repraesentare possunt,
imo neqz nobis praebent creatā ovasse de deo
cogitandi, nisi dei nobis, seu idea mentibz n̄stris
a naa, id est ab autore nae foret insita.

Text. J. Deus vulgō concipitur instar venerabilis
senis, ut Angelus instar formosi adolescentis alii
improvi. si hujusmodi idea ortū ducit a sensibz,
q̄o idea dei ortū ducit a sensibz.

R. D. M. vulgō concipitur Deus instar venerabilis
senis conceptu absurdo, qui minime est deus con-
ceptus, e. conceptu iusto et proprio N. M. unde gup̄
m. N. cod. q̄d quippe conceptio dei ut venerabilis

proorsus absurda videbit. Enim vero Congi aliter conie-
 pitur ab ijs, qui vera illius idea exprimunt. Demone-
 strant quippe illi, Deum n̄ esse corporeum, aut ex partibz
 suis compositum, eum esse summe intelligentem, ubiqz potentem,
 ubiqz potentem, moventem oia immobilia, n̄qz Penesente,
 n̄qz novum, et in oia innovante. Et haec oia attributa ve-
 nerabili Geni n̄ conveniunt; sed Enti summe perfecti, quod quod
 illi, n̄ vero imagine aut Phantasmatis corporis exhibe-
 berit. qd Deus n̄ instar venerabilis Genis est percipiendus,
 sed ut Entis adorandum, existens, aeternum, infinitum; uno
 verbo, ut Entis unum quicquid perfectum, quod nlla p̄ imagine repre-
 sentari. Neqz in Angelus instar juvenis a latibz cogi-
 tandus est, cuius hoc modo a pictoribus affingatur, p̄ typh
 Spiritus aliquid, aut fortia cogitandi, quod illigere quod
 possumus, aut imaginari nequimus.

Insta 2. nulla mentibus nostris inest dei notio seu idea,
 nisi q̄ magne quanda corporea ipsi nobis exhibe-
 antur; ai n̄ alia esse p̄ illius imago, quae venerabilis
 Genis; qd concipiendus est in p̄e venerabilis Genis.
 P. N. M. Ea em̄ in imagine corporea percipimus,
 qua sibi sunt et corporea, n̄ que sunt spiritalia
 et ab oi ma affectu soluta. Si ipsi esse generatim,
Veritatem, perfectum, et alia id genus clare et distincte
 novimus, quamvis corporeis imaginibus exhiberi ne-
 queant, si n̄ Deum ut Entis summe perfecti et intelligibile,
 n̄ ut Entis corporeum, et imagine sibili circumscriptum
 concipere debemus.

Insta 3. Non possumus Deum cognoscere ut Entis summe
 perfecti, nisi removendo ab eo imperfectas, quae nobis
 in se ipso seu percipimus. qd dei cognitio a sensibus
 est repetenda.

P. N. a. Imo n̄ cognoscimus nos esse imperfectos, nisi
 quae idea perfectis visita habemus, a qua nos p̄m
 ab esse intelligimus. Quoniam quoniam quoniam quod
 nostrum esse imperfectum, quonia cognoscimus mente,
 quae est ipso perfectior: sed nll nobis in reru naa
 affectibus nostra mente seu fortia cogitante: unde n̄ ea

judicaremus imperfecta, si nlla alia nobis adesset cogitatio, quae qua ex se ipsis proficiunt: quae cum plenas ei profusiones deesse intelligamus, clarum est, nos habere ideam Entis perfecti, in quo perfectus illas nullo gignere videmus.

Nota 4. si res ita se habeat, nulli unquam fuit cogitatio Athei: ai. go. go.

Q. D. M. Nulli fuisse Athei, si ad ideam Dei sibi congenitam attendere voluerint. C. S. S. N. M. n. em. credibile est ullos unquam, qui ad ideam Dei attendissent, ferio Atheismum fuisse professos, quia n. tm. clara est orbis hominibus in natura vestigia Dei notio, sed in suis rebus pulcherrimam conspectu indefinenter excitatur. Exhaurire in se ipsa professus est barbari quidam maia nimium imersi, qui ideam illam Scripturam aliquamdiu beneant, sed sua tm. in Creatoris, culpa, cum ad illam ideam manibus rebus pulcherrimis comoti n. attendant, nec quarant Deum, si forte attrahant eum, aut inveniant, quamvis n. longe sit ab inogoz n. n. in ipso em. vivimus et movemur et sumus. ait. A. P. L.

obj. 2. nlla in nobis est idea rei infinita. ai. Deus est infinitus, go. nlla in nobis extat idea Dei.

Q. N. M. Infiniti em. noie intelligimus id, quod ullos habet fines, sive go. sumum est, et cui nihil, nec p. cogitabile quod adijci potest. ai. clara et distincte novimus, quod sit ullos habere fines, aut limites, seu sumum esse, nec ullius rei adjectiva posse amplificari: nam rebus novimus Enti sumum esse, nullo oio addi posse, alioqui n. esset sumum esse: novimus pariter, nec numerum nec corpus posse esse infinitum, quia nullo est tantus numerus, cui p. cogitabile adijcere aliquid n. valeamus, ut corpus n. ita extensum concipitur, quin illius extensio p. mente amplius produci queat. go. clare et distincte novimus infinitum.

Nota 5. Non possumus infinitum cognoscere, nisi per quaedam negativa finiti, neque cum rei alioquius finis non videmus, ea infinita vocamus. go. clare et distincte non novimus infinitum.

Q. Pa. n. em. negatne finiti infinitu novimus, si potius
 finitu p. quanda infiniti diminutne illigimus. ai
 quod finitu est p. quanda diminutne infiniti recipimus;
 na finitu p. tiamus ut elyod. Eus dicitur, p. te ut par-
 te. Cuius generatim: adeo ut ipsius Cuius generatim, qd
 nullis Cuius clausu illigimus, parte alga deurgere
 deeamur, ut id finitu percipiamus; siq. prius ordine
 infinitu novimus, qua finitu; qo infinitu p. finiti
 negatne non illigimus.

Exstab. 2. si haberemus idea dei, tunc cognosceremus
 quid sit deus. ai n. cognoscimus, quid sit deus, ut multi
 Philo. docent, ipse q. q. thos. No. inquit, non scimus
 de deo, quid est. qo ulla habemus dei idea: aut si
 qualemcuq. habeamus, ea naalis n. est, sed vel a paren-
 tibus, vel a magistris, aut ab alijs profecta.

Ex. 2. m. Non cognoscimus, q. f. q. quid sit deus; qo su negat
 q. thos, nos cognoscere de deo, quid est. C. imperfecta n. m.
 et coad. Idea igitur, qua de deo in se habemus, quam-
 vis clara sit et distincta, quonia q. t. et attributa, qua soli
 deo conveniunt, est qua deus ab oib. alijs entibus clare et
 distincte scimitur, est t. imperfecta et manca, n. t. quia
 minime nobis exhibet t. t. et p. sonaru donaru in una
 naa, nec generatim Verbi a Patre, nec processionem Spiritus
 Sancti a Patre et filio, sed n. qia ab entis summa p. f. t.
 plenitudine p. p. f. t. u. unde hoc su concipimus
 potius quid n. sit, qua quid sit deus: idq. n. t. m. docet. q. thos,
 q. t. m. q. August. his verbis: deus ineffabilis est: f. t. u. d. i. m. g.
 quid n. sit, qua quid sit: terra cogitas, n. est hoc deus: mare co-
 gitas, n. est hoc deus: oia qua s. in terra, hoer et aelia, n. est
 hoc deus: oia qua s. in mari, qua volant p. aere, n. est hoc deus:
 quid quid tuat in coelo, stella, sol et luna, n. est hoc deus: effu-
 coelum, n. est hoc deus: Angelos cogitas, tributes, possessa:
 tes, Archangelos, thronos, sedes, dominatnes, n. est hoc deus.
 Et quid est? hoc solum potui dicere, quid n. sit. Non t. m. po-
 tui p. August. pronuntiare haec oia, n. p. terra, mare
 coelum, hoer, Angelos, n. esse deum, nisi idea dei, imperfecta
 gide, sed t. m. vera ac distincta habuisset. haec aut idea nec
 a parentib. nec a magistris, sed a solo deo effluenda,
 ut diximus.

Quibus positum rationibus ex ipse dei
demonstrari potest.

Quamvis tuto arbitremur, neminem scire unquam dubitari
potuisse, quin deus existat, à quo quaecumque, oculis et
animo cernimus regantur, ut ipse cuius idea oibus
hominibus insita est; In instituti affiri ratio exigit, ut ea
arguta, qua ad comprobanda illius existentia coniter
afferre solent & illi, hic attexamus. Ea autem sunt tri-
placis generis, metaphysica, videlicet, physica, et moralia, qua
omnia sunt à posteriori, quod sicut, seu ab effectu ad causam. non vero
à priori, seu à causa ad effectum. Nec enim deus, ut ipse prima
omnium rerum causa, proprium ullum aut eam se priorem habet.
Igitur.

Demonstratur ex ipse dei
Argumentis metaphysicis.

Argumenta metaphysica vocamus ea, quae ab ipsius huius
mentis, et ingenitarum illi idearum consideratione pendent;
nam mens huius seu anima rationalis, et illius idea juris sunt
metaphysici, prout patet. Sit igitur.

Primum Argumentum.

Exstat in nobis idea dei, sive idea Entis summi perfecti: non
enim ob aliam rationem excellentiora et meliora desiderioribus
praefecimus, quam quod illa ad ideam summam perfectissimam
inest, magis accedere comperimus, quam ipsa. At illa idea
summa perfectissima, seu Entis summi perfecti, ~~non potest
concipi nisi per se existens actuali, ut patet per
se ostendit, quod existens actuali, ut patet per se ostendit:~~
non potest, sicut, quod illa est, deum esse, ~~ut patet per se ostendit~~
aliunde, quam ab ipso deo, profusum non potest, nam non, à nobis
ipsis, non, à parentibus, non, à magistris, non, à aliis argu-
tibus consideratne ostendit habere potest, eum summam perfectio-
nem in nobis, non, in Parentibus aut Magistris, non, in rebus,
aspernabilibus contineatur, prout generari debet, si huius
idea summa perfectissima originem duceret, juxta axioma

Supra C. 4 part. 1. pag. quinto Ens relatu: quid quod est
perfectio in re aliqua, id est prima, potest illius causa vel
causa vel emittentia generari debet. ergo illa idea est a deo
proinde existit deus.

Confirmatur. Ex oibus rebus, quas naturaliter novimus, alia
sunt, quae alijs magis; alia, quae minus perfecta merito
habentur, proinde oes ultro cedere coguntur, nam corpora v.g.
animata et vivencia in animalibus, seu vitae expertibus meliora
et perfectiora judicamus; et fortassis spirituales corporis praeforimus.
si magis et minus diu non possunt, nisi preparata
non ad aliquid, quod maxime perfectum sit. ergo existit aliquid
Ens Summe perfectum, id est, ens a se ipso existens, aeternum,
infinite, in casu, uno verbo, deus: nam dei nomine
Ens unde quod perfectum naturaliter intelligimus: ad hoc, existit deus.

Argumentum Secundum.

Quid quid in idea clara et distincta rei alicujus comprehenditur,
id de illa certissime potest affirmari: haec enim est prima veri-
tatis et certitudinis regula, ut supra part. 1. C. 4. axio-
mate 1. pag. ostensum.

Si existit actualis generatur in idea clara et distincta dei,
seu Entis Summe perfecti: nam Ens Summe perfectum concipi non potest,
sine existit actuali, utpote quae est perfectio a se
ergo existit actuali certissime de deo potest affirmari; sive
quod idem est, deum existere est certissimum.

Argumentum Tertium.

Vel oia oia Entia sunt contingentia, sive ut Schola lo-
quitur, possibilia esse et non esse, ut in caelo terra, &c.
vel datur aliquid Ens absolute verum.

Sed oia Entia diu non possunt contingentia, sive possibilia
esse, et non esse: quoniam Entia a se ipsis existit habere
nequeunt, cum sint imperfecta, nec potuerint, nisi ab
Ente Summe perfecto in rerum natura collocari. Quocirca si
Entia contingentia fingerentur non existere, iam non amplius
essent Entia contingentia, sive possibilia esse et non esse;

Id oio impossibilia forent: nisi quodate Eus necessarium
existere, à quo, & quom ab ois Entis plenitudine causa
adipereut. qm n oia ois Entis à gtragentia, sed
unū ex oibz entibz debet esse abste nriū, n ab alio
pendens, n factū, et à quo reliqua oia pendeant,
uno verbo, Deus.

Argumentis Physicis Deum
existere demonstratur.

Argta physica Sunt ea, qua ex rerū physicarū seu
naturalū contemplatione desumuntur.

Primum Argum.

Varia affectus occasus corporū in nobis excitari
comperimus. Nam Singulis fere vrbis nstra mo-
mentis experimur ex corporū contrectatione
nos vel voluptate vel dolore affici; Etenim reman-
tia prout oculos nstros, seu mente p oculos reuertit;
Toni autē et graves demulcent aures, vel offendunt,
Fides de odoribz et Saporibz, quōd alij p grati, in-
grati alij: idē de quibus libet corporū subtiliū moti-
bus et affectibz est sentiendū. Ai corpora n possunt
p se ipsa, tpm p causas effectrices et proprias, vel volup-
tate vel dolore in nobis seu mentibus nstis excitari,
sed quia p se inertia esse illigantur; sed in, quia intri
motus corporeos et voluptate ac dolore nstra men-
tis, nlla naturalis intri cadit habitudo. qm necesse est, ut
voluptate vel dolore producant tpm caa quales
sūt, vi legis inter corpus huā et ad reale seu mente
gubilita, ut quōdā corporis motus dolor, quōdā volup-
tas, consequatur. ai lex illa, quae generalis est, choibz
hoibz cois, ab alio gubili n p, nisi ab eo, qui res
oes generatim gubinet ac gferat; qui mentibz suis
et corporibz dominatur, qui his motū, illis pū in-
perbit, &c. Quippe caa pūvata n p rebz omnibz

41.
Sue prospicere, eaque instanti se ratione movere ac regere,
ut, qua sibi siqueventia, prosequantur, qua si noxia
fugiant. go existit generalis ille rerum ovis Auctor, Con-
servator et Moderator: hunc vero Deum nominamus.
Existat go Deus: quod erat demonstrandum.

Secundu Argu.

Certum est, motum aliquem in corporibus naturalibus existere,
nec id ulla ratione a quoquam negari, aut in dubium revo-
cari potest; Si motus iste a solo primo Motore, seu Deo
nris proficiat: corpus enim sive magnum, sive parvum,
sive tenue sive crassum, esse et ratione sui quodlibet esse
profusus inters; nec corpus unquam moveri potest, nisi ab alio
moveatur. Non potest autem moveri ab aliqua creatura, quod movi
exulenti, nisi ea vim illam a Deo accipiat, et ab eo con-
tinuo adjuvetur, prout ex inferius dicendis patebit:
nec aliter creatura, quod movi profusa, movere potest corpora,
quod ut causa occasionalis, prout dicimus in phisica nostra
parte 2^a, sed in phisica. go necesse est, primum aliquid
motus ovis Auctorem, sive Deum, existere, a quo singula
corpora suum motum accipiunt, et in eo se conservantur.

Tertium Argu.

Quaecumque causa operari et effectus aliquos producere
observantur in rerum aspectabilium natura, ut hoc hoc
Leo leone, &c. ea ab aliqua causa adjuvari debent; cum
fieri ovis non possit, ut solus hoc alteri huius, vel Leo Leo-
ni, cuius fabrica, vites, et organorum formatio pe-
nitius ignorat, existere largiatur. go illa causa ab alia
pendent, ut quod operari valeant. Jam vero illa
causa, a qua pendent, vel est a se ipsa, et a se ipsa ope-
ratur; vel rursus operandi vim ab alia recipit; cumque
vel dabitur progressus in infinitum, vel tandem sistendum
erit in alia prima rerum ovis causa. ai non potest dari progressus
in infinitum: alias cum ulla foret prima causa movens
ulla 1^a, 2^a, 3^a, 4^a, 5^a, 6^a, 7^a, 8^a, 9^a, 10^a, 11^a, 12^a, 13^a, 14^a, 15^a, 16^a, 17^a, 18^a, 19^a, 20^a,
effectus fieret, v.g. nec hoc hoc generaret, nec Leo leone.

god falsū effiō. q̄o tandem sistendū erit in aliqua pri-
ma rerū oīū cā, quā Deus diuīte: atq; ita existit Deus.

Existētia Dei argūis moralib; q̄robate

Argūta moralia s̄ca, quā de more doctis Sal et indoctis
solent esse auōmōdata; vel quā moris ipsos respiciunt,
nisi alq̄do ex nāā p̄lyā vel mel; p̄lyā de p̄romante.

Primum Argūm.

Quacūq; in hoc v̄rso cernimus, ea in finis aligōs,
certos et constantes, p̄petuo nobis obseruamus. ai
ea, quā nlla cognitūe p̄adita sūt, ut s̄ p̄singula
males hujus appetabilis mundi partes, in finis cer-
tos et constantes s̄p̄ agi nequeunt, nisi ab aligō. p̄cto-
re Sapientis p̄mo mouente et gubernante. q̄o existit
 creator ille et Gubernator, quē Deū noīamus. q̄o
existit Deus.

hoc argūto s̄p̄ usi fūere Scriptores Sacri et profani,
ut Dei cognitūe in oīū mentib; existant.

Isaias, c. 40. v. 26. et ap̄ly. Rom. i. v. 20.

Innumera q̄q; s̄ illorū, Poetarū et Oratorū,
ut Ciceronis lib. 2. de nāā Deorū, hanc in re testi-
monia, quā fusi refert Lactantiū, lib. i. de v̄tā
institūtū, vel q̄ib; veri Dei nobilitā vigerere, sal-
sorumq; nūminū cultū amoliri conati. Et proz

q̄cto imēsa volumina nobis transcribēda sūt,
s̄ca, quā a varijs auctorib; ad p̄ma hujus veritatē con-
firmatūe prolata sūt, hūc recensere vellemus.

Ea s̄p̄ca s̄ca via est, quā or̄ illigī ac illigī s̄-
lent ingredi, ut ex operib; opificū oib; p̄sudeant.

Ita, ut ait Regius & Saltes, Gal 10, v. 1. Celi enar-
rant gloria Dei, et opera manū ejus annuntiat

firmamentū. Et Job, c. 12. v. 7. Et Reg; interroga-
jumenta, et docebunt te, et volatilia caeli, et inidi-
cabunt tibi: loquere terra, et respondebit tibi: et

narrabunt pisces maris: quingnorat, quod oia hac manu
Dni fecerit.

43.

Secundum Argu.

Mundus non existit ab aeterno. quod in hunc conditus fuit
ab omnipotente potentia Ente. cuius esse est Deus. quod
existit Deus. Maj. prob. si mundus ab aeterno exi-
sisset, tot arbor, tot machina ad vitam usum necesse
fuit aeternitate non latuissent: cuiusmodi stans navi-
gandi periculis nautica subsidio; Ars typographica,
Molitoria, sive qua aquam, sive qua ventorum vi
agitante; aliisque innumera id genus inventa, quae si olim
nota fuissent, non ex hominum memoria, ob utilitatem
sua, fuissent delicta. cuius in ea oia rebus debita esse
constat, immo quo hunc plerumque terrarum regiones habi-
tari coeperunt, non ignotum est ex colonis, quae in eas
terras fuerunt deducta: ut ostendimus, quod oia huiusmodi
monumenta ultra sex annorum milia retro extendun-
dantur, nullaque sacris Bibliis sunt antiquiora. quod mundus
ab aeterno non existit, sed certo tempore ab omnipotente Deo
fuit conditus, Deum ipse existere necesse est.
hoc argu. eleganter hoc carmine exponit Ciceronius
Lib. 5. de re publica.

Patere si nulla fuit genitalis Origo
terrarum, et coeli, Semper, aeterna fuere:
Cur supra bellum thebanum et funera Trojae,
Non alias alij quoque res cecinere Poetae?
Quot tot facta virum toties cedere, neque usquam
Aeterni fama monumentis insita florent?
Verum, ut opinor, habet nobilitatem summa reuereque
Natura est mundi, neque primum exordia coepit.
Quare in quaedam nunc artes expoliuntur;
Nunc in augescunt; nunc addita navigij sunt
multa, modo Organij meliora peperere sonos.

Tertium Argum.

Illi sunt homines stultissimi, et dementissimi, qui salute sua in apertissimum discrimen adducunt, atque ulla spe salutis aut comodi percipiendi. sed quia sine ulla ratione, contra insitam nobis obiectam, Deum existere inficiantur, vel in dubium revocant; in salute sua, atque ulla emolumentum spe, in apertissimum discrimen adducunt; nam si, ut stulti ipsi opinantur, nullus re ipsa existat Deus, certe viri probi et fideles, qui Deum confitentur, nullatenus, quod reformident, cum ipsi ea confessio post mortem nocere nequeat: sed si Deus existat, ut naturalis illa eorum sollicitudo, qua post mortem nobis sint obventura; ut instruitus ille, quo in tribulationibus et angustiis manus et oculos ad coelum, et gem ad miserorum assylum attollimus, ut demum universonam, qua aliam, ut ita dicam, voce clamat, Summe ubique testatur auctorem, suadet: qua horrendum supplicium manet atheos, qui veritati tam manifesta ingratum ac offidum peccatum mentibus obstruxerunt, quod non dementissimi sunt habendi, ipsorumque proinde deploranda est conditio, nisi ad Deum ipsos revertantur, et a portentoso immanique errore illo respiciant. haec unica profecto ratio cordato viro sufficit, ut ab atheismo impietate se se tueatur; aut si forte in eorum insaniam incidit, ab errore statim resurgat.

Solvuntur obices contra

Argumenta metaphysica

Obij. ^{imo} contra argum. in. Ens Summe perfectum est Summe bonum, nec proinde ulla patitur mala. Si plura mala occurrunt in mundo. ergo non existit Tale Ens Summe perfectum, atque nec Deus.

R. P. M. nulla patitur mala nisi ut inde maiora colligantur bona C. M. Si maiora bona ex ijs deducantur. A. M. hoc ad infinita Dei bonitate pertinet, ut esse mala permittat

quo ex ijs bona eliciat. *Forst.* vel Deus potest mala vult, 45

et n̄ vult et n̄ potest. Si primū, est iustus, nec proinde Deus,
Si secundū, est infirmus, adeoque nec Deus.

Sp. P. m. Deus quippe potest absolute oia mala tollere, si velit:
Id nihil absurdi sequitur, si ea permittat, cum creas liberas
concederit, quibz vel bene vel male agendi libertate con-
cepit: unde n̄ vult mala, siquidem ea puniunt; sed ipsa tñ
permittit, ut inde maiora bona colligat.

obj. 2. contra arguitur 2da ex eo, quod concipia montem
cum valle esse n̄o coniectū; vel circulum esse rotundū;
n̄ sequitur monte, vel circulo existere in rerū nat̄a.
gō a pari, licet existat in Idea Entis summe pfecti gō:
henra videat, minime geludi potest Deū existere.

Sp. N. coad. et parit. nā eo modo se habet existētia re-
spectu Entis summe pfecti, gōmō se habet vallis respectu
montis, rotunditas respectu circuli; n̄ gōmō se habet.
existētia respectu montis et circuli. ai Separari nequit
idea vallis ab idea montis, idea rotunditatis ab idea
circuli. gō existētia actualis et n̄a separari n̄ potest ab idea
Entis summe pfecti, licet existētia actualis separari possit a
monte, vel circulo. Entem vero in idea rei creatae et
imperfectae existētia possibilem gōmō gōmō, n̄ actualis; in idea
am̄ Dei seu Entis summe pfecti existētia actualis n̄o com-
prehenditur. Unde quemadmodum existētia actualis separari
n̄ potest ab idea clara et distincta rei imperfectae v.g. circuli;
ita existētia actualis separari n̄ potest ab idea Entis pfecti,
salutem Dei.

Forst. 1° ex ista responsione sequitur tñ, Deū, ex hy-
pothesi quod existat, n̄o existere; quemadmodum circulus
est n̄o rotundus ex hypothesi, quod existat: n̄ vero se-
quitur Deū absolute existere. gō.

Sp. P. a. Nam, ut modo dictū est, instituenda est com-
paratio inter existētia respectu Entis summe pfecti et rotun-
ditate respectu circuli, n̄ inter existētia utriusq; siquidem
existētia n̄a gōmō gōmō in idea Dei, n̄ vero in idea circuli.
gō duendum, sicut rotunditas a circulo separari nequit,
ita existētia a Deo divelli n̄ potest: n̄ vero geludendum

Sicut circulus, ex hypothesis, quod existat, non rotundus est, ita deus, ex hypothesis, quod existat, non existere.
 Prop. 2da. à statu ideali ad statum reale non valet conclusio in eo, quod spectat ad eum existere, sed in vice, quod ad essentiam pertinet; aliter quid quod quæreremus, existere: quod dicitur in pt. 1°. quod, licet existere non in idea Entis Summe perfecti generetur, quod dicitur in pt. 1°, ipsum existere.

Prop. 3^a. Non valet conclusio in eo, quod ad existere possibile, seu contingente spectat, C. in eo, quod spectat ad existere non, N. a. et eod. modo ubi existere rei est non contingens, qualis est omni creatorum rerum existere, tunc non valet conclusio à statu ideali ad reale in eo, quod ad existere spectat, v. g. licet quis mundum, quasi ab æterno existente conueneret, minime tamen inde colligi potest, mundum esse ab æterno: quia in idea mundi existere possibile tamen est contingens generetur, non vero deualiter est non. sed cum existere est non, sive cum existere eodem modo in idea Entis alijus generetur, quod rotunditas in idea circuli apprehenditur, tunc à statu ideali ad statum reale valet conclusio, non in eo, quod ad existere spectat; nam tunc existere non minus est essentialis rei, quæ rotunditas circulo: nec magis possibile est Ens non existere, quæ circulus non esse rotundus. Ens autem Summe perfectum non minus existere non in suo conceptu seipsum involuit, quæ circulus rotunditate: unde non minus quod dicitur in pt. 1° Ens Summe perfectum existere, quæ circulus esse rotundum.

Obj. 3. contra Argum. tertium à se distributivo ad collectivum, sive à singulis partibus ad totam collectionem, non valet conclusio. quod, quamvis res singule sint contingentes, non tamen tota Entium collectio est contingens, sed non, nec ullum Ens non per ea collectivum admitti debet aut necesse est.

Quidam n̄ valet generalis à singulis partibus ad totam
 collectam, cum enumeratio n̄ est perfecta, nec attribu-
 tum est iterum generaliter. C. Si enumeratio sit perfecta
 aut attributa est iterum generaliter. Ita. A. coad.
 Cum igitur enumeratio, seu inductio est perfecta,
 quid quid de singulis affirmatum est, maxime si attri-
 butum sit eis est, id de oibz collectivè, seu de
 tota collectione potest affirmari, ut in Coa dictu v. g.
 si singuli homines deprobate accepti sunt mortali
 obnoxij, oes seu collectivè erunt mortales.
 si singula entia secundum naturam seu essentiam suam sunt
 contingenter, tota eorum collectio erit contingens.
 Non possunt autem omnia entia esse contingenter, ut
 probatum est. quod necesse est, aliquid existere Ens
 unum, n̄ factum, quod reliquis existens quæsit, quod
 Deus est. Eodem modo agitur de attributo toti collecti-
 oni proprio, sed à singulis partibus ad totam collectam
 n̄ valet generalis, nec viceversa, v. g. miles dei n̄
 est exercitus, tametsi militum collectio exercitus
 dei possit. Sed sic agitur de attributo, quod est singu-
 laris entibus, et toti collectioni, et est iterum generaliter.

§ Tertius.

De Principiis Dei attributis et perfectionibus.
 Est specialiter de immensitate, eternitate et
 infinitate Dei.

Deum unum esse in natura, et unum in personis fides
 Catholica nos docet; hinc differtenda sunt attributa sin-
 gularis personis propria (de quibus obiter tamen ac velut
 in transitu dicimus) ab iis, quae sunt oibz communia,
 de quibus ex professo nunc disputamus. Haec autem
 attributa singulis personis communia, vocantur essentialia,
 quia ad essentialia divina pertinent, sive quia in idea clara
 a discepta dei, seu entis summe perfecti contenta
 continentur: eaqz tota natura illi debentur.

Quare ergo hic s' in eo collocanda sit diffinitio, ut
 vocant, essentia et specificatio Dei, ex qua fluunt,
 seu potius in qua comprehenduntur omnia illius attributa.
 Prob. ergo notandum, quod essentia divina summi potest
 tripliciter s' in se physica, seu prout est in se,
 et independentem a quavis mentis conceptu. Et
 in se metaphysica latiori; et sic sumpta est pre-
 cisa a solis perfectionibus relativis et a personali-
 tatibus, hoc est, considerata prout secundum perfectiones
 absolutas et eorum tribus personis. Et in se met-
 physica strictiori, et est essentia divina sumpta secundum
 id, quod in illa simpliciter s' attributum Dei con-
 stitutum, ex quo cognito cognoscuntur cetera ip-
 sius attributa, sive est essentia divina sumpta secundum
 proximam attributa, ergo prout conceptu Deus suffi-
 cienter intelligitur distinctus ab omni alio ente, et ex quo
 cognito cognoscuntur cetera eius attributa, quae
 proprietates essentiae vocantur. his praetatis s'.

Conclusio I^a.

Diffinitio essentiae et specificatio Dei in physica, in metaphysica
 in se latiori sumpta, in summa perfectione vocatur collo-
 canda.

Prob. In eo collocanda videtur memorata Dei diffi-
 nentia essentiae et specificatio, quod solum clara et distincta
 Dei notione exprimit, cumque ab omni alio ente sic dis-
 tinguit, ut ora, quaevisque nominis, ipsius attributa in
 eo contineri clarissime et simpliciter intelligantur. et summa
 perfectio sola clara et distincta Dei notione exhibet,
 cumque ab omni alio ente sic discernit, ut ora, quae nomi-
 nus, ipsius attributa in summa perfectione contineri simpliciter
 intelligantur. ergo diffinitio Dei essentiae et specificatio sive
 physica sive metaphysica in se latiori accepta, in summa
 et simplicissima perfectione videtur esse collocanda.
 M. patet. m. Id. Cum Deus dicatur ens summe perfectum,
 verbe intelligitur s' ens a se, ens unum, summa bonum

Summa Sapientia, omnipotens, aeterna, infinita & atq;
sibi oia attributa, qua ad exprimenda illius naa una
sunt, praeponderant, ut scilicet, ipsius Bonitas et iustitia,
omnipotentia, Sapientia, ceteraq; attributa, sine quibus
propria non querebatur deus. 40.

Quaeritur ad eptia dei in su metaphyico positiori semper
id est, qm ad id, quo quaeritur, quodna sit illud
primatiu eptle attributum, seu attributum illud, quod primo
in eptia divina velut dei distributiva concipimus, an
videlicet sit illius actualis, an ratio Entis infiniti,
an in cumulo oiu pfectu simplex simpliciu, an vero
duo in ratione Entis a se, seu, ut loquuntur, Absentate
sit distribuendum disceptant inter se Philosophi, salva quae
fide, cuius Eulia nll adhuc circa hoc definiens. qua
porro mens ultra sit in Philosophia aperimus.
Contributa diffina eptle et pfecta dei nuni alia ipsius
attributa pponenda, de primo quae illius unitas.
de qua sit

Conclusio 2da.

Unus est deus. Prob. dei Nrae intelligimus
Ens summe pfectu ai Ens summe pfectu est unu. 40 unu
est in deo. Prob. m. Ens summe pfectu debet esse
Sapientiu, seu sibi alijs Entib; antecellere: cuius est
potere, ipsiq; imperare sibi sibi; adeoq; nllm p habere
sibi aequale. Deinde si duo essent, certe aliquo disperi-
mine inter se differrent; proinde in uno extarent propie-
tates seu pfectus, quae absent ab altero; atq; sic am bo
omnimodam pfectu n participarent; quod de deo cogitari
n potest; Deniq; cur potius duo Dei, quam plures distribuerentur,
et qua ratione inter se consentirent? ut ostendamus, eos,
quanto plures forent, tanto minores esse futuros.
Notandum, quod unitas naa divina n officiat contactu divinam
psonaru, sicut Patris, et filij et Spiritus Sancti.
Pater a nullo est, sive est principiu sine principio. Filius
est a Patre ut a principio, n creatus sed genitus. Spiritus
Sanctus est a Patre et filio, ut ab uno principio, n creatus,
n genitus, sed procedens. Itaq; in Scholis Catholis agnoscuntur,

in Deo una natura, dua processionis, tres personae, quatuor
 relationes, et quinq; notiones. Unica est in Deo natura
 et divinitas, ut modo fuit probatum. Quo dua occurrunt
 processionis sive originis. Una, quae Filius oritur
 à Patre, sicut illud seu cognitio, et dicitur genera-
lio: Pater enim se ipsum cognoscendo generat Verbum seu
Filium. Altera, quae Spiritus à Patre et Filio,
 sicut ab uno principio procedit, vel generale proce-
ditio noem retinet, ex Joann. 15 v. 26. vel in
 dicitur Spiratio passiva, juxta 1^{am} Thoa 1 part. q. 27.
 art. 4. ad 3. et sicut amorem, na Pater et
 Filius amore mutuo produunt Spiritum Sanctum.
 3. Tres personae inter se oio aegales, seu una, Pater
 et Filius et Spiritus Sanctus. Tres sicut, inquit, Joannes
qui testimonium dant in caelo, Pater, Verbum et Spiritus.
et hi tres unum sunt, id est una essentia seu unus Deus.
 In unitate illa natura et distinctio personarum reperitur
Perichoresis, seu circuminsessio, quae dicitur
 sicut prima inhabitatio unius personae in alia et vice versa
Non creditis, inquit Christus, quia Ego in Patre, et
Pater in me est?

Cum Pater à nullo oriatur principio, à nullo mittitur sed
 mittit Filium, quia Filius est à Patre, cui aequalis est
 et consubstantialis. Item Pater et Filius mittunt Spiritum
 Sanctum, quia Spiritus Sanctus ab utroque procedit. Nihil
enim in personis divinis est processio unius personae ab una
vel duabus cum habitudine ad effectum aliquid externum:
qui effectus vel est sensibilis, ut cum ad nos in assumpta
humanitate nihil est Filius, aut cum nihil est Spiritus
Sanctus in columba specie: vel est insensibilis, ut con-
tingit, quando Spiritus Sanctus mittitur ad iustificandam unum.
Quo quatuor sunt in Deo relationes: scilicet. Paternitas,
quae est relatio Patris ad Filium; Filiatio, quae est
relatio Filii ad Patrem; Spiratio activa quae est relatio

Patri et Filio ad Spiritu Sanctu, quod spirant seu produ-
cunt; et spiratio patris, quae est relatio Spiritus Sancti
ad Patrem et Filium, a quibus spiratur, seu ex quibus procedit,
nō ex Patre solo, sed ex Patre, Filioque procedit: ut sa-
net Ecclesia Romana contra Graecos Schismaticos.

5to Quing. In deo notiones, per quas nri una persona ab alia
distinguitur, sicut quatuor relationes modo relatae, quibus
additur Inseparabilitas, quae soli Patri convenit.
Itaque nomen seu attributum esse in deo est illud, quod tribus
personis P. sentatis comū est, ut in his hujus & ad monimus,
sed quod in idea clara et distincta est, ut dicitur divina continetur,
cujusmodi P. ea, quae hactenus re censuimus, et in sequentibus
re enūtemur.

Personale est illud, quod significat personam ratione possendi una
persona ab alia distincta, ut generans, genitus, procedens.

Nomen personale est illud, quod personam divinam significat, ut
Pater, Filius et Spiritus S. vel Paternitas, Filiatio,
Spiratio seu processio.

Primum actus est illi, qui soli Patri est comū,
ut intelligere et velle, dum sumuntur, quatenus Patri et Filio
et Spiritu Sancto conveniunt. Actus naturalis est ille,
qui convenit certae personae divinae; ut intelligere, quatenus
significat generare Verbum, seu Filium, quatenus soli
Patri; ut soli Filio convenit generari. Itaque diligere,
quatenus significat spirare, ut loquente Filio, seu pro-
ducere Spiritu S., quatenus Patri et Filio; quia Spiritus
S. ab utroque procedit.

Similiter alia est Sapientia est illi, quae tribus personis est
comū; alia Sapientia genita et personalis, quae est ipsū Verbum;
alius est amor est illi, qui tribus personis divinis convenit,
alius naturalis, quo Spiritus S. a Patre et Filio pro-
cedit; alius personalis, quo Spiritus S. significatur.

Quod si quaeratur, quare Pater dicatur generans, Filius
genitus, et Spiritus S. procedens; respondendum, quod ista
loquuntur S. Scriptura, cui, remota omni curiositate, est
ad haerendum.
Sunt in attributa, quae appropriatae, ut loquuntur
Filio, certis personis conveniunt, ut potentia tribuitur
Patri, Sapientia Filio, et Bonitas Spiritui Sancto

Handwritten notes in the left margin, partially obscured and difficult to read.

Observandum, quod ex his oibus sola persona sint
 re ipsa distincta: nam quod quod est in deo, unum est, inter
 personas, sive relationes, quibus persona divina constituitur,
 et inter se se re ipsa distinguunt. Id autem vel maxime
 cavendum, ut scilicet: Sapientia sua ratio, nec in cogitatio-
 nibus evanescat, ubi sermo est de impenetrabili S.
 Trinitatis mysterio. Et eximium est Sapienter monuit, S. Bla-
 nazus, Sapientia hoc magnum est, et quidem veneran-
du, non Peritiam, homo pluribus in unitate, et
hanc unitate, aut ipsa in pluralitate. Peritari hoc
femeritas est, redere pietas est, non se vita, et vita
aeterna est. ante ipsum ita scripsit S. Aug. Cum
 quaritur, quid Deus, magna propter inopia sua
 laborat eloquium. Dubitatum est in, tres personae, non ut
 illud diceretur, sed ne laearetur. Ne dubitandum,
 quin hoc fuerit causa, cur lib. i. Cod. Justiniani
 lib. i. qui test de summa trinitate et fide catholica, expre-
 caudum sit, ut nemo de ea fide publice ostendere audeat.
 Verum de his in Illigis ferior, modo haec dubia suffi-
 ciant; pauca adhuc subiungimus de Dei simplicitate:
 se, spiritualitate, & Ad igitur.

Conclusio 3.

Deus est simplicissimus, spiritualis, immutabilis, summe
 verus, summe bonus, summe iustus, misericors, &
 Probat. Deus est ens summe perfectus, ut nemo negabit.
 ai ens summe perfectus est simplicissimus, spirituale, immu-
 tabile, summe verum, summe bonum, & 1. ens summe
 perfectus est simplicissimus non ex variis partibus constans:
 nam ea partes seorsim non essent perfecta, sed se se mu-
 tuo perficerent: Sic, ens perfectus constaret ex imperfectis,
 quod concipi non potest; 2. ens spirituale non corporeum, quia
 corpus multis modis imperfectum est, nec ad spiritus digni-
 tatem accedit. 3. ens perfectus est immutabilis, quia
 immutabilitas est perfectio, quam carere non debet ens summe
 perfectus; Eadem ratione debet esse summe verum, et summe
 bonum, & quia veritas et bonitas, & perfectiones.

go deus est simplicissimus, immutabilis, summe bonus, summe verus, summe iustus, misericors, 13.

Observandum, quod in deo, utpote simplicissimo, nulla sit admittenda compositio physica, quae nre plures partes inter se differas exigit. Philoſophus per analogiam nrae mentis diversis q̄ in nobis divinae essentiae, divinatione, attributorum conceptus. Ideoque in deo cogitatur esse compositio metaphysica, scilicet ex genere et diffinitiva, seu ex essentia et attributis, quae cognitio in mente nostra esse veritatis, n̄ in deo: nam in deo esse hunc veluti quoddam illius genus noim ipsum veritatis, quod nre in aliis creaturis a se creatis. Sed analogiam quando invenit, in deo dicitur summe perfectus, haec est illius definitio, quae ab ipso creata, summa aut perfectio, tametsi simplex est, rursus a nobis diversitate in veritate, bonitate, iustitia, sapientia, ac ceteras virtutes seu dotes, quae ad esse summe perfecti plene illi quae. Haec enim est mentis nrae, utpote angustissimis finibus limitata, conditio, ut ne esse simplicissimum aliter quam quae per diversas facies quod creare valeat, ita quod sit esse, id a nobis veritatis velut illius genus, quod vero sit simplicissimum id bonum diffinitiva quae, ut iam notavimus. Nunc de illius immensitate et aeternitate sit

Conclusio 4ta

Deus est in immensus et aeternus. P. B. Deus est esse summe perfectus. At esse summe perfectus debet esse immensus, et aeternus, id est, debet esse praesens omni loco per suam immensitatem, et omni tempore per suam aeternitatem. go deus est in immensus et aeternus.

Istae, Maxime divinae quae parum digna, movent huiusmodi aliqui, an scilicet deus per suam immensitatem diffusus sit in spatibus imaginariis, quae nre extra hunc mundum in infinitum extensa vulgo quae quae et longitudo? ad quod R. negat, quia spatia imaginaria nulli sunt, ut ostendimus in physica, tunc id vero, quod nre est, Dei immensitas n̄ stringit, nisi illa Chimerae fingeat, quod blasphemum est.

Quaeritur in, quid sit aeternitas? R. aeternitas dicitur
à Boetio, interminabilis vita tota simul et perfecta
possessio. Certe si possessio vita, quia aeternitas
soli Deo viventi competit, cuius vita est
interminabilis, sive nihil habet initium, nec ullum
habere finem potest. Certe et tota simul, non vero
successiva, quia in aeternitate, nihil est praesentia,
nihil est praeteritum, nihil futurum, sed omnia praesentia.

In vita autem dicitur sicut Boetius aeternitate dei,
quatenus est quod idem ac deus, sive prout est ipse
Eus aeternus, non prout est duratio aeterna ab ipso
Eus aeterno, sed mentalis abstracta: nam si quod sit
Eus aeternus, sicut deus. Sed aeternitas spectata in abstracto
successione exigere videtur, nec tota simul existit. Nam
illud successione involvit, cui praeterita et futura non sunt praesentia
sed praesentia. Si praeterita et futura non sunt in aeternitate
re ipsa sed praesentia: v.g. mundus, antequam crearetur,
non erat aeternitati re ipsa praesens, cum nondum esset. nunc
quod obsidio Trojana non est aeternitati re ipsa praesens,
sed est praeterita. ergo aeternitas saltem in abstracto spectata
successione intelligitur.

Quod si opponas, praeterita via et futura esse deo praesentia.
R. ea deo esse praesentia obviare, ut ajunt, quatenus
solum deus illa videt in se ipso tam praesentia quam
obvia videt: sed in re ipsa non sunt praesentia, id est secundum
actualitatem et realem existentiam, ut schola loquitur: nunc enim
omnino Abelis à Caino non est deo praesens, nisi quatenus
deus in se ipso re illa tam clara videt, quam si modo gereretur;
non in re geritur, cum sit praeterita. eadem coherens est ratio.

Definienda ergo est aeternitas in se ipsa et in abstracto considerata,
quod sit duratio propria et sine carens, quae
soli Deo competit.

Duratio quae propriam habet, et sine caret, qualis est
duratio Angelorum, aut humanum mentium, in scholis
vulgo dicitur avum; tametsi avum vel pro aeternitate, et
pro aetate aliqua tam apud auctores Christianos sumatur.

Denique si duratio propinqua et fine habeat, ipse vocatur.
Sola vero aternitas soli deo competit, quia solus deus est
Eiusque essentia, solus est à se ipso, solus nam in se includit
existentiam; cetera vero omnia sunt spatia, sive corpora
possibile sunt, et contingenda; unde ab Ente summe profecto
suum esse nullo debuerunt auferre. Pauca adhuc de in-
finitate dei subiungimus.

Infinitum proprie vocamus, quod nullis finibus seu ter-
minis circumscriptum est, sive, quod est in suo genere extremum,
et quo nulli datur ulterius. v. g. Sapientia vel potentia dicitur
infinita, cum summa est, nec in se augeri potest, aut ab alio
superari. Sic ens dicitur infinitum profectum, cuius profectus
nullis limitibus coercetur; sive quod veteribus profectus non
est, aut aliud se ipso profectius invenire.

Quobus in modis summi solent infinitum in scholis. Sic in-
finitum actu, quod proprie infiniti nomen meretur; et in actu
potentia, cui infiniti appellatio minus proprie convenit.

Primum dicitur infinitum categoricatum, hoc est, predicabile,
quia solitarie et sine ullo addito predicatur; ut in hac profectum
Deus est infinitus: posterius syncategoricatum appellatur,
quasi de se non predicabile, quod non proficit, nisi cum
aliquo addito predicari seu attribui: v. g. quia dicitur per Sapientia
homo esse infinitus, nisi addantur hæc voces secundum incre-
mentum, quibus significatur, quia esse posse tantum homo
Sapientia, qui se incrementum aliquid in infinitum suscipere
potest, quemadmodum unus non dicitur infinitus, nisi addantur
hæc voces, secundum incrementum: quia nullus est unus tantus,
qui augeri potest in infinitum. Sic igitur.

Conclusio 5^a

Deus est actu et categoricatum infinitus. Idem Deus
est ens summe profectum. Si ens summe profectum est actu
infinitum, sive infinitas habet profectus essentia, alioquin
ipsum non magis compleri proficit; nec proinde esset
summe profectum, quod Ente summe profecto repugnat: unde
Baruch c. 3. v. 25 sic de deo loquitur: Magnus est et non
habet finem. quod Deus est actu, et, ut ajunt, categoricatum
infinitus.

Quo vero n̄ tm̄ est infinitus, sed ei m̄ soli actu quibit
 infinitas, nulli am̄ p̄stata creata, nec ulli quantitati,
 aut galitati: q̄ia n̄ga fieri p̄t, ut vel p̄stata creata,
 vel quantitas, sive galitas, sive defecta; vel galitas
 actu infinita producat. Nam̄ Crea sp̄ deest,
 quod p̄t à se ip̄sa, sive, ut loquente t̄lgi ip̄si sp̄
 deest independentia, quā ḡregui n̄ p̄t, alia n̄ p̄t
 creas: nec m̄ p̄t tot p̄fectibz à deo exornati q̄m
 plures sp̄ in infinitu ip̄si communicari possint; cum
 deus suam p̄fectu thesauris exhaustire nequeat, nec
 ulla habeat idea creas adeo p̄feta, quin p̄fectiore sp̄ in
 infinitu à se produci posse videat. Neq̄ m̄ ulla produci
 p̄t quantitas seu multitudo vel magnitudo vel galitas actu
 infinita. Si em̄ multitudo vel magnitudo vel galitas
 infinita esse deberet extrema seu oīū possibilium maxima,
 ita ut n̄ posset eā major, ne dicitur q̄d̄ produci. ai
 nlla creari p̄t multitudo vel magnitudo vel galitas oīū
 possibilium maxima; cu n̄la p̄t, cui addi aliquid à deo n̄
 possit: na nllus est oris tantus, cui unitas n̄ possit
 adijci, nlla magnitudo, q̄m possit magis extendi: nlla
 galitas, v.g. sapia, q̄m incrementu suscipere possit;
 alioquin aequalis foret sapia dona, qua p̄t nlla major
 p̄t existere. q̄a nlla dari p̄t multitudo, vel magnitudo,
 aut galitas actu infinita.

§ Quartus.

De Scia, voluntate, opotia, libertate,
 ac decretis domis.

Qua hactenus exposita s̄t dei attributa, s̄i deo in se
 concipiuntur, ut res creatas minime respiciant, qua vero
 sequitur, quanda ad creaturas relata habere illigunt:
 qua singulis titulis expendimus.

Scia Dei.

Primo occurrit Scientia Dei, qua proprie aliud n̄ est,
 qua deus ip̄se, quatenus res oīs in se ip̄so percipit.
 Sed duplici r̄tne fieri p̄t ista perceptio; na vel deus eam
 tm̄ ip̄ta considerat, vel eam existere videt; illa in
 suis ideis im̄mutabilibus sp̄m in casu exploratibz et archetypis
 p̄t, quibus ḡflectur; hanc vero in suis decretis novit.

Archetypa hanc idea, in qua Deus oia reru possibilium officia
novit, appellant Sciã simplicis intelligentiã, atq; practicã
dicunt, quoniam decretu illas producendi antecedit, et in
earu productione voluntas divina dirigit, quatenus scilicet
divina voluntas scdm idea inmutabilem decernit et operatur.
Unde illud vulgo fuit in Scholis Philosophicis, Sciã Dei dirigit,
voluntas decernit, omnipotencia exequitur: Civi ut accuratius
loquamur, meta Deus intelligit possibilia in suis ideis, ex quo
non nro quada efficacissima sua voluntate creare decernit,
idq; omnipotencia sua, scilicet vult, exequitur.

Sed postquam ex infinitis rebus possibilibus, quas Deus in
Deis suis intelligit, aliquas producere decrevit: Et in suo
decreto illaru existẽtia videt ea cognitione Sciã, qua
Philosophi Sciã visionis noiant, quãq; scilicet in, n practicã,
dicunt; quoniam ad reru productionem minimè operatur, sed eas
veluti jam productas, et in alia specie diffusa, intelligunt,
hoc est, vel in presenti, vel in passato, vel in future tempore,
existentes novit, et quasi presentes intuetur. Quare hoc
Sciã, scdm nro suspicendi modum, posterior est decreto Dei,
scilicet actu divina voluntatis, quo res aliquas producere, si de
presentibus agatur, vel eas ad operandu adjuvare, si de li-
beris voluntatis actibus sit sermo, constituit.

Cum vero nlla necessitate agatur Deus ad res aliquas producen-
das, sed libere et pro voluntatis sua beneplacito eas pro-
ducit, hinc sequitur, quod, quocumq; tempore Deus existens, aut
existens, ea contingente tempore existant, vel existebunt, et
quod, quocumq; future tempore, contingente tempore, n nro scilicet
future, atq; contingente tempore, n nra, in suo conceptu
eas involvat.

Future contingentia illa duplici ratione agitur: alia em
absolute future tempore, alia sub conditione tempore: v.g. absolute
future est verale iudicium in 2do Christi adventu, quo vivos et
mortuos iudicabuntur. Id pariter Lyronu et Sidonionu,
de qua Christus loquitur Matth. III. v. 21. n erat future, nisi
scilicet conditio, qua posita n fuit, nimirum si apud propheta S.
qua apud Judeos, patente suspensum miracula: Id sub-
versis terminis predicta a Roma Propheta E. 3. v. 24.
erat future sub conditione, scilicet si terminis in presentibus
permitterent, nec pariter agerent.

Certum quod est ea, quae absolute futura sunt, ad illa divina
 species spectant, quae vulgo Species visionis vocantur.
 Sed de futuris generalibus, quae non minus certae à deo
 cognosci possunt, quae absolute futura, non generaliter
 se habent. Nam quae eiusmodi futura, nulli gravi
 illi certae quaedam in deo species ponunt, quae me-
 dia vocantur, Species simplicis ultimes, et Species visi-
onis constituta, quae sit veluti futurorum generalium esse
 plenaria, et quae deus ante illud decretum praevideat, quod
 quae libere creata in his aut illis circumstantiis po-
 sita sit futura; 3. alij autem hanc certam species dei
 species rejiciunt, quod, ut ajunt, futurorum generalium
 notitia vel ad Species simplicis ultimes, vel ad Species visi-
onis revocanda. Enim vero, ingunt, vel quod
 quae quaedam sunt futura, ponere decrevit deus, et tunc
 illa videt in decreto illo generaliter, ut vocant, siquidem ad
Species visionis pertinet: vel ea quod non est ponenda, id est
 in statu mere possibili remanent; et tunc ad Species simplici-
is ultimes referenda. At uberior horum tractatus
 ad illud pertinet. Nos hoc loco tantum de quibusdam libere
 voluntatis infra arbitrio species dei generaliter, quae illius
 limites non transgreditur, excusimus. Sit igitur

Conclusio.

Deus futura omnia certissime novit. Prob. Qui omnia,
 quae sunt, quae fuerunt, aut futura sunt in sua voluntate
 decretis, quae praesentia seu existantia videt, in futura omnia
 certissime novit ac praenovit, ut per se clarum est. At
 deus omnia, quae sunt, quae fuerunt, aut futura sunt, in sua
 voluntate decretis, quae praesentia, seu existantia percipit: nam
 essentia rerum omnium possibilem in suis ideis, et Species simplicis
ultimes, existantia vero praesentium, praesentia, ac futuram
 in suis decretis, et Species visionis intuetur: idcirco quippe res
 aliqua existunt, vel fuerunt, vel futura sunt, quia deus
 vel deus eas ponere, si de instantiis agat, vel auxilium
 suum ad eas producendum adhibere. Si de liberis motibus
 sit sermo: Praecipua una est ex illis domus, ut ab illis
 fugiat, alioquin non esset ens summe essentiae, quod absurditate
 involveret. Quod deus futura omnia certissime novit, praenovit

Obj. 1. Si Deus futura oia novit, nulla in nobis remanet, electionis libertas, id est, n̄ habemus potestate agendi vel n̄ agendi, seu facultate eligendi unum pro alio ad libitum. At falsum est, qd̄ est ant. Prob. M. Si Deus futura oia novit, oia n̄rio eveniunt. qd̄ nulla remanet in nobis electionis libertas, Prob. a. Si Deus futura oia novit, oia certo ac determinate futura, qd̄ n̄rio eveniunt. Prob. c. qd̄. Illud est n̄rio futurum, quod n̄ potest n̄ evenire. Sed qd̄ certo ac determinate futurum est, n̄ potest n̄ evenire. qd̄ est n̄rio futurum.

Ad argut. N. M. ad illius statum. P. a. ad 2. N. con. et dngz ad 3. N. M. illud est n̄ potest n̄ evenire qd̄ potest fieri vel n̄ fieri. Sed qd̄ certo ac determinate futurum est, si perfertur ab tua voluntate pendet, fieri potest vel n̄ fieri: v. g. nunc possum scribere vel n̄ scribere, licet fieri certo pronuntiarum potest, me hodie scripturum esse. qd̄ qd̄ certo ac determinate futurum est, aliquid in potest absolute n̄ evenire.

vel distingi potest eadem in. quod certo ac determinate futurum est, n̄ potest n̄ evenire, facta hypothesis, quod sit futurum, C. absolute et ultra illa hypothesis, N. M. Si simili modo d. con. quod certo ac determinate futurum est, illud est n̄rio futurum n̄pitate hypothetica, ut vocant, C. n̄pitate absoluta N. con. Duplex diffinitio n̄pitas, una absoluta, hypothetica altera. N̄pitas absoluta est ea, qua quidpiam in se absolute et ultra ulla hypothesis ita tale est, ut alio modo se habere n̄ possit, quam diu existit, v. g. hoc sic existat ex mente et corpore, ut n̄ possit ex istis n̄ existare. N̄pitas vero hypothetica vocatur ea, qua hypothesis quando consequitur, sive quod quidpiam, facta quoad hypothesis, n̄ potest alio modo esse, v. g. ex hypothesis, quod curra, n̄ possum in motu n̄ esse. Faciendum ergo, id, quod certo ac determinate futurum est, n̄rio esse futurum n̄pitate hypothetica, seu ex hypothesis, si, quod sit futurum v. g. ex hypothesis, qd̄ est hodie

n̄ potera n̄ scribere; Sicut, ex hypothese, quod nunc
scriba, n̄ possum n̄ scribere. Id negat, quod dicitur:
nunc futurum est, id esse ex n̄rio futurum n̄ potest
absoluta, n̄ plerumq; ita futurum est, ut possit
absolute n̄ esse futurum.

Quod. i. Si quod dicitur futurum est, potest n̄ esse
futurum, falli potest n̄ scia dona, ut absurdum
consequens, go et ant.

Quod. ii. Si quod dicitur futurum est, potest n̄ esse
futurum in se quosito, et facta hypothese, quod
praevisum sit à Deo ut futurum, falli potest n̄ scia di-
vina, C. Si quod dicitur futurum est, potest n̄ esse
futurum in se divisio et absolute, falli potest n̄ scia
scia dona, N. N. A. cone. m. m. mod.

Quod go dicitur futurum est, et à Deo praevisum ut
futurum, n̄ potest n̄ evenire in se quosito, et facta
hypothese, quod à Deo praevisum sit ut futurum: quia cum
scia rei futura sit posterior illa re facta ut futura,
et non potest n̄ potest n̄ evenire ipsius rei eventus: quoniam
ad m̄ scia, quā Petrus actu ambulante video, cum negatne
ambulantis Petri haudquaquam componi potest. Id quod certo
et dicitur futurum est, quod go à Deo est praevisum, et ab-
solute et in se divisio, ac veluti scilicet à scia dona
spectatur, quod go potest n̄ evenire, quemadmodum exempli vi-
dea Petrus ambulante, potest Petrus ratne sui et ve-
luti à mea visione divisus n̄ ambulare; nā Petrus
ex se suam, nāa n̄rio n̄ ambulat: Id tamen ex hypothe-
si, quod eum ambulante video, n̄ potest n̄ ambulare.

Sicut igitur cognitio n̄ria rebus ijs, quas novimus, n̄ po-
tate n̄ n̄ fert, sed eas, prout in se sunt, attingit:
Sic Dei praevisio, seu scia visionis circa res futuras,
eo modo, quo futurae sunt, versatur: adeo, quae li-
bere futurae sunt, eas libere futuras novit Deus,
quia prius decessit causis liberis se se ad agenda de-
terminantibus auxiliū prestare, ut libere operentur: ita
futurum

qua nris eventura sunt, eas nris eventuras ee videt,
quia ita a se decessit illgit.

Art. 2. Eodem modo de coeteris actibus liberis a deo
previsis iudicandum videte, ac de peccato Antichristi
futuro. ai Antichristus n peccat n peccare, m abste
let in suo diviso. go god dicitur futurum est, et a deo
previsum, n pt m absolute ac in suo diviso n evenire.

Prob. m. Si Antichristus popes non peccare, fieri
popes hypothem, qua poneretur n ee peccaturus.
et ea hypothem fieri n pt. go n peccat Antichristus
n peccare. Prob. m. Possibile in actu reducto
nll sequitur absurd. go si Antichristus pot n peccare,
fieri pt hypothem, qua ponatur n esse peccaturus.

Ad id m. ad eius pbat. m. ad alius pbat. d. a.
possibile in actu reducto, nll sequitur absurd, si reduci
diatur ad actu eodem modo, quo possibile est, C. scias
m. a. et eod. possibile quippe m est Antichristus
n peccare in suo diviso a ipsa dona, et abste;
n vero in suoposito et facta hypothem, quod a deo
previsum, fit peccaturus. Na qui praevidet a deo peccaturus,
revera peccaturus est, cu scia visionis, et posterior
rebus, salte ut futuris: deoqz facta hypothem, quod
praevidetur peccaturus, n pt fieri alia hypothem, qua
ponatur n peccaturus, ut qui fingit actu peccare, n
pt, manente eadem hypothem, fingi n peccare, licet
absolute et sublata hypothem ista pot n peccare.

Obj 2. Quod futurum est ex hypothem praevisionis
dona, illud nris futurum est n liberè. ai peccatum
Antichristi futurum est ex hypothem, quod a deo pre-
videtur. go nris n liberè, est futurum. P. m. quod
futurum est ex hypothem antecedente dicitur volutatis,
illud nris futurum est, n liberè. Sed quod futurum est
ex hypothem praevisionis dona, illud ex hypothem ante-
cedente dicitur volutatis futurum est. go nris, n liberè
futurum est.

R. N. M. ad ejus prob. I m. quod futurum est ex
 hypothesi previsionis divinae, illud est futurum ex hy-
 pothesi antecedente determinatione voluntatis, ut existi-
 ta, C. ut futura, N. M. et eod. p. scia seu pre-
 visio divina antecedit determinatione voluntatis humanae,
 ut existens, quia illa aeterna est, haec autem in tempore.
 Id ea non antecedit ut futura; cum proscia seu scia
 visionis rei futura fide obto esse non possit. Sicut fu-
 turo; unde secundum istum quipiendi modum, p. scia, seu
 proscia dei, quia vera rerum existens voluntatur,
 posterior est determinatione humanae voluntatis, non quae ut
 existens, Id ut futura: non enim illa providet deus,
 nisi quia futura est. Ergo non potest aliquid futurum
 est, quia videt deus futurum, sed quia futurum est, idcirco
 a deo praedicitur; prout loquente Origenes in C. 8. Epist.
 ad Rom. S. hier. in C. 26. Jeru. S. P. Aug. Tract.
 53. in Joann. nro 2.

Insl. 1. Si p. scia divina est posterior determinatione vol-
 untatis humanae sicut ut futura, sequitur p. scia divina a
 voluntatis humanae determinatione pendere. a hoc absurdum videtur.

R. I. M. Sequitur p. scia divina a voluntatis humanae
 determinatione pendere, ut ab obto, C. ut a caa. N. M. Minime absurdum
 est p. scia dei pendere a voluntatis humanae determinatione, sicut ab
 obto; quia scia non est nihili. Id aliujus obto scia, non quod ulla
 in deo impeditur arguit.

Insl. 2. Ca. S. thoma part. 1. q. 87. it. art. 8. scia dei est cau-
 sa ab eis, non ut ab obto, minime pendet.

R. D. a. scia practica seu simplicis intelligentiae, per quam deus
 res omnes possibili in suis ideis novit, et per quam providet in
 rerum creaturae dirigatur, a qua ab ideis divinis non distinguitur,
 est causa rerum sicut directrix, C. scia spectativa, quae vif-
 nis vocant, quae est simplex sed rerum intuitus, quae deus
 in suo decreto res futuras novit, quaeque providet est poste-
 rior decreto, quo res creare quilibet, si de libertate agat,
 vel ad eam providetne auxiliu suu adhibere, si agat de
 liberis actionibus, illa est causa rerum, N. M. et eod. Itaque
 scia simplicis intelligentiae, quae deus in ideis suis res possibili

et modum, quo produci possunt, intelligit, nisi dicit ea rerum
 facta directrix, ut ajunt, quia dirigit voluntatem divina inte-
 geranda; cum Deus res aliter, quam secundum ideas suas pro-
 ducere nequeat. Sed sic visiois ea rerum diu non potest,
 cum enim secundum rationem percipiendi modum dirigat deum,
 a quo res habent, ut existant, aut futurae sint; mani-
 festum est, ea requirere, ut res in aliqua temporis diffra-
 existant, ipsamque promitti illis, facta ut futuris,
 esse posteriora.

Voluntas Dei

Cum Deus sit ens simplicissimum, nihil aliud est ipsius actus,
 quam essentia divina, sive Deus ipse spectatus, quatenus intelligit,
 nihil in aliud est ipsius voluntas, nisi essentia divina seu Deus ipse,
 quatenus vult. Unde si accurate, et ut res est, loqui velimus,
 unica est in Deo voluntas: Sed pro nostra mentis angustias ipsa
 multipliciter dividi solet.

Primo in voluntate beneplaciti et in voluntate signi. Voluntas
 beneplaciti est ea, qua Deo placet aliquid esse sive existere,
 quo re ipsa Deus vult aliquid bonum, quia ipsi placet: v. g.
 vult voluntate beneplaciti mundum a se conditum servare.

Voluntas signi proprie non est in Deo sed est externum signum,
 quo Deus aliquid se velle significat. Signum autem vocatur dicitur
 voluntas, sicuti effectus amoris dicitur.

Hujusmodi signum quintuplex recensetur a S. Thoma i. part.
 q. 19 art. 12. Preceptum, et promissio respectu mali;
praeceptum, prohibitio, et operatio respectu boni, unde verius.

Præcipit ac prohibet, promittit, operatur.

Cum ergo Deus quoddam bonum præcipit, vult efficaciter aliquid,
 npe signum seu præceptum: non vero vult se efficaciter re impe-
 rata: v. g. cum Abrahamo præcipit mortem filii, voluit
 efficaci voluntate id præcipere, famelici re ipsa fieri noluit,
 sed in ut Abrahamus præcepto divino obtemperaret. Similiter
 promittit et vult promittere peccatum, non in vult ipsum peccatum
 Tenim vero illud odit, et punit. Sed dicendum de alijs voluntatis
 dona signi; Quæ voluntas signi se includit voluntate bene-
 placiti respectu signi, sed ea non se includit respectu sui significati.

2do Voluntas beneplaciti dividit in antecedente, et con-
sequente. Voluntas antecedens est ea, quae Deus, nostro con-
 cipiendi modo, vult aliquid spectatum in se em, antequam
 considerentur ipsius adiuncta seu circumstantiae; haec vol-
 untas alio nomine dicitur prima, ita efficiens, quia adiunctis
 conditionibus suspenditur. Voluntas consequens est ea, quae Deus,
 vult aliquid consideratum cum omnibus adiunctis, seu circum-
 stantijs: dicitur in 2da, absoluta et efficiens.

Ut videtur, huius voluntatis exemplum exhibetur in Iudice,
 qui hoc spectatum ut hoc, voluntate antecedente vult vi-
 vere, sed eundem spectatum ut homicidam voluntate consequente
 vult morte puniri. Sic quoque ad Salmista Psal. 113.
 v. 11. de Deo: oia quaecumque voluit, fecit, intelligendum est
 de ipsius voluntate consequente, absoluta et efficiens: oia enim
 quae ita voluit Deus, ea fecit: non vero quaecumque voluit
 voluntate antecedente, quod naturalis, et inefficax, quae licet ve-
 ra sit voluntas, conditionibus tamen suspenditur. Sic in intelligendum est
 illud Apoli. 1. ad Timoth. 2. v. 4. oies hoies vult Deus
salvos fieri. Quamvis enim, homini salvi non solum in vult
 Deus omnium salutem, sed solum voluntate signi, quatenus omnibus
 proponit precepta, gratia et remedia; verum in voluntate
 beneplaciti, sed antecedente, non consequente: sive vult
 Deus voluntate prima et antecedente oies hoies salvatos, imo
 ut hoies a se procreatos salvatos: id enim bonitati Dei maxime
 consentaneum est: sed voluntate 2da et consequente vult quosdam
 hoies consideratos in peccato adiuncto, seu hoies malos damnari, et
 poenis, quas promeriti sunt, subici: nam id postulat ipsius
 iustitia; verum de his in 4^{tho} tract. De Deo futuris.

Omnipotencia Dei

Omnipotencia Dei proprie est vis seu potestas efficiendi, quod quod est
 possibile, quod ordini seu sapientiae et deis donis non repugnat.
 Quamvis potestas haec in Deo ab eius essentia minime sit
 distincta, tamen duplex in eo statuitur, una absoluta, altera
ordinaria, sive ordinata.

Potia Dei absoluta est vis seu potentia Dei secundum se p[er] se-
 tata, p[er] qua, nulla habita ratione ceterorum suorum attri-
 butorum, et decretorum facere potest, quacumque. Impossibilia
 meta autem absolute impossibilia, quae non faciunt Deus, nec
 facere potest potentia ordinaria, quia cum ceteris suis attri-
 butis, ut sanctitate, iustitia, sapientia, atq[ue] ordine,
 quae sibi, habita cum suorum attributorum ratione, pra-
 estituit, non consentiunt. At cum infinita sit illius sapientia,
 nec ullis limitibus coercetur, et innumerabiles aliarum re-
 rum ordines constituit, sedem quoque prima effectuum se
 lucet intelligit, quae nunc non faciunt, nec facient: unde ab-
 solute meta facere potest, quae non faciunt.

Potentia Dei ordinaria, seu ordinata, est eadem vis
 quiescens, quatenus exequitur imperium voluntatis iuxta
 in eo rerum cursum et ordinem, quod Deus per providentiam suam
 stabilivit; in quo ordine nihil proficit se facturum, quod non
 sit aliquando facturus.

Libertas Dei.

Qui ab omni necessitate, sive interna, sive externa
 immunitus est, hunc liberum vocare solemus. Utrumque
 vero libertatis species in Deo est expressiva. Semper liber
 est ab omni necessitate externa, quae ex arbitrio diuina, quaeque
 est vis aliqua alicuius, contra ipsam inclinatum illata:
 cum nihil certius sit, quam Deum omnipotentissimum, ac omni-
 dum cogi non posse ab alio, seu nulli coactum aut vi
 externa esse obnoxium. Et in Deo est a necessitate
 interna, sicut in iis actibus, quorum terminus est extra Deum.
 Duplex enim generis actus in Deo distinguuntur, alij
 quorum terminus est intra Deum, qui diuinitate immutabilem:
 alij, qui extra Deum terminantur. prioris generis
 actus uelut ad intra, posterioris generis, ad extra
 nominantur.

Actus, quorum terminus est intra Deum sunt cognitio, qua Pater
 aeternus se nouit, ac uerbum generat, et amor mutuum, Patris
 et filij, quo Spiritus Sanctus ab utroque, scilicet Patre et filio,
 hinc ab uno principio procedit; actus, inquam, illi sunt quod liberi

à coactione, quoniam à nlla vi externa proficiunt, n̄ in sunt liberi ab inefficaci n̄fitate, quia Deus n̄io se ipsum cognoscit et amat, Deu n̄ potest esse n̄ cognoscere, et amare.

Periū actus, quorū sui sunt extra Deū, qualis est creatio et conservatio mundi; n̄ in in unes sunt ab inefficaci n̄fitate seu coactione, sed in à n̄fitate inefficaci; nam Deus n̄ n̄io mundū produxit, sed retinuit sp̄ potētiā ad oppositū, n̄p̄ ad n̄ creandū illud, quia quamvis ab æterno fuerit d̄tm̄natus ad illud condendū, t̄n̄ p̄-
tulit illud non creare, et ad hoc fuit indifferens indiffi-
positiva, n̄p̄ libera habuit facultate mundū crean-
di vel non creandi; atq; eadē libertate et indiffi-
ciā p̄ eū ḡservare, vel n̄ ḡservare, atq; sic p̄mittere, ut
deniq; in nihilū abeat.

Decreta Dei.

Decreta Dei sunt actus divinae voluntatis, quibus aliquid agere
vel p̄mittere ḡstituit, ut ex diutis satis patet, et
ex diutis adhuc clariū patet.

§ V

De Deo Creatore, conservante Et providente.

Quadruplex Deo, ut prima et summa rerū oīū effici-
ci causa tribuitur, creatio, qua rebus oīb; existēti-
imperbit; conservatio, qua est ḡtinuata velut creatio,
ad qua reducitur providentia; em̄ verō providentia sua
res oēs ḡservare ac regere dicitur Deus; concurfus, et
intendū d̄tm̄natio, eū n̄p̄ Deus rebus creatis vel ad
agendū se accomodat, aut eas d̄tm̄nat. De creatione,
conservatione et providentia hoc § agemus. de concurfu
aut̄ et d̄tm̄natione sequenti differemus.

Creatio definitur solut productio rei ex nihilo, vel ut loqui solent, productio ex nihilo sui, et ex nihilo subti.

Sic ea realis creatur, quia sit a Deo independitur a sebo aliquo; cum autem solut aliquid ad rei aliqua productio conpiterat, tunc res illa educitur, n̄ creatur.

Partu est creatio ad unu et solut Deu pertinere; ipse em solus est, qui mundu hunc aspectabile, et singula, que in ipso continentur, ex nihilo procreavit. Sed go hu solut queritur, utru creandi prestat ita sit Deo ppria, ut naa nga tribui possit, nqz tgm caa instrumentali, qua Deus ad aliquid creandu utatur; qua de re sit

Conclusio prima.

Creata p̄ esse caa instrumentalis creatio, dumodo p̄ caa instrumentale illigatur caa occasionalis.

Prob. Et huc esse p̄ caa occasionalis creatio, quod dtrminare p̄ Deu ad creatio tgm occasio. ai creata p̄ dtrminare Deu ad creatio tgm occasio, v.g. fieri p̄, ut Deus aliqua creata producat ad volu alterius creata; ut solis cursu retinuit in graa forme; ut m occasne corporis organici golidi dtrminatur ad mente creanda in huao factu, et occasne sacroru seu signoru scilicet dtrminatur ad graa gferenda; na sacra nova Regis dici pount caa occasnals graa, cu ea in mentibus huais ex opolentis Dei beneplacito operentur.

go creata p̄ esse caa instrumentalis creatio, dumodo p̄ caa instrumentale illigatur caa occasnals. At si aliud quidda a caa occasnali diversu illigatur, scil instrumentu aliquid, quo Deus utatur, ut artifex securi, probabile n̄ est, creata hoc modo gcurrere posse ad creatio: cu nll libeat in se, quo hujusmodi oporatio capax efficiatur; quia n̄ p̄ agere in ipso nihilo sed tm in aliquid p̄ajens solut. Multo minus p̄ esse Principis caa creatio. Unde sit.

Conclusio 2da.

Alienū à ratione videtur, ulla creatā posse creare, ut
 eadē Principē, quā nre ppria virtute operatur.
 Prob. Quod n̄ potest dare esse nihil, n̄ potest aliquid
 creare, ut eadē principis: nā creatio est productio
 rei ex nihilo. si ulla creatā tribuere potest esse nihil.
 cū hoc cuilibet attendenti, clarazq; hōibz innotat,
 ideas diligenter consulenti pateat, Solius Entis p
 eptiā, seu Cei esse p̄mū, ut aliqua sui partii
 patre existat n̄ Enti imperfecti. hūc est qd
 P. Patres creandi virtute sp̄sularerint veluti
 nota et caractere, quo Deus à creaturis se iungit:
 nā hoc argo h̄m palmaris adversus Arianos ut
 Cantur, ut Verbi alteri dōnate, parent ex eo qd
 p̄ Verbum oia creati sint, nullz sine ipso factū sūt.
 qd nll minus p̄ble est, quā ulla creatā posse aliquid
 creare, ut eadē principē. Sola igitur eadē p̄ma, qd
 est Entis p̄ eptiā, sine ipso esse in se ḡminat, seu in
 finita est, nre Deus potest dare rei factū esse, sine eā
 creare, et ex nihilo produere. Ex p̄ Solus pariter
 potest creaturū existētia q̄servare, prout modo breviter
 ostendimus.

De Conservatione.

Conservatio est veluti ḡtinuata quadae ac minime
 interrupta creatio: sine q̄tius est idē creationis
 actus, q̄atenus n̄ p̄mo solū momento, sed p̄segentibz
 in h̄oribus viget; Sicq; n̄ est actio ab ipso creatre di
 stincta.

Duplex dist̄qui solat illius species, directa scilicet et
 indirecta. Directa est ea, quā modo definivimus;
 Indirecta verō est remotio oīū eorū, qe
 rei nocere possunt, ut eū q̄is auctore lucerna fla
 mula q̄ra ventorū vim manu protegit, eā in

directe conservare dicitur, removendo sicut id quod extrahuntur.

Quia prioris conservatio sicut unum nobis praestandum est, atque ostendendum, sicut quod sine ipsa res creata nullo modo subsistere possint. Sit igitur

Conclusio tertia.

Creata omnia egent directis Dei conservacione. Prob. quia non possunt sine perseverare sine continuata Dei creacione, ipsa indigent perpetua Dei conservacione; conservatio enim directiva est continuata rei creatae, ut modo dictum. Si creata non possunt sine in esse permanere sine continuata Dei creacione, id est, sine perseverante Dei voluntate eas in esse continendi: nam cum sententia participativa, nec existere habeant nisi a voluntate divina, ideo tamen coeperunt esse, quia Deus illas primo esse voluit, ac prout tandem subsistent, quamdiu dona illa voluntatis seu potius dona voluntatis actus perseverat, easque in esse servat. Et sane, quod nunc existit, non inde sequitur, ne post horam existere debere, nisi existens michi continuatio tribuatur ab eo, qui est Deus participativa Deus ipse. Quia creata continuata Dei creacione indigent, ut existere queant: nec solum quod ad fieri vel loquente, seu quantum ad prima creacione, sed in quantum ad esse, id est, quantum ad conservacione a prima causa efficiente estiter pendent.

Solvuntur Obf.

Obj. opus artificum sine artifice remanet. Quia opus naturale stare potest extra perpetuum auctoris sui influxum.

Respondeo et parit. opus enim artificum non habet esse simpliciter sed totum esse ab artifice, sed sicut tale esse, hoc est partium dispositio: nam partes totius artificum sicut secundum entitatem prius existebant, quae ab artifice disponuntur, nec ab artifice voluntate pendebant, sed existebant.

at creata se in Entia participativa, qua ideo duntaxat existunt, quod a Deo indefinenter fluant, siqz continuo illius influxu indigeant. Quare si cessaret voltas, qua Deus res creatas vult existere, ea qozqz ab ipso emanare desinere, ac p̄t̄inēte in nihilū redirent. q̄o quomvis res creata sine artefice p̄sistere n̄ potest, n̄ in res creatas p̄t̄inēte Deū conservatū in esse p̄severare.

Obj. 2do quod semel habuit esse n̄ potest desinere esse. R. creatas in ipsa creatore habuerunt esse q̄o n̄ possunt desinere esse.

R. D. M. quod semel habuit esse, n̄ potest desinere esse, p̄ se, C. p̄ creatore influxu illius calca, à qua habuit esse, N. M. et quæsa m. Nov. Cum em creatas à Deo profluant, n̄ possunt p̄ se desinere esse, sine se ipsas in nihilū redire. P̄ se Deus in eas influere cessaret, nlla foret Entis emanatio, nulla Entis participatio; et quæsa in nihilū redirent.

Protharia

Etiam Angeli et mens hœca sint p̄t̄inēte incorruptibiles, qua ab infœco q̄a, et creatore sui corumpi nequeant, sp̄z vivant, seu immortales sint; possunt in ab ext̄is desinere esse: nã em sint Entia p̄t̄inēte participat̄e duntaxat, si Deus influxu suo subduceret, n̄ ja participarent esse, p̄ in nihilū irent.

2^{dum} ubi corpora existunt, ubi Deus ea vult existere, et esse corpus, q̄o nunc existit Vienna, si Deus vult, Legenti momento sine ulla intrusione p̄ Roma existere, nisi p̄ intrijeta loca n̄ transcedat. Nam alibi donat voltabis, q̄o res creatas et continuo et sine intrusione quævantur, nullis locis illigatus, p̄ deus, ubi cumqz vult, operatur. hæc, ratione explicari potest agilitas corporis gloriosi; nã ibi corpus gloriose post resurrectionē à Deo ponitur, id est, creabitur, seu quævabitur, ubi mens beata cupiet.

Cumq; cogitatio nostra seu desiderium à loco in locum feratur,
 quamvis p̄ interposita spatia n̄ transfrat̄, seu transeat,
 nec interposita claustra p̄fringat; ibi reperietur corpus
 gloriosum, ubi erit desiderium seu cogitatio, n̄ trajectis
 spatij vite medijs, n̄ effratis claustris interpositis.
 Certe, inquit S. Aug. ubi volens spiritus, ibi prolixius
erit corpus.

^{est tunc} fieri n̄ potest, ut vel paper in terra cadat, proit
 cogit̄e alius, sine Dei voluntate, vel ut ulla res sive
 spiritalis, sive corporea, n̄ minima, dona p̄vidtia
 fugiat. Nam res quælibet, quantumcumq; pulchra, ut
 solus, capillus, vel pulvisis granu, ubicumque
 existant, sive moveante, sive quiescant, p̄fectissima
 et potentissima Dei voluntate indigent, ut p̄serventur;
 nec n̄ ejus p̄vidtia subsunt, de qua nunc pauca no-
 bis dicenda in sunt.

De Providtia.

Quæcumq; Deus incho q̄didit ea p̄petuo in oi statu
 et modo, quo existunt, conservat, ut modo dictu est,
 et proinde res plane oēs p̄vidtia sua regit et gubernat.
 Providtia aut n̄ll est aliud, nisi aderna quædam disposi-
tio, et ratio, qua singula in suos fines penulianes, et
ora sue in fine urit, sicut ad Dei ipsius gloria diri-
guntur. Providtia go n̄ solum illius opus atq; denotat,
 p̄ qua aliquid videtur antequa factu sit, sed voluntatis
actione seu decreto illud ac p̄pliu, quo opus, ante-
qua ponatur, videtur ac disponitur, in que sicut fine
sit dirigendu. atq; hæc p̄vidtia seu decretu Deo
 p̄tere manifestu est.
 Item, ut supra diximus, ad Dei nam spectat, ut sit p̄stan-
 tissimus, seu oēs p̄fectus p̄tural; at p̄fectissimus n̄ dicitur,
 si mundo n̄ adp̄at, et res creatas n̄ admittit p̄tural et
 moderaretur; p̄fectus em̄ procul dubio est, nisi pro-

videre. A rerū naturā q̄sere, quā prodebat de ferre,
aut ea sibi ipsi derelinquere, vel cuiā d̄ alij
cura eorū demandare. ¶

2° Deus, utā nobis pbatur est, oes creatas in esse
q̄servat. ac id ab ipso fieri n̄ potest, qui ip̄s proppriat,
eas gubernet, et moderetur. q̄o pro d̄ia rerū creatand
Deo competit.

Porro quamvis nemo, q̄i Deū agnoscat, de epi, pot̄tia
dubitet. Scrupulus En̄ oritur, quom̄o cuncta Deo regen-
te, et ad certos fines dirigente aliquid in mundo casu
ale pbatur fortuitū; certum En̄ plima in mundo
casu q̄tingere. Preterea, si Deus oīū curā gerit,
cur fulmen n̄ raro fortibus parit, et insantes ferit. ¶

Sed respondemus, quōd, quamvis dubitū n̄ sit, quin
plima in mundo casu seu fortuna fiat, si ad eas
sedas et creatas referantur; In h̄p̄c oīa nullatenus
casu vel fortuna fiat, si ad primā caā illam,
quā oīa disponit, et certo modo, ut q̄tingant, ab alio
no decrevit. Casus em̄ et fortuna n̄ d̄antur, nisi
respectu epi, q̄i dirigentis intentione ignorat, id am̄
Dei intentio, prius quā res q̄tingat, ab̄ lateat. Hinc
res ista huius intuitu casu fieri dicitur, n̄ am̄ intuitu
Dei. quā em̄ meta in se publica q̄tingere vi-
demus, quā respectu nostri sunt fortuna, respectu autē
Principis Reip̄blica Administ̄antis minime sunt
fortuna; qui q̄ fine illa obtinenda ita negotia
temperavit, eaq̄ media adhibuit, ut aliter evenire
non potuerint.

Quod am̄ fulmen nocentes q̄oq̄ p̄tereal, et innocuos
percutiat: cogitandū, talia, Deo dirigente fieri ob
certos fines, qui quamvis nobis ignoti sint, In h̄c nulli
censendi sunt, nimia Equid̄ temeritas est, tanti ceptima
re nostri ingenij solertia, ut nisi cuiusq̄ rei caā crua-
mus, arbitremur, nullū in esse modo extorere et incerto
fluere mortalia casu :

Sed inquires: si rebus inferioribus superior caā p̄sides, cur
fata in mundo pbantur certum? cur negligunt boni,

atq; paupertate, mortis q̄ premuntur et q̄sumuntur. Scelera-
 ti vero florent, atq; divitijs et honore procellunt, usq; q̄
 se ipsos longe meliores sunt, dominantur.

Hæc q̄d peccatorumq; hōū quærela, qui vera boni ratio
 nō ignorant, externa s̄m specie tanguntur. Quippe
 si ad boni rationē attendatur, sola virtus nō boni mer-
 retur, quā qui destituitur, miser jure optimo censeri
 debet. Horū p̄tavi, quā virtutis sunt expertes, Bona,
 quā deceat, animi moderate n̄ exipiunt, nq; ipsi fruuntur:
 sed inter divitijs inopia, inter voluptates dolore sen-
 suunt. Ex quo fit, ut illis n̄ genuina bona, sed fructa
 et cortice s̄m vera q̄tingant. Si vero bonis mala ad-
 veniant, eū ad virtute exercenda q̄ducant, Bona affi-
 mari possunt, et inter ea, quæ eorū animos à terrenis
 mundi cupiditatib; abstrahunt, et ad celestem amore
 transferunt, nari. In his igitur maxima Dei p̄dicia
 elucet, dum bona Scelerati obtinent, quo deteriorēs fiunt;
 probi vero mala, quo meliores et sanctiores fiunt.

§ VI

De Deo movente et concurrente

Gravis, et quā nlla major in s̄thia videtur, hie de
 Deo movente et concurrente occurrit q̄troverſia. eadē
 res q̄sentunt, quōd creatas, quas Deus q̄didit et con-
 servat, ut ad destinatos sibi fines p̄ducant, ipsius auxi-
 liū desiderant, utpote sine quo inefficaces profus forent,
 oisq; motus et actus expertes. At in quo q̄statur
 virtus Dei auxiliū, an p̄aviū sit, seu p̄a motio aliqua,
 an Simultaneū duntaxat, seu quiescens, inter se n̄ q̄ve-
 niunt s̄thi, p̄sertim q̄m ad creatas spirituales, mentes s̄c̄l
 hōū; quamvis q̄m ad corporas s̄c̄ corpora q̄venire vi-
 deantur.

Duplicis q̄o generis sunt creatas, alie spirituales, corpora
 alie, nec in utriusq; eodē modo Deus operatur.

Et enim creata spiritualis vim agendi ab ipsis accipere
 corpora vero moveri non possunt, nisi se movere; ideo
 igitur de auxilio dono corporibus prestito agemus;
 deinde illud, prout mentibus prestat, considerabimus.

Primum autem

Notandum est. Motionis, seu promotionis aut prede-
 terminatis nomine intelligi primum quendam actum seu in-
 fluxum unius sui vel eam in aliam, quo hinc ad actum
 seu motum determinatur. Motio quippe est promotio,
 determinatio et predeeterminatio ideo dicitur *præ-*
 nam qui movet seu determinat prius agit; qui prius
 agit, promovet seu determinat: igitur qui movet præ-
 movet, qui determinat predeeterminat.

1° Motio spectari potest vel respectu spirituum, vel re-
 spectu corporum. Motio respectu corporum consideratur
 vel in Deo vel in causis secundis. Motio corporum
 in Deo est generata corporum creatio, seu conservatio
 in diversis locis successive. Motio corporum in causis
 secundis sive spiritualibus, sive corporeis, est actio eam
 sive spiritualis sive corporea, per quam velut occasio corpo-
 ra transferuntur à loco in locum, sive in diversis locis
 successive conservantur: v. g. occasione actus mentis volun-
 tatis, pars quaedam organica mei corporis in diversis locis
 successive conservatur; occasione impulsione unius cor-
 poris aliud corpus à loco in locum transfertur, aut alteri
 applicatur, ut ventorum impulsione navis ad hunc
 locum allicite.

Motio seu promotio respectu spirituum spectatur similiter
 vel in Deo, vel in causis secundis. Promotio spirituum
 spectata in Deo, vel est generalis, vel specialis. Promotio
 generalis est impulsio aut inclinatio seu propensio ab actu
 re nata spiritibus omnibus indita, per quam in bonum seu felicitatem
 generatim feruntur, et malum seu miseriam avertebant: e. g.
 voluntas humana in quovis homine spectata miseriam generatim
 quærit, et refugit, nec in felicitate generatim
 prosequitur, licet ipsa aliqdo quærat in ipsis rebus, in quibus
 non est posita. Promotio seu predeeterminatio specialis

ducitur, quia quaedam caa Secunda Spiritalis ad actum alge
 Speciale à Deo movetur et excitatur: rursusq; duplex
 est, Physica sive et moralis. Physica ea dicitur, quae
 caa efficitur et physice ad actum seu motum Specialem
 à Deo determinatur: eaq; considerari potest vel respectu illius
 vel respectu voluntatis. Promotio physica Specialis respectu
 illius creati est illustratio ipsius illius, qua rerum Spe-
 ciebibus à Deo informatur, resq; ipsas percipit: non enim alia
 ratione moveri incipitur illius. Promotio physica Specialis
 respectu voluntatis creata est actus Dei, qua voluntas creata
 vel ex mala in bona physice ac re ipsa convertitur: vel si
 jam bona sit, ad actus bonos inrup applicatur.
 Promotio moralis est excitatio quaedam, voluntatis creatae
 facta secundum bonum morem, et consuetudinem, ut alluciendo, blan-
 diendo, terrendo, minitendo, aliave consimili ratione quae
 hinc usurpata, qua non videtur per se resistere voluntatis creatae.
 Sed ea tamen excitat. hanc rationem orator auditores movet;
 Egerus phereuntis scilicet.
 3. pro hac motionum genera, naturae adhuc generis, quae
 Simultaneae vocantur, quibus vulgo dicitur cooperatio unius
 cae cum alia, ad eundem effectum producendum. Ut cum duo
 Bajuli sive Leukia feruntur: at non tali modo geruntur
 Deus cum voluntate creata; sicut unus Bajulus non est alteri
 Bajulo solus, nec ab eo pendet quoad usum et actionem, sed
 tamen ab illo adiuvatur, ut ambo sive eundem effectum produ-
 cant; voluntas autem creata est Deo soluta, et ab eo pendet, ut
 operetur. Si tamen quorsum nomine illigatur auxilium unius cae
 ab alia praestitum secundum illius indigentiam, sive, ut loqui
 solent, exigat; quemadmodum Bajulo in terra sparso, et
 onere anhelanti, operis imploranti manum ferendo, ut
 auxilio meo adjuvus se se exigat: tamen nihil obstat, quin
 Deus cum voluntate creata quare affertur, ut postea dicemus.
 Sed singula ordine sunt praestanda, atq; à corporibus
 incipiendum.
 Facile, nisi vehementer fallimur, veniunt hinc ethi, quod
 Deus corpora oia physice moveat seu praemoveat: ut ipse

qui eis ad motum tribuat. Enim vero corpus quodlibet si
 crasum, sive exiguum, si ratione sui et secundum ideam corpo-
 ris omnibus locis in aethere, remota infantia iudicij,
 consideretur, omnis actus et motus est ex se, nec movetur
 nisi ab alio moveatur. Cumque in moventibus
 et mobilibus progressum in infinitum ratio non
 admittat, primum aliquid movens agnoscere necesse est,
 a quo omnis motus initium ducatur, et in corpora trans-
 mittatur. Sive, ut clarius loquamur, quod corpora
 in diversis locis successively movetur. sicut dicitur in
 1o deus corpora sua physice movet.

Hac autem motio seu promotio, qua deus corpora
 physice movet, non videtur esse actio a creature et con-
 servatione corporis re vera distincta. Enim vero
 nihil aliud est, quam ipsa et continuata corporis creatio
 seu successiva ipsius in diversis locis conservatio, prout
 supra definiimus. Tunc enim corpus creati illi-
 gitur, cum extra nihil positum; tunc vero illi-
 gitur conservari, cum quiescit in creatura; idque vel in eodem
 loco, vel in diversis locis, vel in diversis locis cum
 aliqua temporis suspensione, et sic moveri quiritur.
 Quod motio seu promotio corporis a deo facta non videtur
 esse actio a creatione et conservacione re vera distincta.
 Si namque fingamus animo deum nihil aliud velle, quam
 corpus aliquod creare; certe in ipsius actionis corpus
 illud erit aliubi. Jam vero spiritus non aliud vult, quam
 corpus ita conservare in pluribus locis, ut nusquam quies-
 cat, hoc ipso solo corpus moveri intelligitur, nec eorum
 metitudo autem aliam speciem distinctam a conservacione exiget.
 neque proinde hae duo physice et re ipsa, sed nullo physice
 distinctae sunt, sed secundum diversam notationem,
 seu relationem sunt distinctae; quod una est eadem actio corporis
 a deo creatura, conservacione et movetur.

Eadem si creatio sumatur pro actione, qua primum corpus
 ex se data est, motio illius ea posterior dici posse
 videtur, non autem si creatio spectetur prout est continuata
 et perseverans corporis in variis locis productio.
 Cum enim corpus a se ipso non existat, creati primum debet esse

existeret; deinde gtriuata quada gferwatne indiget ut
 gbriffere pergat. Non pot am gferuari, quin certo loco et
 spore gseruatur; quare si plurebq locis fucefve gferuari dicitur,
 gtriuata moveri illgite. atq; Ita motio nhl creatni ad-
 dit, nifi gtriuata quanda, ut ajunt, conotatne seu
 relatne ad diversa loca; ut gferuatio eid nhl addit,
 nifi gnotatne seu receptu ad diversafpura. Unde ve-
 alio, gferuatio, et motio pro una eadmg, actione diver-
 so modo fperata videntur usurpanda.

A fofiori dicitur Deus gcurrere in oibq corporibq
 quatenus ea oia n modo in epe fimpler, f m in
 tali epe, puta in motu, fedm indiget, caarum 2 aru
 occurrenterqz reru occafus gtrinet. Nam v.g. si globq
 aliger in loco declivi ponatur, ftatim in eo gcurrat
 Deus, id est, iffu in fmgulis hupure declivitatis locis
 fucefve creare, aut gferuare pergat. atq; ad id ouafne
 declivitatis et impulfionis haa fluida, qua globus
 deorfum proledditur, fedm aeger a fe gtrubatur, dtr-
 minabitur. Et hac de motione corporu duba funto,
 aqua n agrie a bllis admittante.

modo expendendu, qd Deus in fpiritibus creatis
 operetur, qd aliois indaginis epe videtur. Cumq;
 duplex pcpue in ijs facultas occurat, una pafive illu-
 npi, altera activa, voltas fcl: explicandu, qua ratne
 utraq; a Deo moveatur.

Quod illud creatu attinet, certe Deus ntm ei que-
 rid dnd tribuit, fed m illu fhye movet ac psmovet,
 quatenus iffu indefinenter illuminat. Prob. movet
 illud creatu est iffu dtrmnare ad illgendu, seu pce-
 ptiendu. At Deus illud creatu dtrmnat ad pcpitiendu,
 quatenus indefinenter iffu illuminat, rerumq; ideas iffi
 exhibet, hve p fe iffu folu atq; caa ouafionali, hve ouaf-
 ne motus fpirituu aaliu fedm lege, qua in te corpus et
 mente fclit, ut ouafne gtorunda corporis motu gndam
 in mente pceptus excitat, et vici versa; ntm illu creatu
 fe iffu illuminat, prout infra dicemus. qd Deus illud
 creatu movet ac psmovet, quatenus iffu illuminat.

Hac de illu creato, qua in illa pati videntur diffulta-
ta; Sed paulo operosiora sunt, qua de motione volentis
creata disputantur. Qua de re Sit

Conclusio Ima.

Deus diu se gerrere cum volente creata ad oes et in:
quos illius actus.

Prob. Qui cooperatur cum volente creata sedm
ipsum exigat ad oes et singulos illius actus, is gerrit
cum volente creata ad oes et singulos eius actus: na
ita gerrit dnm definitivimus. ai Deus cum volente
creata in oibz et singulis ipsius actibus sedm ipsum
exigat cooperatur. si qd in singulis momentis
n̄ tm in epe simpliciter gerrat, sed in tali epe,
npe in epe operantis, aut volentis: et ad illius vobu
organa corporea disponit, ut ipsi obsequantur. go
Deus cum volente creata in oibz et singulis actibus
ipsum gerrit.

Videtur go, quod gerrus dnmus à gerrua rei cre-
atione, seu gerruatione n̄ distinguatur; cum ill aliud
sit, nisi gerruata rei productio seu gerruatio n̄ tm in
epe simpliciter, sed in tali epe aut statu, vel modo,
npe in epe operantis aut volentis, aut averfantis;
idqz sedm rei ipsius indiget, seu exigat: quod se-
dim vulgari scholasticorum axiomate sentiat: Qui
dat epe, dat consequentia ad epe. Hinc n̄ tm con-
currit Deus cum huic volente, quatenus ea et in epe
simpliciter, et in epe tali, npe in epe cupentis aut aver-
santis gerrat: sed in quatenus sedm legē a se con-
stitutā artus n̄ros, puta brachia vel pedes, ou-
ne desideriorum n̄rorū movet ac impellit.

objiciunt hūc alij: si Deus in dte gerreret ad
oes actiones huic volentis, gerreret ad artū peti;
idqz sciens ac volens. ai Deus hoc modo n̄ gerrit
ad artū peti: alioquin illius reus epe; ut pote qui
sciens ac volens ad illud gerreret, qd male est: go
Deo attribuire nefas est; go n̄ gerrit in dte cum huic
volente ad oēs ejus actiones.

Q. D. M. gessit ad actum peccati male sumptu, hoc est ad peccatum actus peccati, quae n est quid defectu ab ipso agente et hro seu obto, C. gessit ad actum peccati male sumptu, hoc est ad malitiam ipsius actus peccati rationi repugnantis, N. M. similem d m. reus est, qui scit, ac volens gessit ad actum peccati, tgm eaa particularis ex ppria electione et determinatione C. qui gessit, ut eaa vrlis p actum a creatura et gsservatne minime defecta, N. m. A. eaa

Igitur in actu peccati duo differunt debent. unum quod dicitur male peccati, scilicet ipsius actus peccati, quae est aliquid phyu et reale, quamvis n sit essentia aliqua ab agente et hro seu obto defecta. Alterum, quod vocatur male peccati, npe malitia ipsius actus, quae in eo gessit, quod gis in creatura ptra ratione hodi: ne conquiescat, nec in Deu, ad qua, tgm ad fine ultimu dirigi debent oes voluntatis nstra motus et actiones, sicutat. E.g. actus Superbiae, sive amor inordinatus ppria excellentia, gssiderari pt, vel gaterius est amor, vel gaterius est inordinatus, ac haret in crea. Primo modo spectatur peccata ipsius actus, quae est quid reale et phyu. Secundo modo spectatur illius malitia, quae est privatio perfectionis, cu npe haret in crea, nec in Deu tendat. Similiter in occasione hris spectari pt actus peccati, seu occasio, quae phyca est. Deinde malitia actionis, qae gis ptra ratione haret in crea, v.g. in vindicta, pomin: deq; deficit, nec ad fine suu, qui Deus est, tendit.

Actus qae ad male peccati concurrunt, cu n vrlis eaa vru oiu, usq; oes gsservatna quada creaturae gsservel ntm in esse simpliciter, veru m in tali esse, v.g. in esse amantis ppria excellentia, vel in esse occidendi, sive in eo actu, in quo gis inordinate iuria excellentia amat, vel quo brachiu extendit, ut alteru gssodiat. Sed cu malitia actionis ab aeterna lege discrepantis n sit quoda ens, vel quoda modus phyicus, veru defectus duntaxat, seu privatio perfectionis, aut relatio repugnantia cu obto seu ratione, ipsa deo n pt habere auctore, nec cooperatore seu quarente;

ad Deum deficiere non potest aut ordini repugnare, si
sola creata, quod nunquam finit vias suas male
facere, non enim cogit aut impellit ad male agendum.
Cum autem dicunt adversarij quod ille reus sit, qui
sciens et volens ad actum peccati gurgit, id ubique
illiggi debet de causa aliqua particulari, v. g. de Romi:
ne, qui ex propria determinatione ad actum illum gurgit,
non de causa propria et veri seu Deo, qui per eandem acti:
one conservat hoc in esse simpliciter et in esse tali, nisi
in esse seu in statu agentis, putat in eo statu, in
quo ens alterius iugulo admovet. Nisi enim Deus ad hunc
actum gurgit, certe vel suum gurgit planum subduxerit hoc
ad existendum, scilicet hoc ille non amplius existeret, vel saltem
gurgit suum ad eum actum seu statum ipsi denegaret, tumque
agendi potestate ipsum spoliaret, quod ab ipso Dei ordine
videtur alienum. Deus enim ita condidit hoc, ut eum re:
liquerit in manu gurgit, adeo ut in quamcumque parte
sit inflexurus voluntate sua, si gurgit suum a gurgitate
minime distat non sit denegaturus. qua in re abest,
quod bonitati aut justitia divina derogare videatur.

Quaritur hoc loco, utrum eadem sit actio Dei moven:
tis seu gurgitantis et causae operantis?

R. Non esse eandem physice actio, si actio spectatur
ratione principij. Cum enim actio spectata ratione principij,
non sit res vel entitas ab agente distincta, ubi sit duo agin:
tes, ibi duas quoque physice actiones esse necessarium est. Sed
si huiusmodi actio spectatur ratione effectus aut finis, dicitur
per una et eadem actio. Deinde moraliter loquendo,
una eademque actio vulgo vocatur, ut eadem scriptura
dicitur, qua a manu et calamo proficiscitur.

Conclusio 2^a.

Deus praetera voluntate creata physice movet et promovet
per promotionem generalem.
Prob. promotio generalis est impulsio seu inclina:
tio quaedam voluntati creata ab auctore sua indita, per
quam ad bonum generaliter tendit; quaeque impulsio non
uni aut alteri voluntati specialiter est propria; sed ob id est communis
seu ad omnes generaliter pertinet, ut antea fuit definitum.

si Deus hanc motionem voluntate creata phyice movet ac praemovet: nam creatura nihil habet a se ipsa: et cogit, cum voluntas creata huiusmodi propensio in se sentiat; necesse est, ut hanc ipsi Deus impulerit, continuoque servet. unde nisi voluntas creata impelleret illam alio deflecteret, seu potius sisteret, dum in privatis bonis, qua apparentia solum sunt, non vera bona, conquiescit, quod recte essent illius motus. quod Deus voluntate creata phyice movet ac praemovet promotione generali. at istud, ut et praecedentia, quod iam dictum, agud bonos non magnum patiuntur defectum.

Verum quomodo specialiter et ad quemcumque voluntatis huiusmodi actum Dei promotione magna inter ipsos viget et promovet: dum aliqui ea negant, alij vero ea omnia non esse con-

ferunt, qui veluti media via incedere volentes, asserunt, Deum solum promotione specialiter morali, tum in phyice excitare et movere voluntate huiusmodi ad actus bonos et supernales: Scimus vero quoad actus liberos seu deliberatos, qui naturae vires non superant, praesertimque quoad malos.

Quod Deus voluntate huiusmodi moveat motione specialiter ac morali ad actus bonos et supernales hoc arguunt evincunt.

Motio moralis ea dicitur, qua res aliqua aut eam ab alia excitatur moraliter, id est, secundum morem et consuetudinem hominum, ut per blandiendo, minitendo, explis externis provocando, alijsque similibus modis. si Deus voluntate huiusmodi hoc modo movet ac praemovet; nam modo iusta sua vindicta, modo misericordia expla nobis ob oculos ponit, ut a vitis nos retrahat, et ad virtute excitulet: modo sanctas cogitationes nobis inspirat, quibus voluntate nostra velut exasperat, et aurorum verbi sui praeconiis ministerio ad meliorem vivendi rationem nos vocat; ut nemini ignotum est, quod Deus movet in ac praemovet huiusmodi voluntate motione specialiter et morali. Verum hanc esse facile admittunt.

Quod vero propter hanc specialiter moralem motionem, adhuc requiratur alia motio, ut voluntas huiusmodi certo et efficaciter ad bonum determinetur, nec phyice promotio per gratiam, sic probare nituntur.

Qui operatur in nobis et velle et perficere pro bona voluntate, sive pro gratuita et speciali benevolentia, in eade voluntate sua physica movet et promovet ad actus bonos et supernales motione speciali, nimirum per suavissimam et efficacissimam gratiam delectatam: sicut operatio, qua re ipsa facit velle ex beneplacito seu gratuita et specialia benevolentia, specialis est, non generalis, physica non moralis duntaxat. ai Deus ex Aplo Galij 2. v. 13. operatur in nobis velle et perficere pro bona voluntate, sicut per efficacissimam delectatam gratiam, qua gratuita est, et speciali Dei beneplacito datur: unde promittitur ab Aplo hac admonitio: cum metu et tremore vestra salutem operemini. Sicut cum de artibus prophetum super naturalibus agitur, non sufficientes sumus cogitare aliquid a nobis, quam ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est, ut ait idem Aplos 2. Cor. 13. v. 5. quod geludunt, Deus movet in physica voluntate sua motione speciali per gratiam ad actus bonos et supernales.

Apertione sua pericula confirmant varijs in Eulie ipsius, sed et in B. Cabro Testimonijs, prophetam 1. Augusti. Ex quibus pericula ostendit, duas esse veluti partes gratiam actualis, scilicet secundum Augustinum: scilicet gratiam luminis, quam mens nostra illustratur, ut videat, quid sit agendum, et gratiam delectatam, atque amoris, qua ad agendum suavissime, sed certissime et efficacissime determinat: lumen quippe ignorantia et tenebrae nostras discutit; delectatio sanctorum malis cupiditate vincit. Sicut est, quod gratiam actualis illa, qua efficiat dicitur, qua mente interioris movet, seu physice afficit et efficaciter movet, non exterioris tantum excitat, idem B. Doctor definit, lib. 4. contra duas Epistolas Pelagii ad Bonifacium II. alias c. 5. Inspiratorem delectatam, ut cognita, sicut amore faciamus

Verum haec mens facimus, utpote qua illorum spectant magis quam philosophos: hi enim nec arbitrariis sibi iugandum, nec ea, qua supra naturam sunt, examinanda esse arbitrantur, sed ea duntaxat, qua humanae naturae cognosci, illiusque vires non superant, rationibus sibi stabilienda esse reputant.

Exponenda igitur est hic difficilis et operosa questio; an videtur
Deus voluntate creata in actibus liberis, seu, ut ajunt, de-
liberatis, quae nae vires non superant, praesertimque in malis
physice speciali motione promovet, nec ne? Et quia hic nobis
animus non est, una potius parte, quam alia amplecti; Suffi-
ciet nobis, ambarum partium peripua retulisse arguta, cuius
libertate relinquentes, eam, quam maluerit, amplecti.

Qui igitur negant Deum, speciali motione voluntate creata
physice promovere in actibus liberis seu deliberatis, qui nae
vires non superant, praesertimque in malis, his potissimum du-
cuntur argumentis.

^{1mo} Actus liberi seu deliberati sunt ij, qui a voluntate
deliberatae proficiuntur, ut cum quis se ad scribendum
determinat. At in huiusmodi actibus nae vires non exaden-
tibus Deus voluntate creata physice et speciali motione non
promovet. igitur. Prob. m. Deus physice non promovet
promotione speciali in actibus deliberatis nae vires non
exadentibus eam facultate, qua activa sunt, et actu suorum
domina, ita sub eos ponere potest, vel non ponere ad libitum.
At Deus voluntate sua facta activa, et actu suorum
domina, ita ut eos ponere potest, vel non ponere ad libitum:
hancque facultate, quot quot sumus, in nobis experimur:
v.g. possum me determinare ad scribendum vel non scribendum:
sive possum erigere gressum domum, quo me non habet in esse
simplici; sed in tali esse, npe in esse scribentis gres-
set; nam gressus, conservatio et creatio secundum diversa sunt
quodammodo seu relative inter se discrepant, ut soepe iam diximus.
igitur Deus non promovet physice promotione speciali voluntate sua
in actibus liberis, et deliberatis, quae nae vires non superant.

^{2do} Si Deus physice promoveret promotione speciali voluntate cre-
ata in omnibus et singulis actibus deliberatis, qui nae vires
non superant, eam sane ad actum peccati determinaret, et impelle-
ret: cum ipsa ultra promotionem physice speciale in eum actum
promovere non potest; si Deus voluntate creata ad peccatum
non determinat aut movet: atque quoniam peccati auctor dicendus
foret, et omnium, quae peccantur, peccatorum atrocissimum m-
reus, quod de deo cogitare animus exhorrescit.

quod Deus voluntate creata in artibus liberis, quae nae vires
 non superant, praesertim in malis, speciali motione physica
 non promouet. haec praecipue illi, qui physica de promou-
 tione in artibus liberis, et quae nae vires non superant,
 non admittunt.

At vero huius dona promouit auctores hinc pos-
 simum argumentis opinione sua tuerentur.

imo. Cae et non agunt nisi mota et applicata a Deo. Sed
 haec motio seu applicatio est physica et prava. quod dar-
 tur physica promotio. Min. patet: enim vero haec motio
 non est per modum obli et finis, quae dicitur moralis, sed per
 modum cae efficientis, quae dicitur physica. Deinde est
 prava, nam cae est prior effectu, et motio suo trō, qui
 est actio cae, quae agit ut mota et applicata ab alia;
 mouete enim ad agendum, et agit, quia mouetur et
 applicatur. M. vero sic patet: in mouentibus
 et agentibus subordinatis sed non agit nisi motu et
 applicatu a primo; sed oes cae et sunt subordinatae
 Deo ut primo mouenti et cae prima. quod non agunt nec
 mouent, nisi mota et applicata a Deo. Min. gstat,
 M. declarate: I inductione. Sic in naturalibus corpo-
 ra inferiora mouentur et excitantur ad agendum in-
 fute corporum superiorum. in aalibus inferiores potentia
 mouentur et applicantur a superioribus, ut in hoc
 voltas oes alias hōis potentias mouet et applicat.
 In artificialibus inferiores artifices mouentur et
 applicantur a superiore artifice, cui subduntur.
 In politicis inferiores ministri a Principe. In exer-
 citu miles a Rege, et. Eratne. Nam in ea de-
 pendentia et applicatōe sita est subordinatio cae, ut
 ut inferior superiori subdatur, ei inserviat, ejus appli-
 catōe expectet: unde ad agit, non ut mota ab ea, sed ut
 se ipsa mouens, hoc ipso subordinatōe ejus fugit;
 ut in miles non iustus pugnat: cum appetitus a voluntate
 non applicatus, sed suo impetu, prorumpit in aliquo
 effectu, iam non est subordinatio.

2°. Ex inconueniente: Quid quid ab alio n̄ mouetur in alio actu, illud est p̄mū mouens, adeoq; caa p̄ma in isto actu. q̄o si caa 2^a n̄ mouetur ab alia in suis actibus, erit caa p̄ma; quod absurdū est.

2do caa 2^a sunt instrumenta duntaxat respectu iei ai instr̄m̄tu n̄ agit ex se ipso sed ab alio moueri debet ad agendū. q̄o caa 2^a n̄ agunt ex se ipsis, sed à p̄mā seu Deo ad agendū moueri debent: adeoq; et uoluntas creata à Deo moueri debet ad agendū.

3. Qui respicit finē ultimū uniuersi, oēs caas sibi cooperantes debet mouere et applicare ad hunc finē. sed Deus respicit finē totius uniuersi, efficit uoluntatē creaturā moderatōr et gubernatōr. q̄o ep̄us est, oēs caas ad illud mouere, et applicare. q̄o ep̄us

M. p̄bat. Ille, qui finē ultimū uniuersi respicit, debet oia in illud dirigere et p̄ducere. sed n̄ potest illud efficere, nisi applicet et moueat creaturas ad agendū q̄forter ad hunc finē. q̄o debet illas mouere et applicare: adeoq; datur p̄motio p̄hya.

Consi: Cū p̄uidia sit infallibilis, necesse est, ut res sibi subditas ad finē suū infallibili directione p̄ducat. sed sola p̄motio p̄hya id p̄stare potest. q̄o et ipsa datur. Prob. m. q̄id q̄id p̄ter ea hīc ad p̄riūtur, est fallibile. q̄ursus em̄ simultaneus à crea p̄ndet, atq; est in: differens, ut supra dictū est; motiones aut̄ motus saepius sunt inefficaces. q̄o infallibilitas dona p̄uidia exigit aliquid amplius et efficacius, n̄p̄ p̄motiōe p̄hya q̄m̄ certissima ep̄us excentruē.

2° ab eo, quod ad utrum libet est indifferens, n̄ sequitur aliqua actio, nisi ab aliquo alio d̄terminetur ad unū. sed plerūq; caa 2^a et ex se indifferentes ad utrum libet, maxime uoluntas hūana, prout apertū est. q̄o n̄ agunt, nisi d̄terminentur ad unū, à caa n̄p̄ p̄mā, quae sola potest d̄terminare uoluntatē.

Ne ualere ajunt, si dicatur, quod uoluntas hūana sit q̄da indifferens, s̄ indiff̄riā actiua, si cuius se ipsa d̄terminat; ad eorū argūtu illi debere de illis duntaxat cauere, quae s̄ indifferentes, indiff̄riā passiua, nec se ipsas d̄terminare ualent.

Nam q̄tra esse videtur, quod sic voluntas huaa diu debe-
ret primū sui d̄terminans, quia à nullo alio d̄terminaretur.
Porro ita repugnat, ut ipsa sit primū sui d̄terminans, ac
ut sit primū movens, prima caa; quae oia videntur
absurdissima. Egdē fatentur, voluntate huaa se ipsa
d̄terminare, sed sub Deo movente et applicante, (u).

5to de ratione Dni est applicare sibi subditos ad suas
operaciones, applicatne q̄de morali & imperiū, si do-
minium ejus morale sit, ac morale totū ei subiciantur
subditi: phycē vero, si phycū ac in ipsa rerū naa
q̄stituta habeat dominium: Sed Deus est Supremus
eōd̄ Dnus, n̄ pure moralis, et ex aliqua subordinatne
morali, sed naturalis, et ex ipsa naturali creatne q̄ditne.
q̄ ad eū spectat oia naturalia applicare, (u).

Alia adhuc in sua opinionis falciamenta profe-
runt p̄motus phycā Patroni argta, quae, ne nimū
operosa hac q̄ditne paginas implere videamur, oīti-
mus: Hac quippe Petulipe sufficit, ut, quid ubiq̄, par-
tis Aferores in sua opinione q̄firmatne ferant,
intelligamus.

Res hūc p̄tereundū, scilicet, quod p̄motus phycā de-
fensores, ut id, quod ipsis objicitur, n̄pe illos q̄stituer
Deū peccati auctore, ut qui, iusta ipsos, ad illud pro-
moveat, à se amoliantur, eadē ferme respondere, quibz
supra, q̄tm ad quorsū Simultaneū simili obta argto
diluimus. Ajunt em̄, Deū p̄moveere voluntate ad actu
phycū peccati, n̄ ad ipsius malitia, seu Deū esse caa
peccati actus, n̄ ipsius malitia, atq̄, moveere ad male
duntaxat, n̄ ad formale peccati, (u).

Haec de cognitne Dei et ejus attributorū pro insu-
ti nostri ratione, et q̄tm Dea mens naturali ratiocinio
assequi pot, hūc dicta sufficiant; quae velut praedictio
duntaxat loco esse possunt ad ea, quae in Belgia feruntur
Hac de re eloquēti sumus.

Ex natura
no q̄gatio
phycū hūc
q̄stitua
litas; qu
ut in lib
litas dū

Quod Lat
p̄p̄u em̄
ut mand
re Virgīn
si annu
ca et à q̄
in apud
la phycū
q̄ q̄nc
nat, et m
vros, n̄ oc
Generatio
creatus p̄
q̄stitatis e
latare
d̄ta p̄fer
d̄ta p̄fer
d̄ta p̄fer
lione De
calos ei
luta ha
p̄re Ange

Caput II
De
Angelis.

47.

Ex naturis spiritalibus à Deo creatis aliae ab omni corpore
quoque sunt immunes, quae generali Angelorum nomine
designantur; aliae una cum corpore sortae quaedam spe-
ciae constituunt, quae mentes humanas seu rationales appel-
lantur; quibus nulli belluarum aas adiungunt,
ut iam alibi saepius annotavimus. De Angelis hic
duobus distinctat & agemus: de alijs postea.

§ I.

De Natura Angelorum.

Quod Latine Mentis, haec graece Angelus significat,
scilicet est homo spiritus, parte beatorum, officium
est, mandata domini ferre; ut Angelus Gabriel ad Ma-
riam Virginem missus dicitur, verbi domini incarnationem
ipsum annuntiaturus. alio nomine vocantur Intellegen-
tiae, et à Graecis Damones: quamquam demonis nomen, ex
usu apud Aethiopes recepto, Solis cacodemonibus seu ma-
lis spiritibus seu damnatis Angelis tribuatur. Dupli-
cis ergo generatim generis sunt Angeli, boni videlicet seu
beati, et mali seu damnati: de his, quod multa hic dise-
ramus, non occurrat, plura in Allegia dicitur.

Generatim definiti solent in Scholis Angelus, spiritus quidam
creatus, sua modo quod dicitur: Dicitur spiritus seu sortae
spiritalis et cogitativis partibus, non corpus, aut sortae
extensa. Nam corpus non potest Deum videre, et difficilius man-
data ferre: Angeli autem vident fauces Dei, ac Dei man-
data ferunt, prout paulo ante de Angelo Gabriele diximus.
Sed locum non replent infra corpus, ut illigatur ea
regione demonum, quae aethus ex energumeno apud He-
racleros eiecit. Hinc in gilio Lateranensi, anno 1224 celebrato
duplex haec à Deo creata dicitur, Spiritalis scilicet Acorpora,
sive Angelica, et mundana.

Deinde Angelus dicitur spiritus creatus, ut à Deo diffin: quatur, qui est increatus, et oim creatur Author et qdator. Quamquam alia adhuc sint inter Deum et Angelum differenci: na; maxime vero, quod Deus sit ipsum esse, Sive Ens p essentia, prout capite precedenti dicitur; Angelus vero sit Ens q participatne duntaxat, et velut Entis umbra, sic à Deo qparetur.

Deniq; dicitur Suo modo qletur, hoc est, Sui juris, nec ad qstituentia unã cum corpore sua alqda integra, instar ac realis, à Deo destinatus: Solus quippe à se consistit, ut in alterius qstituta venire ex sua sua insti: tuto seu qdatoris vbetate n̄ debeat.

Præter Epicureos, qui nll nisi corporeu in rebz agnoscunt, et Sadduceos, qui dicunt, n̄ esse resurrecti: onẽ, neq; Angelum, neq; Spiritum, nulli ex S. P. B. C. ta grecis quã Latinis videntur asseruisse, Angelos esse substantias spirituales tenuissimis corporibus, utpote vel aeris vel igneis quantitas: idq; n̄ tm ex Platoni: com. Schola hãuserant, sed in sacra Scriptura Auctitate firmare nitentur, utpote quã in Genesi; iusta qõ: ganda Cutione, sic loquuntur: Videntes aut Angeli Dei si: cias hom, quod essent pulchra, auerunt sibi uxores ex oibz, quas elegerant: Non possunt aut puri spiritus uxores auipere: atq; inde Angelos esse corporeos, inferunt.

Verũ id Platonicis familiare fuit, ut dæmones seu Angelos, vel tgm termes quasdam, sed ha corporeas, substantias, vel potius velut mentes tenuissimis corporibz quantitas qsserent: eaq; opinio, facta posteriori modo accepta, quibzda Galia Patribz videtur n̄ displicuisse, quod illorũ aetate angelorũ naa ndum solis aucti: tate suisel expensa.

Estuũ n̄ est, n̄ posterioribz tm Galia sæculis, agni: tas fuisse substantias spirituales et incorporeas extra oẽ corpus exsistentes; verũ in multo ante stabili: tã à Sto Eusebio asseru fuisse ab Aristotela, n̄ modo Deũ esse substantiam immãtelẽ et ordinis plane divi: si à corporibus; sed alia qõq; extare substantias, qua; intelligentias, seu substantias cogitantes nuncupabat,

ab omni proxiis maiori commercio, et coniunctione liberas, quales
putabat esse Argentinas seu Bitonas, à quibus coelestia corpo-
ra moveri arbitrabatur. Unde et, vetus est spirituum no-
sologia, quod mundus ipse. Sed utrum spiritus aliqui extra
corpus subsisterent, id non nullis Ecclesia Patribus vel ignotum
fuit, vel in Satis respectu.

Quod vero Genes. c. 6. v. 2. angeli Dei filias hanc in ux-
res accepisse dicantur, id de Angelis proprie dictis non est illigen-
dum, sed de Sanctis hominibus, npe de Sethi nepotibus, qui
ob Patris pietatem, Sitj Dei, vel, ut pauci legunt, Angeli
Dei appellantur. In am accepisse uxores ex Penine scilicet
qua filia hanc dicebantur, unde progenitos gigantes genuerunt.

Sed aliud opponitur argum. ex Actione & Synodi Aecume-
nica VII. quae fuit Nicaena II petita: in qua quae approbata
fuit Joanis Episcopi Thesalonicensis de Angelis, quos corporales
esse dicebat, pingendis Sententia, unde inferitur, memora-
ta Synodi Patri censuisse angelos non mere spirituales sed
in corporibus instructos, et Joane Thesalonicensi habendos
esse; quia sola corpora, non spiritus, penicillo exprimuntur.

Ad respondendum, Sententia Joanis Thesalonicensis à qui-
bus isto Generali aliquis ex parte durbaxat fuisse appro-
bata, Sul, quatenus Angelos pingi non velint, quia: non
in unde sequitur, ratio, quae afferbat Joanis Thesalo-
nicensis, npe quod Angeli foris corporales, fuisse ab ipso
approbata: nam re ipse ratio illa in medio reliquit quibus
nec Sul ea quidquam pronuntiavit. Unde in ora Angelorum
munera citra corporales vires percipiunt, corpora in ipsis
natura in Spirituali conjunctam. Admittere minime, ne-
cesse est; et apertum in Supra laudato gilio Cateranensi
videtur definitum.

Quia vero Angeli non varijs spirituum ordinibus tribui
solent; de huiusmodi ordinum numero non consentiunt inter se illi:
conior in opinio, quae ex S. Dionysio petitur, novis huius-
modi ordines in libris Hierarchijs, seu Sacris Principia
libris recenset; qui ordines ex S. Script. deducuntur
sunt Hierarchia Seraphinos, Cherubinos, et Thronos
complebitur. 2. Dominantes, Virtutes, et potestates

3. Principatus, Archangelos et Angelos. Iuxta Sumptos. Verum junior homo oim tractatio ad Helgia p. 101.

§ II

Varia quasita de Angelis proponuntur,
et vulgata responsa ijs subiiciuntur.

Multa hic solum congerimus, quonia in singulis
dum nobis haerendum non arbitramur. Reque hoc
arguere plane libellum est; et aliunde magna ex par-
te conjecturis potius, quam veris rationibus et subnitum.

Quaeritur 1.° utrum Angelorum existea ad fidei An-
p. 101.

Q. affirmative; nam frequentissime in S. Scriptura sive
veteris, sive novi Testamenti, Angelorum fit mentio.
Etenim Raphael Tobiae filii Sathani duxisse et educasse
legitur in libro Tobiae. Gabriel ad Mariae Virginis
miseratus est, Luc. 1. v. 26. Angelus Pastorum prope
Bethleem excubantibus, et noctis vigiliis, sup gregem suum
agentibus natum Salvatorem annuntiavit, Luc. 2. v. 9.
ut coetera omitteremus testimonia, quae passim in Scripturis
occurrunt, et nemini ea tractanti ignota esse possunt.

Quaeritur 2.° an existea Angelorum tamen mali demon-
strari possit?

Q. illa quae demonstrari non posse, bene am suaderi.
Nam aliqui existerunt et mundum existunt energumoni,
id est, a malo spiritu agitati, qui vel motibus, extra ordi-
narijs aguntur, vel res prout gestas memorant, vel divi-
sis linguis sibi antea ignotis loquuntur. Haec aut oia
huc ad naturam supant, non in Deum refundi possunt; cum Deus
obscenas, aut blasphemias voces, quales nunquam ab en-
gumenis proferuntur, non suggerat. Unde a malis An-
gelis nunquam inspirantur, atque ita Angeli, Sathani mali,
existunt; si mali, cur non in boni?

Quaeritur 3.° utrum Angeli ante mundum corporeum fue-
rint quodammodo?

Q. plius imo certum, atque ita, ut multi de fide id esse
velint, videri, Angelos una cum mundo corporeo fuisse

productos: alioqui Moyses scribere non potuisset. In principio creavit deus coelum et terram, si antea angelos quod dicitur. haec est ratio s. thomae. 1. part. q. 61. art. 3.

Docet idem s. thomas ibid. q. 62. art. 1. et 2. angelos non in terminis, sed in via, fuisse quod dicitur, hoc est non in statu gloriae, seu beatitudinis supernaturalis, sed in statu gratiae et beatitudinis naturalis, in quo, cum essent liberi ab omni necessitate tunc existerent tunc ineffica, poterant auxilio gratiae supernaturalis beatitudinem mere-
ri: cuius autem ipsius unicus charitatis actu supernaturalis beatitudi-
nem adipisci: ut homo quoque, ea unicus charitatis actu con-
queretur, si mens illius repente a corpore foret libera.
Postquam autem adepti fuerunt beatitudinem, non remansit in eis
potestas peccandi; sed eorum voluntas in bono fuit confirmata,
non peius ac beata homines, cum summo bono fruuntur,
male agendi potestate feliciter amittunt.

Quemadmodum vero unicus charitatis actu beatitudo supernaturalis et confirmatio voluntatis in bono ab angelis sanctis ostenta est, ita unicus superbiae actu cocodemum Princeps una cum suis a peccatis damnatae aeternae et confirmatae voluntatis in malo fuit promerita.

Quaeritur 4to utrum diversa angelorum species a deo fuerint procreata.

R. Sed probabile videri. Etenim Seraphini, Cherubini, throni, et ceteri ordines specie inter se differre videntur; in unoquoque in ordine plures esse posse angelos solo nostro discepto nihil vetat.

Quaeritur 5to utrum singulis hominibus datus sit Angelus custos?
R. affirmative, id enim intelligitur ex Mattheo. C. 18. v. 10.

Quaeritur 6to utrum angeli sint in loco?

R. Res spirituales, ut sunt angeli, proprie non esse in loco; cum id corporibus, seu substantiis solidis et extensis pe-
culiare sit, ut certo loco contineantur. Verum cum aliqua sint
cones animi conceptiones, et pro se nota apud sapientes sunt
animi conceptus, ut incorporalia in loco non esse, inquit Boetius
us apud s. thomae; hinc est, quod vulgo duas in loco existendi
rationes aut modos distinguunt, scilicet; scilicet: circumscriptive
et definitive.

Illud apud in loco esse circumscriptive esse, quod ambitus
a loco, seu a corpore corpore, in quo continetur, et quibus

una pars uni itide parti loci respondet, altera alteri: ut corpus huam sic est in loco, ut equus sit in una parte loci, pes in altera: Sicq; modus existendi in loco totis corpo- ribus gverire dicitur, n̄ spiritibus.

Sed vero dicunt esse in loco definitive, quod certo ac definito loco est presens, sic in, ut ab eo loco n̄ circum- scribatur, aut circumdetur: qd̄ su res spirituales esse in loco ajunt, v.g. Angelus Gabriel fuit presens cubiculo b. V. Maria, qd̄ ea Salvatoris Matre mox futura salutaris, sed ab aere cubiculi istius n̄ fuit circumdatus.

Addunt nulli, quod esse in loco definitive id esse totum in toto loco et totum in qualibet parte loci; ut aa raelis, inquit, est tota in toto corpore huam, et tota in qualibet parte corporis huam. Verum aa raelis dicitur nati qdem a spiritibus aaliis motibus in cerebro factis ad varias cogitat- nes, sedm legd̄ ab Autore naa stabilita, et proinde hoc su dici pot̄ post Quereone in cerebro quiritur: at nq; in manu, nq; in pede, nq; in intestinis sedm ppria substaa existere videtur, sed im̄ quatenus occasione motus, qui in ijs partibus fuerit, vario modo afficitur. Unde Patius dicitur aliquid esse in loco definitive, in huius loco, certo nimiru ac definito, p̄ sua cogitatione est presens, n̄ alteri; ita in, ut ab eo loco n̄ ambiatur: qua raelis Angelos esse in loco n̄ inficiamur.

Quaeritur ^{unde} utrum Angeli moveri possint? Res ipsos eodem fere modo moveri, quo sunt in loco; id est, eos posse p̄ sua cogitatione modo uni loco presentes esse, modo alteri: ut cogitatio nostra unius temporis puncto uno- dissimis locis sit presens, ac postea sedm ppria suam substaa in ea loca momento temporis transferretur, nisi corpori esset alligata.

Cum am Angeli ab uno loco in alium migrant, minime eis opus est p̄ locum intermedium transire, ut cogitatio nos- tra, si ex urbe Roa Vienna transferatur, p̄ loca inter- jecta transire n̄ debet, sed repente, qua erat Roma sequenti modo presens est Vienna. huius qdem motus n̄ sit sedm ppria mentis nostrae substaa, ut diximus, quia corpori est alligata, sed si eadem mens nostra ab omni

corpore est soluta, quemadmodum Angelus, tam facile movetur,
 quae cogitaret, nec alibi esse videretur, quae ubi cogitaret: unde
 si de Roma, de Vienna, aut de alijs locis cogitaret, deii posset
 praesens Roma, seu Vienna, seu alibi: non quod ipsius loci situ
 corporum contineretur, sed quod ipsi suo modo, nunc cogitaret,
 praesens foret, non alijs: quia mens aut spiritus non alibi a Deo
 conservari videtur, quae ubi cogitat.

Quaeritur de circa cognitione Angelorum, utrum Angeli
 cognoscant visibilia sicut et invisibilia?

Probabile est, multas ipsi a Deo nactus notitias res
 sicut visibilia sicut invisibilia fuisse gestas; sed Angelos
 beatos longe plenas fuisse adeptos, ubi Deum intuitivie
 id est, facie ad faciem, et veluti defixis mentis oculis
 ipse intuetur videre coeperunt. In Deo enim, sicut
 in Lumine quodam intelligibili, vident quaecumque, ipsi vult Deum
 revelare. Ideoque indigentia nostra, et praesens illorum,
 quaeque, ipsis inter medijs, ad Deum dirigimus; bonaque
 opera nostra cognoscunt, ut Tobia olim testatur est Archan-
 gelus Raphael his verbis: quod orabas in lacrymis, et
sepeliebas mortuos, et dereliquebas prandium tuum, et mortuos
abscondebas per diem in domo tua, et nocte sepeliebas eos, ego
obtuli oratione tua Domino. Sciebas in cogitatione nostras
ipsi ignotas esse putabat. Hinc, nisi eas, ad illos dirigimus.
nam Solus Deus est scrutator cordium, ut his verbis docet Je-
remias: Prava est cor omnium et inscrutabile: quis cognoscit
illud? Ego Dominus scrutans cor, et probans renes.

Quod malos Angelos seu cacodamones spectat, longi pau-
 ciora norunt, quae Beati Angeli, nec sanctas cogitationes
 nostras penetrant, nisi ad eos dirigantur; sed illas conjectu-
 ris tantum, sicut ex operibus, aut motibus nostris raocinando aspe-
 qui conantur. Angeli quippe, non sicut ac hoies raocinanti,
 seu unum ex alio colligunt, ut constat ex tentatore qui ad
 Christum auehit, ut ex ipsius responsis inferre posset, verusne
 esset Dei Filius nec ne?

Quaeritur q. qua ratione angeli se se invicem alloquantur?
 R. angeli loquuntur nihil aliud esse, quam ipsius cogitatione
 ad alterum angelum directa. Etiam si Deus hanc legem
 inter hos constituit, ut ex occasione quorundam Ignorum
 seu Solorum manifesta fuerint eorum cogitationes, nihil
 quoque obtinere videtur, quo minus ex sola angeli in-
 tentione seu voluntate, eorum ex occasione, ipsius cogitatio
 alteri angelo, imò in homini pateat. Neque ulla alia
 nobis occurrat commodior Angelica loquutione explicandi
 ratio, quam si ad causas occasionales, et constituta à Deo legem
 confugiamus. Nam ea quoque ratione, ut iam diximus, cor-
 pora ab angelis moveri videntur, quatenus sui eorum
 voluntas aut desiderium est causa occasionalis, ut corpus atque
 secundum Dei beneplacitum moveatur. De quorundam certi
 quidam corporum nostri motus, qui volatarij appellantur,
 quando habentur ex natura sua, sive Dei instituto cum
 nostra voluntatis artibus generentur; ita aliorum corporum
 motus, secundum decretum domini, Angelica voluntate generari
 causa occasionalis subsequi possunt.

Hæc de angelis dicta sufficiant, plura de ijs com-
 diis in theologia tradentur.

Capitulum Tertium

De Mente humana.

Varia de mente humana disquiri solent, qua singulis
 Paragraphis hoc ordine discutemus. I. quid sit mens
 humana, et quæ illius natura? II. an demonstrari possit
 immortalis? III. De intellectu, voluntate, alijsque mentis
 facultatibus. IV. de habitibus naturalibus humanæ
 mentis agemus.

§ Primus

Quid sit mens humana, et quæ
 illius natura, seu essentia.

Mens humana, seu animus humanus vel anima rationalis: hæc
 enim idem significat: est substantia quædam spiritalis et
 cogitans ad imaginem et similitudinem Dei creata,

et corpori destinata, eiq; regendo accommodata et sub-
stantialiter unita. Non em alia ratione Deo similis
dicimur et ad ipsius imaginem creati, nisi quia ad rationem
seu mentem nobis gustat, qua ipsius cognoscendi et aman-
di capaces efficiimur.

Quod mens humana sit substantia, ab oibus illis admitti-
tur, qui pro nobis substantiam intelligunt id, quod est substantia qua-
runda proprietate, aut notionem: sed vero mens humana
sit primum substantia omnium cogitatum, qua in nobis reperi-
untur, ratio debet esse substantia. Nam quamvis nunc
sciamus, in quo prae se illius natura existat, ambigere
non possumus, quin sit in nobis substantia aliqua cogitans,
qua mente humana seu ad rationem nuncupamus.

Admirare cogitatur intelligitur sensus ille interior et con-
scientia, pro qua certi sumus eorum omnium, qua agimus aut
patimur. adeo ut dicere, quod mens humana sit substantia
cogitans, idem sit ac dicere, quod in ipsa sit quaedam
omnium cogitatum, volatum, appetitum, sensatum,
qua in illa reperiuntur.

Quaeritur hic, num mens humana sic definita à corpore
distinguitur sitque spiritualis seu immaterialis. pro qua sit
Conclusio.

Mens humana à corpore distinguitur, adeoque est spiri-
talis, seu immaterialis.

Prob. Quorum attributa primaria et essentialia diffini-
guuntur inter se, illa in se à se invicem distincta. At
attributa essentialia et primaria mentis humana et corporis
inter se distinguntur. ergo et ipsa à se invicem distincta.
Major patet ex ijs, quae sunt in logica, sed hinc patet et
de rei aliis attributis essentialibus et primariis sequenti
sumus

minor Prob. attributum essentialis primarium mentis humana
est cogitatio, ruber eius definitio patet: attributum vero
primarium essentialis corporis est extensio seu sollicitas et
impenetrabilitas prout in physica explicabimus.

ai cogitatio et extensio seu imperetabilitas aut sol-
 liditas a se invicem distinguuntur. Enim vero,
 quid comae habet cogitatio cu extensione aut imper-
 etabilitate seu soliditate, qua corpus afficiunt. go
 et mens huaa a corpore reale distinguitur.

Confirm. I. Ha inter se apter distinguuntur quia
 apter diversa sunt proprietates: extensio em seu re-
 tu extensio diversitas q proprietates nobis duobus
 innotescit; neq aliud signu habemus ad iudicandu rem
 naas esse diversas, quia quia in ipsis desitne propie-
 tate adverteimus: n em alio modo observamus gla-
 cie et igne inter se differre, nisi quia ignis calefacit,
 glacies aut refrigerat; aut oculu a pede esse quid diversa,
 nisi quia oculu intuemur, et diversa obta distinguimus;
 pede autem gradimur, et sustinens corpus. De mentis huaa
 et corporis sunt reale diverse proprietates; imo audeamus dicere,
 ulla esse attributa, ullaq proprietates, qua magis inter se oppo-
 nantur, qua mentis huaa et corporis proprietates. qua em
 magis inter se opposita sunt, qua cogitare et extendi. qu-
 namqz relativi habet esse corporeu et cognoscere, qua semi-
 litudine afferri pt inter ceptne et motu. aut inter volutate
 et figura? go dicendu, mente et corpore esse penitus
 diversa, ac proinde si corpus habeat extensio, quod
 res cogitans haberi debeat oi extensione, quod id est ac
 esse spirituale et imaele. na noie Entis Spiritalis seu
 imaealis nll aliud intelligitur, qua id, quod partes n habet,
 et extensioe desituitur.

Confirm. II. Illud spirituale et imaele est, cuius operatio-
 nes sunt spirituales, et nulla proptus ma pendant. ai operati-
 nes mentis huaa, ut sunt illis et volutio, sunt spirituales,
 et a nulla proptus ma pendant; Illis em et volitione
 plane extensioe includunt, ut neq em optime quipimus,
 nulla facta ma mentione. Item quotidie experimur,
 hois cogitationes reddi obscuriores, quo plus habent cu corpo-
 re comerij, et vice versa fieri subtiliores, et distinctiores,

Quo magis se à corpore subtrahit, ut manifestum fit in
extasi et raptu, ubi mens à corpore quodammodo ab-
stracta, sublimia meditatur, et diffusa oia videt, ¶
go mens huius est spiritualis ad cogit. immortalis.

Consis. 3. Mens huius ingentes rerum imagines in se
complectitur, v.g. Terra Caelitudine, Coelum immensitate
et diffusa undequaque corpora; Linea Caelitudinis ex-
pente perspicit; punctum, quod oculis notari nequit, et
oio individuum est, cernit; multaque alia ab omni protus
maà sejuncta concipit, ut veritate, Sapia, unitate,
pulchritudine; Sciam illa propria illgit; hancq; omnia
et similia atq; ulla sensum subsidio, atq; pura et ab oi-
maa immuni illius percipit. go diffusa immalis fit necesse est.

Obj. 1. Cantur idea, quae sine cogitatione et extensione
involvunt, ut si idea doloris, coloris, ¶. aliaq; sunt
idea, quae sine extensione aut corpore percipi non possunt.
go est mens, quae illas ideas percipit, esse se sine cogitatione
et extensione.

R. Pico. Quamvis huiusmodi idea involvant cogi-
tatione sine et extensione, non tamen sequitur, quod cogitatio-
ne et extensio unum sit cum extensione, sed solum compositum;
sicut ut cogitatio et extensio, seu fortia cogitans et ex-
tensa unum quosdam constituant, quatenus in eo variae co-
gitationes et extensionis modificationes reperiuntur, quae
sunt atq; uno actu per se nec in ab imaginatione attri-
buntur. Et sane, si res accuratè percipienda, ap-
parebit illas sunt ac imaginabiles ideas, in quibus
extensio cum perceptione constituitur, nihil aliud nobis ex-
hibere, quàm cogitatione et extensione sine existere, sive nos
ex mente et corpore esse compositos. adeo ut haec duo
nullatenus sibi opponantur; ne quod iudicium de rebus
illis sequatur ideas, quae sine nupimus, ipsiq; fit gforme;
et in rei cogitantis naa fit bimode ac naa rei exten-
sa distincta.

Obj. 2. Ideo mens à corpore diffusa dicitur, quia diverse
habet ab eo conceptu. cui haec ratio alla est. go ¶.

Prob. m. Iustitia et misericordia dei &c. Habent diversos
 conceptus, et in prout jam supra annotavimus, ubi de
 Deo agebamus, oerg. illi tuerentur, ambe Deo veni-
 unt, atq. idē sunt. Item motus et figura, aliq. p-
 miles rei extensa modi, habent in diversos conceptus,
 et in reperiuntur in eodē facto, npe corpore. qd
 ex eo, qd conceptus rei cogitantis sit distinctus à conceptu
 rei extensa, n sequitur, quoniam possunt uni et eidem
 menti convenire.

P. D. M. primi arg. Ideo mens à corpore distincta
 dicitur, quia habet conceptum ab eo diversum realiter,
 quate su ad conceptu, C. quia habet conceptum ab eo
 diversum q. abstractae illius est et inadaquate. H. e.
 Iustitia et misericordia dei in Deo n ut dua res com-
 pecta existunt: Iustitia em sine iusto illigi n
 pot, sicut nec misericordia sine misericordia, ac provide
 id nisi moduliter distinguantur, possunt esse in uno
 Deo. at quate illigimus corpus seu substantiam mate-
 riam extensam, partibilem, figuratam, in excludit
 oia eorū, quae menti geruntur. Et extra illigimus
 mentem esse substantiam q. substantiam, quae plerūq. quae vult,
 quae dubitat, Atq. ab ea removere, quae ad corpo-
 ris naturam pertinet. Et sic cogitatio et extensio sunt
 incompatibiles, id est, n possunt simul stare seu esse
 in eodē facto.

Similiter figura et motus n possunt gereri, nisi in
 materia extensa; nam sicut motus recipitur in corpore
 habente figuram, ita n possumus illigere figuram nisi
 in materia apta ad motum. Magnū igitur est discrimen
 inter motum et figuram, et inter rem extensam et cogi-
 tantem; subiecto em oī facto mobili, nulla amplius
 superest nobis idea figurae aut motus, id de ratione
 modi sit, ut quamvis substantiam sine illo concipi possit,
 n est modus sine illa. quia igitur possumus rem
 cogitante concipere, nisi nullū esset corpus in rerū
 naturā, res cogitans realiter distincta ab facto extenso,
 ac q. sequens est Spiritus.

Cum mens huius sit corpori destinata, atq; illi regendo accommodata, prout in illius definitione expressimus; modo ergo exponendum est, quomodo corpori sit conjuncta.

Præ ipsa et experientia docemur, mentem et corpus notum ita sibi esse juncta, ut mens vim habeat corpus movendi, et vice versa corpus vi possit agendi in mente, adeo, ut ex cogitationibus quibusdam mentis quidam in corpore motus excitentur, et vicissim occasione quorundam corporis motuum in mente cogitationes orientur. at quâ ratione et modo hæc eveniant vix ac ne vix quidem capere valimus. Multi meta hæc comminiscuntur, sed quæ æquæ sunt captu difficiliâ, si tamen non difficiliora, ac ipsa mentis et corporis junctio, nec non mutua in se se agendi vis. Aliqui ad accidentia realia, qualitatesq; occultas à Substantia ipsa distinctas confugiunt, exemplo gravitatis occultæ, ut inepte satis arbitrantur, qualitatis illius, quæ quamvis corpus non sit, tamen in corpore, Capite nre, agit illud ferendo deorsum. Sed huiusmodi accidentia et occultas qualitates jam à nobis alibi explosa fuere et adhuc magis in se ipsa explodentur. Alij volunt in mente, quamvis re ipsa extensa non sit, nec corpus, virtute tamen esse extensa, quæ ratione optimè ead applicari corpori, et in illud agere posse arbitrantur. Verum hoc æquæ per se intelligi potest ac prius: mens enim nec re ipsa, nec virtute extensa intelligi potest, quamvis virtute possit in corpus, cui juncta est, agendi. Alij alia comminiscuntur, quæ ne in utilibus referendis quibuslibet Epus perdere videamur, referre omitteremus.

Verum antequam mente nostra hæc de re aperiamus, opera præterit erit notabile; tota difficultate, quæ habemus in concipienda illa conjunctione, seu, ut vulgò ajunt, unionem mentis et corporis ex parte nostra potissimum oriri, qui, infantia nostra præiudicia servati, existimavimus, improprie esse huiusmodi concipere, quomodo res materialis et corporea cum spirituali et incorporea conjungi possit, resq; inextensa rei extensa presentem esse, nisi sibi in extensa concipiatur.

Porro autem duarum quæ sunt in rerum, mentis scilicet et corporis: hic est de Varro, quod nos mens nos corpus esse dicunt nobis sermo non est: simplex dicitur genus conjunctionis, seu, ut aiunt, unio est illiusque valentia: una inter corpora intrinsecit; altera est, quæ dua mentes copulante, et postrema dicitur illa, qua mens et corpus coniunguntur, seu uniantur; omnis autem conjunctio seu unio aliquid simile habet, et, ut loquuntur, dependentiam seu solutio involvit, qua ratione et respectu dua diversa res in unum quodammodo transeunt. Nam eo ipso censentur conjuncta, seu unio: duo enim corpora dicuntur esse unita, quod ita se vicinia, ut unum in alterum agere, et vicissim illud ab altero id pati possit, non quod sit necessitas, ut ambo secul et semel agant, et patienter; sed sufficit, si unum agat et alterum patienter. Eodem modo dua mentes inter se uniantur, quod ipse affertur et ipsi communes, atque ita ordinantur, ut neutra aliquid velit, aut diligat, nisi alterius causa. ad eundem modum dicimus ad materiam esse unita corpori, quod aliqua corporis operatio dependet à mentis cogitationibus, et est reverso, quod aliqua cogitationes sunt dependentes ab operatibus seu potestatis motibus ipsius corporis: et hæc vi pati, quod sola est optima ratio conjunctionis seu unionis, utriusque.

Cum mens huius definitur fortis cogitans, deducitur, quod ipsa spiritus, atque iam à primo creatur sua instanti, et in utero materno, nec non in dum dormimus, cogitabit. Ratio est, quia cogitatio est ipsius primarium esse attributum, quod, prout alibi iam expressimus, ab ipsa natura quæ separari potest, quæ ipsa destruitur. quemadmodum corpus sine extensione, seu impenetrabilitate aut soliditate, quod est illius primarium esse attributum esse aut quæsi non existat: ubi enim solida et impenetrabilis extensio, ibi est corpus seu materia, et ubi illa soluta, et corpus seu materia destruitur. Ita enim ubi cogitatio ibi est mens, necnon est, ac vicissim; et ubi cogitatio soluta, ibi non mens, abesse oio debet, et vicissim.

Adde q
 duo se
 esse ut me
 ne esse mi
 fuisse loq
 Quod est
 unitatis
 illi; quo
 sed oby
 que non
 in ipse
 ratione q
 coram ill
 esse que
 aut in se
 fieri sig
 fuisse, v
 f. illa
 q. hanc
 fuisse ut
 que ut e
 diu mens
 fuisse in
 fuisse amo
 ubi cogit
 fuisse que
 instantibus
 fuisse ipse
 animalibus
 cerebro ubi
 existant
 ubi man
 occupant
 que a cor
 ubi que d
 illud cer
 ad res, de
 memoria

Adde, quod mens. *Potest*, adeo ut cogitatio in omni presens re actuali, seu illi prodita, se presens esse debeat; adeo ut mente seu ad reale sine actu sine cogitatione esse implicet; quem actu sine cogitatione, si ab ea sustuleris, nihil in ea possit remanere absolute remanens. *Lusus* est, quod existat, sed mentis dicitur ab corpore, seu materialitatis negatio efficitur, adeo quod nihil; quo nihil absurdius excogitari potest.

Sed obicitur: *Quia* seu mens nec in primo creatur suo momento atque in utero materno, imò nequid in infantia sua primordiis; nec in somno cogitare dicitur, cum tunc nullam cogitationem quasi somnum, eoque nullam, à nobis habitam recordemur; ubi enim ille, qui eorum recordatur, qua vel in sua infantia aut in somno, ne dicam, in utero materno cogitare fingitur. *quod* mens humana non satis apte dicitur *potest*, *Salte* *se*, cogitans.

Quia aliud enim est nos quasi esse cogitationem nostram, et aliud eam in posterum meminisse: plus enim requiritur, ut rei alicujus recordemur, quam ut illius simus quasi. ut enim recordemur: quamdiu mens corpori conjuncta est: requiritur, ut illius speciei in nostro cerebro aliqua vestigia relinquant, ad quae postea animum advertendo, eam eorum recordemur. Ut autem cogitemus, sufficit, si nostra perceptis, seu cogitationis quasi simus; quod non solum nobis dormientibus accidit, sed et ipsis infantibus in utero materno. Enim vero licet mens nostra somni tempore, negligentius cogitet, nec ob lapsos sensus animalis, ut vocant, spiritus, rerum, quas cogitat vestigia cerebro satis imprimantur, non in omni cogitatione destituitur existimanda. *Atque* non dubium est, quia infantes, in utero materno metas habeant cogitationes, illorumque mentes occupentur in ideis caloris, fugoris, sibilantis, doloris, quae à conjunctione illius cum corpore proficiuntur; quamvis, quae cogitaverint, non amplius recordentur, quia in illorum cerebello nulla possunt iniri vestigia, per quae mens ad res, de quibus cogitavit, recolendas determinat: nam memoria non in sola mente, sed maxime in impressis cerebro

vestigijs conripit, ut infra expliabitur; sed quia mollius
 est formam cerebelli, nec satis tenax; sed in quibus ab orbita
 sua et ex omni parte circumstantibus corporibus, sed
 debiliore tenetis corpusculi habitu, agitur. ex quo
 fit, ut tot diversa impressiones confundantur, à se se
 mutuo deleant. ergo nisi mens nostra ab initio sua
 creatis cogitaret, minime in Luana cogitaret memor
 esse potest, antequam formior fuerit cerebri substantia, et spe-
 cietate aut vestigijs in deo impressione tenax.
 Nec id mirum videri debet, sed in nobis ipsis, etate iam
 adulta, nulla remaneat eorum memoria, quae non a doctori-
 bus vix maternum uterum egressis ea perceptis et memo-
 ria vis quodque reperitur, quae plurimum, carent adulti.
 Certum namque est, et quod sic carae experientia confirmatur,
 infantes rerum omnium, quae sibi exhibentur, nomina, dolus,
 ac discrimina percipere, idque merito ante, quod ea verbis
 exprimere possint. quod ipsa in vigilantibus vigere
 ratione demonstrat; quamvis ob insipientiam ad huc corporis
 consuetudine et incertos motus ad ea eandem dubitantes atten-
 dere non possint.

De haecenus deductis habetur aperte, dari ideas menti
 nostrae innatas, id est, nobis natas et ab ortu nostro
 nobis congenitas, quibus nihil aliud ullaquam, quam
 lumen illud naale, quo Deus mentes nostras illustrat,
 seu verum, quae clare ac distincte percipiuntur, speciebus
 naaler informat. Cum enim, sicut demonstravimus,
 de natura seu essentia mentis nostrae sit, ut se et à primo
 sua creatis momento cogitet, vis autem cogitatio sit
 de re aliqua, nec non idea noie nihil aliud ullaquam,
 quae res cogitata, quatenus habet quoddam esse obiectum in
 mente, prout Schola loquuntur, sive, ut brevius dica-
 mus, quod quid in nostra cogitatione versari potest, manifestum
 est dari ideas menti nostrae innatas, seu congeritas.

§ II

Utrum mens humana possit demonstrari

immortalis?

Mentis humanae non sicut ac rerum omnium spiritualium, vita in cogi-
 tatione consistit; non enim aliter vivere nisi spiritibus, quae per cogi-
 tationem; nec proinde interire possunt, nisi cogitare desinant.

Quamdiu am existunt, cogitabris compotus esse illtguntr; abq
ita lamdiu vivere censendi sunt, quamdiu existunt. hanc
certitudo est metaphyca; na n tm n aliter esse pt, sive aliter
cogitari.

Cum go queritur, utrum mens hois, si immortalis, id
plane est, ac si quaratur, utrum mens hois, postquam est
a corpore sejuncta, pergat existere, si em existat vivere
ijta necesse est; cu ipsius vita, utpote quae in cogitab
ne consistit, ab ejus existea separari n pot.

Illud am fide certu est, mo fidei (hinc fundtu); ani
mos nostros n interire, ubi corporis carere liberantur,
sed immortales esse. hinc etus dicitur Mattheo. 10 v 28.

Abite, inquit, timere eos, qui occidunt corpus, ad am
n possunt occidere. et Goa. 12 v 25. qui odit aa
sua in hoc mundo, in vita aeterna custodit ea.

Cum am n sola civitate, sed in ratne hoc loco agn
du sit, cumq, Lateranense gulinu sub Julio II et Leo
ne X celebratu hlos oes sepe n^o exisset, ut ad
ista capitale, in aetna religne veritate dem praanda
oes ingenij vires et industria adhibeant. hinc nostrarum
partium esse arbitramur ex innris peni ratatq, quas
veteres et eventiores hli attulerunt, efficaciores profere.

Pris in velut certu oio statuendu est, mente nstra
a corpore separata a deo deprimi posse, et ad nihil
redigi: cu em Deus cuncta ex nihilo produxerit, oia
pariter, si vellet, in nihilu redigere posset. At vero hic
illud em inquiritur, utrum scil mens huana, postquam
a corpore est soluta, superstes esse natura sua exiat.
pro quo sit.

Argtu 1° Metaphyca.

Illa fortia est immortalis, qua a corpore sejuncta subsistit
et vivit. Si mens huana a corpore sejuncta subsistit
et vivit. i^o qd subsistit; cu sit fortia a corpore procul
dista, qua proinde nec corpore ad subsistendu indiget,
nec aliunde p se in propria pernicie ruat. Quae vivit; na
cu sp cogit, ejusq, vita in cogitabre sit posita, minime
subsistere potest, quin vivat. go mens hois est immortalis.

Argumentum ^{um} Phyicum.

Mens huana n̄ est deterioris q̄ditnis, quā alia inferioris ordinis sortea, puta corpus aut pars corporis. ai corpus à mente relicto, ut pars corporis à sua comparte Separata, subsistere potest: certa namq̄ est, certitudine physica, ramū v.g. à truncō avulsum, in gubito, aut in pulvere continuo truncō, debere remanere: certitudine metaphysica ite gstat, sed rea: tad p̄ se ipsa deficere n̄ potest, sed tm̄ si Deus quersu suū suū ad existendū ipsi subduxerit: Deus vero hunc quersu n̄ subducit uni parti, alterā, à qua minime pendet, pereunte: unde Eul. C. 3. § 14, didici? ait, quōd oia opera, quae fecit Deus, perseverent in perpetuum. q̄ soluto corpore Deus menti quersu non desinat ad subsistendū, sed tm̄ mentē ipsā quae corpus conservat, ad hoc tm̄ discrimine, quōd corpus, ulpote ex partibus compositū, varias mutationes subeat, seu varijs speciebus aut formis afficiatur; Mens vero, quae simplex est, integra semper, et incorrupta remaneat.

Argumentum Tertium Morale.

Regari n̄ potest huic universo tm̄ rei publicae bene constituta Supremo aliqua praese gubernatore, à q̄ singula regantur; et qui iustas criminibus poenas, delictamq̄ virtuti mercedē rependat. ai id fieri n̄ potest, nisi mens post mortē Superstes remaneat: nā hīc videremus insonites Locius, indigere et opprimi; improbos vero dominari, et delictijs affluere. q̄ mentē huic immortalē esse necesse est.

Deniq̄ eodē argto uti possumus, quo Deū existere supra demonstravimus. Eorū quippe deploranda est amentia, qui, sine ulla emolumentispe, facultē suā in certissimū discrimen adducunt. sed qui mentē huic immortalē esse inficiantur, hāc animi dementia et coecitate laborant. nā est mens inheritui foret obnoxia, ut falso sibi persuadere conantur, illa ipsos, tad fluctat fiducia merces mare: ut: q̄dōdē hunc oī suū et vita est orbati.

At si ea mortem non appetat, uti a nobis demeratur, putamus. quantas et quae horribiles pernicaciae suae penas sunt datururi, qui non modo religioe sed abjecerunt, sed ipsi in nae interioris et exterioris nulpanti obfirmato animo resistunt, donec instantis sui mortis punto, remota erroris nebula, a mente sua impie d'he, apertis velut oculis conspiciere coeperint. go ab horu hom infamia totis viribus recedendu, atq; in illoru sententia corde et animo eundu, qui altera vita exspectant. Suamq; vivendi ratione illius intuitu componunt.

Quonia go mens huca a corpore soluta p'sistere adhuc intelligit; quarit, quina ipsius status, post sua a corpore discessu, sit futurus. Sed, ut usud fateamur, ille nobis peni ignotus est, quippe qui a Dei beneplacito pendet, ita ut non nisi conjectura noscere possimus, quomodo hunc temporis faulthabiq; suis usura sit.

Illud duntaxat novimus, illa nre fore imortale, ac p'petuo cogitatura, Scimus, et se h'ca illura, aliq; multa, qua vel in deo intuebitur, vel gibuscud affini facte vel conjuncte aliqua habebit; na ex una sp'og; veritate nihil alia consequitur.

Præerea a a corpore se juncta moveri non potest ea nre motione, qua spiritib; convenit, sed p sua cogitacne, prout de Angelis expluavimus.

Deinde eo modo, quo de Angelis statimus, cogitat nos suas alijs mentib; aperire p.

Sensatne etiam afficitur, Sen sentit, se nre sensatio sumatur pro interiori quada huca mentis affectione, qua occasione habere solent a corpore, ut sunt dolor et gaudiu; quia ipse doloris ac lætitiæ sensibus hunc affi; solent, Deo volente, quibus affiitur, ubi corpore soluta est. Imo non abhorret a vero, quamda ma portionem respectu ejusmodi a a ab huca corpore separata si disponi posse a Deo, ut, quemadm occasione motuu, qui in corpore huca fiebant, vel gaudij vel doloris sensu imovebatur; ita in occasione motuu istius ma portionis, gaudiu vel et dolore sentiat. Eaq; ratione expliari p, quo parte damnate mentes in Leroru ignibus torquentur. na licet earu ortaa flami; igni nequeat, alafne in motuu circumstantis materia,

dolori urendi piperis, vel, Deo volente, in sine hujus-
modi maâ, eodem dolore cruciari possunt. Vide in ea,
qua in loca nostra part. 1. C. 4. pag. hæc de re
jam annotavimus.

P. Q.

Obj 1. Juxta Celiasti C. 3. v. 19. unus est interitus
hois et jumentoru. ai jumentoru aa interit. qd
A hois. M. unus C. qm ad moriendi nfitate C.
qm ad moriendi modu. N. M. C. homo et jumentu
interiunt, sed diversimodi: dum em hois moritur
aa seu mens ejus a corpore qd separate, sed n perit,
veru pergit subsistere: at ubi jumentu moritur, aa
illius perit, et ad nihilu redigitur.

Obj 2. Deus solus habet immortalitate, ut ait aply
i. Tim. 6. v. 16. qd mens hois n est immortalis.
R. D. a. Solus Deus habet immortalitate a se ipso C. ab
alio, n. sicut et coa. hois egde n habet immortalitate
a se ipso, sed ea a Deo accipit, estqz immortalis ab inthe-
co diuitalat, qia a se ipso interiimi n pot, n vero ab
extremo, qonia ab extremo non pio, Deo sul, in nihilu
unde eductus est, redigitur. quare in Synodo 6. Occu-
menica mentes hois diuuntur n naa, qd graa Dei
immortales, qia n a se ipsis, sed a divina voluntate et
graa immortalitate consequuntur.

Obj 3. animus nascitur cu corpore aut in ore,
qd perit n cu corpore.

R. R. coa, quamvis em nascatur animus cu corpore
sicut in corpore, et in substantia a corpore distincta,
et diversa peritibus ab eo ratnis, ac proinde in soluto
corpore subsistit.

Inst 1. da belluaru interit, qia nascitur cu corpore.
qd in animus hois perit cu corpore, si nascatur cu
corpore.

R. N. R. q. ant. Non em ideo belluaru aa perit, quia
cu corpore vel in corpore nascatur, veru aliunde
ratis ipsius interitus getanda videtur; ne qia

corpore bellue regendo ^{si} esse est destinata, quo deficiente
 et ipsa deficere ac perire necesse est. At vero animus
 huicus, quamvis in corpore huius regendo destinatus sit
 et accommodatus, et insup, et superius quod, Deo in eterni-
 tate conjungi postulat, aut eide pons esse sive in gau-
 dio sive in tristitia; utpote ad cuius similitudinem creaty,
 et velut, si ita loqui liceat, quaedam illius particula
 sit.

Just. 2do. magna est inter hoies et belluas similitudo.
 go et similis interitus.

Ad 2^a. magna est similitudo quo ad functiones
 aales et sensibus accommodatas; nam hoc edist, dormit
 agrotat, et seius ac bellua; ha ite dolent, gaudent,
 et seius ac ille, quae oia sensibus continentur C.

Quoad functiones mere spirituales et rationi accommoda-
 tas, N^a et eod. Enim vero bellua, quamvis suo
 modo sentiant, et in ratiocinantur, atq; ea illgen-
 di vi ac libertate sunt donata, qua hoies.

Just. 3. Sunt quaedam belluae, in quib; exquisitissima
 pupitur ratiocinatio. go.

Ad N^a. Si em in belluis esset adeo exquisita ratiocinatio,
 suas cogitationes quib;da signis, et tm inter se, et in no-
 bis communicarent, ut hoc inr coeteras nationes, qua-
 rum lingua ignorat, posset, et immo use lingua illam
 lacte imperfecte assequitur, ut cu ijs comereud inire possit.
 ai belluae nullis vocibus, aut signis cogitationes suas, sicut
 oporteret, nobiscum communicant, tametsi organa ad
 loquendum idoneis magna ex parte sint praedita, ut in
 picis et psittacis liquet.

Obj. 3. Mens huica pp corpus duntaxat, a Deo creata est.
 go soluto corpore, quod habet, et ad quod informandu
 erat qdita, debet interire.

Ad N^a. Non em spiritus pp corpus solum, ne postea
 nobiliore pp ignobiliore creavit Deus. P pp semetipsum.

Unde mens ista, utpote, quodja primu ad nos habimus
 ad Dei similitudine formata, et pp ipsum qdita, in oi
 suo munere cu corpus interit, defuncta est, ut male
 nulli contendunt, sed Dei gloria in perpetuum servare
 debet. Unde in soluto corpore ea substantia remanere
 necesse est.

Instit. 1. quod habet initium, habet et fine. Si mens
 huana habet initium, ergo et fine, seu soluto corpore interit.
 R. N. d. p. t. em aliquid habere initium, p. creaturæ
 suæ, quoniam habeat fine. Sic corpus ipsum seu materia
 habet initium, p. creaturæ ipsius, nec in fine ha-
 bet, sed se existere exigit, licet sub diversis for-
 mis et figuris, nec redigitur ad nihilum, nisi Deus
 ei quiescenti suum ad existendum denegat. ergo a for-
 tiori mens huana, utpote corpore seu materia longe
 nobilior, se existere pergit, nec ad nihilum redi-
 getur, nisi in Deum ei quiescenti suum ad existendum
 subtrahat.

Instit. 2. mens crescit in pueris, viget in ju-
 venibus, deficit in senibus. p. terea in corpore
 sano est sana, in aegro aegrotat, in temulento
 turbatur, ac citius deinde corporis mutabilitate est obnoxia. ergo
 vel corpora est, vel certe se pendet à corpore, ut eo soluto
 non subsistat.

R. d. a. mens crescit in pueris @ p. aetatis prima, quæ
 habet, ut corpore quiescente, esto. p. se ipsa, suamque
 naturam, p. a. et eod. Ideo igitur mens crescere videtur
 in pueris, vigere in juvenibus @, quia Deus hanc legem
 inter et mentes sancivit, ut nullæ ferè mentis sint cogi-
 tationes, quas statim non consequantur aliqui spirituum in or-
 ganis corporis motus, et viuisim. Unde quo magis ex-
 plesata sunt illa organa celeriorque et expeditior spi-
 rituum motus, crescere aut vigere videtur mens ipsa,
 quod facilius et promptius, imo fortius ad cogitandum
 detrimetur. Cum vero turbantur aut deficiunt spiri-
 tus, turbantur quoque ob eandem rationem, vel deficere videtur
 cogitatio. Quare in Lethargo, phrenesi, et ebrieta-
 te, non mens ipsa, sed cerebrum cadit, quod est effusio mentis
 instrumentum: hincque non animus sed cerebrum curari
 debet. At ubi mens à corpore est soluta, nullis huius-
 modi corporis motibus est agitata, sed eadē eodem statu
 permanet: nec proinde colligi potest eadē soluto corpore inte-
 rire, aut in nihilum abire, cum à corpore non pendeat ad sub-
 sistendum.

De Factu, voluntate, alijsq; mentis huius facultatibus

Suo jure in substantia cogitante occurrunt munera, illigere scilicet et velle; dilasq; prom in ista facultates proprias distinguere necesse est, nimirum vim illigendi et volendi; prior illius dicitur, posterior voluntas; quoniam illius magis receptivæ seu activæ, quæ illigendi facultas facultas, et voluntas potius volendi actus, quæ potia potia.

Philosophi illi, quos thoistas vocant, has duas facultates a mente re ipsa distinguere contendunt; verum, ut nobis videtur, perperam. Quoniam nihil illud nos cogit ad hujusmodi facultates a mente ipsa severendas, si mens sola inter hec illa distinetur illius et voluntatis muneribus deserunt, potia. Si mens sola est illius et voluntatis functio obire circa reale hujusmodi facultate ab ipsa distinetur: mens enim se cogitat, cogitare autem est illigere et velle. adeoq; illius et voluntas reali distinctione a mente ipsa non debent severari. Enim vero illius nihil est aliud quam mens illigens seu receptiva; voluntas vero est eadem mens volens.

Illius potius definitur facultas hujus mentis Emo, aliquid entis receptiva; estq; ut diximus, mens ipsa, prout receptiva, seu illigens.

Quomodo autem illius seu hujus mens receptiva in substantia liquet. Peripatetici ex suo Principe Aristotele, ut ajunt, dupliciter distingunt illud, agente scilicet et patiente seu passibile vel possibile. Priore dicunt esse eum, qui res potestatis est, seu deas, hoc est, spirituales rerum imagines, scilicet corporeas in phantasia depictas; posteriore vero vocant eum, qui species illas ideales, scilicet deas ab illius agente formatas receptiva, res omnes illigens.

Verum notandum, voce gracia Nōis, qua hīc adhibet
Aristoteles, mente ipsa seu ad ratiōem, n̄ vero illud pro
quali mentis facultate sumptū exprimit; hōis
mente nōra agente seu ac patiente diu et haberi
nōl veltat: est em̄ agens, quatenus se ad agendū de-
sumrat, quō seu voluntas dicitur; est vero p̄tiens,
quatenus intelligit, ac illud noiat.

Cetero hōis igitur hōi voluntate qd̄ nōra seu mente,
quatenus vult, agere decernunt: sed cū nlla vim
in obis ad imitandas in seū organa sensibiles sui
efforū species, nec in sensibz velphantasia ad eas
species formandas agnoscant; sed p̄cepta in nobis
passiva esse volunt; adeo ut illud nōffer ideas,
seu species intelligibiles rerū à se p̄ceptarū non cūdat
sed p̄cipiat. Ajunt em̄, vel illud antequā eas spe-
cies cūdat, res ipsas p̄cipit, vel ignorat? Si p̄cipit, jam
intelligibili carū specie seu idea est informatus, nec
proinde nova specie ad eas p̄cipiendas indiget: qd̄
si eas ignorat, fieri n̄qua poterit, ut carū specie repre-
sentativa p̄cipit cogit. P̄cipiat hōi, fabricat; cū
rei ignota nlla fingi possit imago, aut species, aut idea,
ut oēs norunt. qd̄ geluunt, illud in nobis extare
videt illud agens.

Unde n̄ deducunt, hūa mente à solo Deo rerū ideis
informari: cū em̄ ipsa nec eas fabricet, nec à rebus
seu obis in ea imittantur, Superest, inquit, ut illa
à Deo ijs informari dicatur. Nisi forte quis dicere
velit, malis cogitantes, n̄ à Deo duntaxat, sed à ma-
ligno hoste imitti. Quamvis diu n̄ possit, nlla p̄-
cepta siue idea ratne sui mala esse: si e. g. idea
furti, adulterij &c. p̄ se mala n̄ est; cū ipsi Dei ministri,
dū alios ab adulterio vel furto deterrent, ideas illas
habere debeant, n̄ seius ac fures et adulteri; sed p̄
amor vel depideriū aut ap̄sensu voluntatis, que vel
vitiis deis timoratur, ex ijs capit oblectamentum,
vel cupis modi dearu seu p̄ceptū obta cupit, aut
prosequitur, malus est dicendus. Ap̄sensu am̄ ille

à Deo in nobis n̄ efficitur, sed est actus proprius voluntatis nostrae. Quod si mens illis ideis immoretur tm̄, n̄ vero ipsa acquiescat, sed cogitatio illius à felicitate morosa nuncupatur.

Primo quia de voluntate altera, ut iam diximus, mentis huius facultate, differamus, pauca huius addenda videntur de memoria, phantasia, et ratione, ut quae ad illud pertineant, vel saltem ei affines sint.

igitur memoria in homine est facultas ad reālis seu huius mentis, qua rerum prius cognitarum recordamur.

Philosophus est aliud, quod ipsa mens, prout occupat vestigia in cerebro residuorum, et motus spirituum aëlium, per haec vestigia discurrentium, ad certa rerum puncta determinatur, ut alibi, n̄pe in physica exponetur.

Phantasia, seu imaginandi vis in homine est facultas, qua mens huius res corporeas sub imaginibus corporeis percipit; aut potius est ipsa mens, seu ad reālis, quatenus ex impressis cerebro vestigiis et spirituum aëlium, ea vestigia fluentium motu ad aliquid corporeum sub imagine corporea cognoscendum excitatur.

Ratio denique hoc loco est vis ratiocinandi, seu unum ex aliis inferendi: et proinde n̄ illud solum, seu mente quatenus percipit; sed in voluntate includit, de qua modo in aliqua veniunt dicenda.

Voluntas igitur altera mentis facultas definitur, facultas, qua bonum generatim ab illius exhibitione mens prosequitur, et malum aversatur. seu est ipsa mens, quatenus bonum cognitum prosequitur, et à malo recedit.

Enim vero, quod iam supra annotavimus, voluntas n̄ est res aliqua sive exhibitio ab ipsa mente, et ab illius re vera distincta: sed quatenus huius mens, quatenus illi: gital, illius dicitur; ita quatenus vult, voluntas vocatur, sicut voluntas est quid re ipsa ideis ac facultas percipiens, n̄pe illius. cum illius et voluntas nihil aliud sint, prout iam dictum, quae mens ipsa, quae diverso modo spectata, vel illius, vel voluntas nuncupatur.

Quonia in aliud est cupere, aliud velle; nec quinquamens u voluntate prosequitur aut fugit, quin prius alga, factem qfura, ipius cognitio sit informata; hinc illius ceptio pravia dicitur voluntatis motioni, sive ut Schola loquuntur, factus voluntati facte quodammodo praferre cupitur. poro quamquam voluntas huaa sic exfluata naturalis a nfitate quada interna ad bonu generatim feratur, circa bona privata in oio indifferens est et libera.

Libertas am huaa, prout hic a nobis spectatur, nll est aliud, qua ipsa voluntas, quatenus in boni prosecutione et fuga mali a nfitate sua externa, sed in natura interna est imunitas.

Duplex am hic dicitur libertas, sive externa, qua dicitur coactis; et interna, qua est naturalis quada et nra in bonu propensio et a malo aversio: duplex proinde est voluntatis libertas: una a coactione, altera a nfitate naturalis inclinatis.

Libertas a coactione est imunitas voluntatis ab oio vi externa, tam in boni prosecutione, qua in fuga mali: vim am externa seu coactione dicimus, qua ab externo primum aliumi extra propria ipsius inclinatione inferitur, ut cum quis trahitur ad suppliciu. ubi observandum, nlla vim posse inferri voluntati quoad ipsius actus interiores et proprios, v.g. quoad amore vel odium: n item cogitandum extra propria inclinatione, aliqui re eandem amare et n amare vellet et nollit sive, seu vellet nollet et invita, quod sane involvit repugnantia. sed ea in vim pati potest, quoad motus exteriores et corporeos, quos sgm caa naturalis in corpore suscitabat: v.g. detineri potest aliquis involtus, dum cursu meditatur, vel pelli et moveri, dum quiescere ambulat.

Unde liquet voluntate esse libera quoad actus proprios et interiores, sive, quod idem est, se actu voluntatis esse sive liberu a coactione, quia liberu sit, est a voluntate extra ulla vim externa proficiuntur; in en sive liber est a naturali necessitate.

Enim vero libertas à naturali necessitate, qua liberum arbitrium
 sive libertas electionis dicitur, est ea, qua ad propriam
 necessitatem sive externam, de qua modo dictum est, sicut in
terno amolitur. Est autem necessitas interna, sive natura,
 aut naturalis inclinatio, propensio quaedam voluntatis
 ad bonum nostrum prosequendum et malum nostrum fugiendum.

Unde non sumus liberi à necessitate naturali et interna circa
 amorem boni et odium mali generatum; quia non possumus
 non amare bonum generatum sive felicitatem nostram, neque
 malum sive miseriam non odire.

Sed bona privata voluntate nostra ad se nostram non alliuunt:
 ideoque libera habemus eorum eligendorum potestatem, sive
 ex multis unum pro alijs assumere possumus: imo si
 unum sit, illud assumere possumus aut relinquere, quod
 contra indifferetiam quamdam nequit intelligi. Sed de his alibi
 fusius.

Cum vero liberum arbitrium in voluntate positum esse Philo-
 sophi fateantur, mirum videri debet, iudicium, quod id est
 hoc arbitrium, illud non vero voluntati, sed esse in scholis
 attribui. Cum potius sit actus voluntatis, quàm illud:
 est enim, prout iam in Logica annotavimus, assensus vel
 dispensus, quo voluntas aliquid approbat vel improbat, sive
 quo se vel in parte affirmantem, per affirmantem negat, vel
 negantem, per negantem inflectit, prout idea, de quibus
 fert iudicium, sunt consentanea vel dissentanea.

Nec valet, si dicatur, quod iudicium sit cognitio; hæc autem
 pertinet ad illud, prout dicitur et illud.

Item falsum est iudicium esse cognitionem, et posteriori sit cognitionem
 seu perceptivam: est enim assensus vel dispensus mentis aliquid approban-
 tis vel improbantis; quod utique prævia rei cognitione requirit.
 unde nihil familiarius in sermonibus apud homines, quàm quod de rebus
 incognitis non sit iudicandum, sed prius ad rerum ideas attendendum,
 quod feratur iudicium.

Nec in quid quod efficitur, si dicatur, quod illud versetur circa
 verum, voluntas autem circa bonum sicut in iudicium vero verum sit,
 adeoque ad illud pertinet.

Nam respondetur, quod equivoce illud solus versetur circa ve-
rum ut percipiendum, n̄ tñ circa verum ut affirmandum v̄ negandum.
Affirmatio gō veri et negatio falsi, sive conjunctio idearum
similium, et divisio repugnantium est re ipsa quædam pro-
secutio boni, quod voluntate, qua in bonum nititur, ad se
allicit.

Unum adhuc hīc circa iudicium notandum venit, scilicet iudi-
cium s̄p̄ esse voluntarium, licet n̄ s̄p̄ liberum libertate electi-
onis: nam ubi gressio seu separatio attributi et s̄p̄t̄i evidens est,
ibi, licet libentissime, in nro voluntate factur in affirmatōe v̄
negatōe. Reus, verò accidit in eo iudicio, ubi s̄p̄t̄i attributi
et s̄p̄t̄i gressio vel separatio est obscura; ibi em̄ voluntas
ex electione, seu libera d̄t̄m̄n̄atōe affirmat vel negat unum
de aliis, quod si tunc falso iudicet, ea temerarie iudicium
elucere dicimus. unde ḡtra voluntate n̄qua iudicamus,
aut rei cuiusdam assentimus, vel dissentimus, nisi forte
oculis, ex metu poena s̄p̄t̄i vel s̄p̄e utilitatis, vel adulan-
di animo, vel affectu vindictæ, vel alia quavis injusta, rone
at multa percipimus ḡtra voluntate, à quorū gressione liberi
esse cuperemus: unde prava tñ iudicia nobis vitio vertun-
tur, n̄ pravarū rerū perceptus seu idea, qua tunc mali d̄t̄m̄n̄-
taxat s̄p̄t̄i, si iis gressus seu assensus nother, qui, ubi dixi-
mus liber est, acceperit.

Potesis quem admodum illud, quatenus p̄ imagines corporeas
percipit, et fantasia noie donatur; sic voluntas, prout in bonum
sensible nititur, aut à malo sensibili ex motu corporeo
ocafne revocatur, appetitus sentiens dicitur: inq; rursus
in appetitu concupiscente et irascente solè dividit.
unde eadē mens, quatenus quidpiam citra imaginē corpo-
rea illigit, factus; quatenus verò sub imagine corporea quo-
dammodo re aliqua contuetur, et fantasia noie, si ocafne
motus spirituum alius res cuiusdam recordetur, memoria;
si unum ex alio colligit, ratio dicitur: simili modo, dum quid-
piam citra motionem corpoream expetit, voluntas est: si ocafne
motu corporeo, idq; iſfectum in aliqua vehementiori
comotione, appetitus sentiens vocatur; qui inuis vel
concupiscentis est, si n̄p̄e ad delectabile feratur, vel irascentis,
si ad odiosum impellatur.

§ IV

De Habitibus huius mentis habitibus.

Habitibus nomine intelligimus facultatem aliquam, quae facultate ad agendum, se et immedie iuvat, atque definiri solet, quodlibet facultatis adventitia, quae facilius operatur.

Habitibus vero alij sunt Supernaturales, quos npe Deus nobis infundit sine nobis, ideoque dicuntur influxi, ut Fides, Spes, Charitas, dona Spiritus Sancti, gratia Purificans seu Radicalis, &c. de quibus hic non agimus: alij sunt naturales, qui repetitis actibus comparantur, unde in acquiritis vocantur. quare virtutes habitus acquiritis definiri et agendi facultas repetitis actibus comparata, iuxta ea, quae hinc de re ipsa in loca sequimur.

Habitibus autem ille acquiritus vel spiritualis dicitur, cum npe iuvat facultate spirituale, tametsi ratione sua entitatis ad corpus corporeus, si facultate corporea ad agendum determinet; ut ergo, vel bonus est, et dicitur virtus; vel malus, et vitium nuncupatur.

Virtus habitus spiritualis, vel intellectualis, vel moralis appellatur. Intellectualis dicitur, qui mentis intelligentia et cognitione iuvat; ideoque intellectum maxime respicit, quia perceptio seu cognitio illius competit. Tales sunt intelligentia, Sapientia, prudentia, Fides, et Ars, de quibus iam alibi agimus; hincque habitus, quia boni sunt, virtutes intellectuales nuncupantur: error vero et haeresis, vocantur mentis vitia. Denique opinio, quae ex ratione probabiliter ducitur, et fides humana, quae non dumtaxat auctoritate et testimonio illustrata est, habitus indifferentes vocantur.

Habitus moralis inclinatur voluntate ad bonum vel ad malum morale: si ad bonum inclinatur, virtus moralis, si ad malum seu peccatum, vitium morale nuncupatur.

Ratione autem quare dicitur, in quo horum habituum spiritualium natura consistat, quod ut facilius intelligatur, in memoria revocandum est, quod iam saepe mulcavimus; scilicet mente nostra ex conditoris voluntate corporeis motibus, et quae occasione, determinari, ut videlicet motus corporis cogitatione, et quae occasione excitatur; ea enim est corporis et mentis societas, ut nulla sit cogitatio, quae non statim aliquis spirituum alium motus subsequatur, quemadmodum nullus in cerebro motus audit, quin

aliqua oriatur in mente cogitatio. Visam huius corporis
 motus p. Spiritum aliud fluxu fuit, ut in phloga dicitur;
 qui Spiritus aales nihil aliud sunt, quam purior et subtilior
 Languinis portio, qua in cerebri anfractibus de se cetera,
 nervos inde exortos subit, ac p. eos velut canales ad gas-
 libet corporis partes deducitur. Cum gō sorpitis ex
 quarunda cogitatur occasione ad easdem partes dese-
 runt Spiritus aales, vias sibi paulatim latiores
 aperiunt, ac majores agunt sulcos, p. quos reversi, ijs
 ipsis, à quibus originem habuere, cogitantur occasio
 praebent.

Hic prolixi notabilis, clarum videtur, quod habitus spiri-
talis, tam intellectualis, ut scia & quae modalis, ut iustitia &
 seu qui mentem adjuvat tam ad veri cognitionem, quam bonae pro-
 secutio, cum sit facultas ad ventitia ipsa mentem adjuvans
 ad illud et cognitionem veri, si sit intellectus; ea vero vel ad bonum
 vel ad malum morale inclinans, si nō sit intellectus: nō solum sit me-
 ra spiritualis qualitas huius mentis inherens, sed magna ex
 parte in impressis cerebri vestigijs liberiori spirituum aliud
 fluxu, et omni, ut vocant, impedimentorum remote consistat.

Nam profecto, quod habitus intellectus spectat, si est simplex
 mentis qualitas, seu affectus vel dispositio; tunc nec vi
 morbi nec diuturnitate Ignoris aboleri potest, cum nec mente
 afficiat morbus, nec res spiritualis corrumpatur. ac quidem
 cernimus habitus intellectus, v. g. scia deleri. gō est dandum,
 quod intellectus habitus nō sint merae qualitates spirituales menti
 inherentes, sed magna ex parte in impressis cerebri vestigijs
 consistant, à quibus mens in suo spiritali habitu facilitata
 se scia repetit.

Pariter quoque de habitu morali dandum videtur, quod nō
 p. bona, sed mala mentis qualitate, seu vel gstante
 ordinis amore, si habitus sit bonus, vel aversione ab ordi-
 ne, si malus sit habitus; adhuc facilitate aliqua agendi
 requirat, qua in spirituum motu et corporis dispositio-
 bus sita est. Nam vocata nō dicitur p. secula illius receptum
 ad agendum satis determinatur, nec ulla patitur mora
 intri agendum, nisi ea, quae ab effectibus seu motibus corporis

inijcitur; unde vincenda ^{sem} est resista, qua à corpore oritur,
idq; p qtraria corporis affectu, qua in spirituum motu nati-
me est collocata. Quare, ut jam dictu, habitus moralis pte
mentis ipsius seu vocatus dispositio, impedita quoq; in
cerebro vestigia, expeditos spirituum aaliu motus, et impe-
dimentoꝝ oiu remotione requirit.

117.

Caput Quartum

De anima et cognitione Belluaru.

Si qua unquam qstio belloru mentes agitarit, ^{sem} maxime
ea est, qua de aa et cognitione brutoru instituitur, quamq;
presenti capite enucleandū pro viribus nostris, suscipimus,
quamvis circa ea casti algidū desiniri n posse arbitremur.
Unde in id duntaxat incumbemus, ut scilicet relatis varijs
belloru circa ardua hanc qstne opinionibus, earumq;
quibus obnoxia sunt, expositis disseltibus, nll decer-
namus, sed cuiq; libertate relinquamus, ex ijs illa, qua
maluerit, salva tñ fide, amplectendi.

De veteru, et Ethnicoru belloru hae in re opinionibus
non est, quod hic metu dixeramus; cum em ipsa met huaad
mente et aa corporea confixerint, nlla ijs videbatur disseltas
Belluaru, utpote hoitus longe imperfectioru, aas et corpo-
reas et musles habere. At postqua ista affirmu religio
huac mentis spiritualitate et immortalitate ubi detexit,
tñ quid de Belluaru aa sentiendū foret, bellorum
mentes exercuit.

Parig; usq; ad Cartesij, qui, ut sibi jam adnotavimus, circa
mediu pteriti seculi floruit, a tate, bruta ad maale, qua
sensu, cognitione et perceptioe suo modo pnta esse, habere p
arbitrati. At Cartesius illoru opinione evertere conatus
est, atq; docuit, Belluas esse meras nae machinas seu auto-
mata; nllamq; in ijs, pte organoru dispositioe, et corporis
configuratnoe, spirituumq; aaliu fluxum, dari ad con-
sentit: qua opinione Kaufise videtur à Tiogene Cynico,
qui teste Plutarcho Lib 13 de placitis belloru c. 20.
Belluas n ^{sem} n illigere, ^{sem} sentire negabat; et Stoicis

qui similitudine sua agnoscebant, inter efutur hucos et
 Belluinos, nec Leonis parie irari, sed quemdam duntaxat,
 Languinis ac Spirituum fremitum pati autumabant,
 prout referunt Seneca, lib. i. de ira, C. 3. et S. Aug.
 Lib. de quantitate aë num. 6. alias C. 30. Imo ante
 Carterium jam anno 1554. hanc, qua Bellius ad suum
 adimit, opinionem tradita fuisse aperunt à Comerio
 Pereira Medico Hispano in libro, quod ut Patris
 sui et Matris non celebraret, Antoniana Margari-
 ta inscripsit, nec in Lysis vulgavit in urbe Methym-
 na Campestri vernacule Medicina del Campo.

Quida Carterij Scitabores, quantis ipsius opinio
 difficultatibus obvoluta esset, et quomodo evidenti experientia,
 atque cori non sensui esset gratia, perspicere ha-
 bentes, in animum induxerunt, ut fuerentur, Bellua-
 rum corpora ab inanis orbe ferarum replentibus elemen-
 tisque, igne, aëre, aqua, et terra occupantibus malignis
 Spiritibus regi, hosque ea intrare, ut in ijs aë-
 vices agerent, illudque fungerentur officio. Hancque
 opinionem suam eo minus improbabile censeri debere ape-
 runt, quod certum sit, mundum malignis Spiritibus abun-
 dare, atque huiusmodi Spiritibus aëreas potestates et
 a portulo nuncupari. Quotidianam, inquit, in
 locis experientia, malignos Spiritus energum eorum cor-
 pora, qua occupant, eo modo regere, ut illorum aë esse
 videantur; quod non quomodo in diaturo, diabolo Belluarum
 corpora non modo occupare, sed et iuxta mechanicam
 reglas regere ita, ut eorum aë esse videantur.
 Sedque eo verisimilius, quod magni solis, imò et illi arbi-
 trari sint, Angelos coelorum Sphaeras, Sole, Luna, et
 Planetas, verbo, astra oia regere, nec non Sapientia sua
 et industria ad, qua in magnis hisce corporibus deest,
 supplere. Ad hocque non imple ajunt, quod ubique ferarum
 et elementa dispersi maligni Spiritus, quique pro
 suo genio Belluarum corpora occupant, eaque secundum or-
 ganorum ipsorum dispositionem et exigentiam moveant et
 dirrigant.

Imo, quod in actum temerarium imo indecens videtur, huius
 sua opiniois pte alia, n̄ obscurum in Erglio Mare C. 9. ubi
 iudicium contendunt, in histola duorum millium porcorum in gos
 Xtus Dnus integra de monu Regione introire amittit: qui
 ubi eos introissent, in mare fugientes acti sunt. Unde am hoc
 nisi quia maligni Spiritus, qui prius ja horu porcoru corpo-
 ra occupabant, ac ad loco regebant, novos hos diabolicos hos-
 pites, qui horu porcoru corporu imperium cu ipsis partiri,
 vel oio eos sua Statione et domiciliis eicere volebant molle-
 rantur, haud sustinere volentes, cu ipsis certare et velut
 digladiari coeperunt atq; inter pugnandum, sine ex impoten-
 ti furore, sine ex invidia, ne videlicet, si ab his novis hospi-
 tibus, qui forte virtus ipsos superabant, expellerentur, et illi
 proclama hoc porcoru hospitium obtinerent, sed et una eo frustra-
 rentur, porcos istos, qui ad duoru milliu nuda exinde bant, oes
 in mare deiecerunt.

Alij deniq; illi subtiliores qdē, sed et audaciores, tucntur,
 belluaru aas esse substantias mere spirituales et ab oi maā Perea-
 tas. hancq; sua opinione firmant ex belluaru operatibus,
 qua nisi substantia spiritali convenire videntur, ha ex incom-
 modis, quibz coetera opiniois circa belluaru aas sunt obnoxia,
 prout surius exponemus. modo p̄mū prop̄enda nobis
 et argta, quibz Cartesiani opiniois sua fulciunt.

Primū Cartesianoru argtu ex P. Scriptura deducit. In Genes.
 C. 1. v. 24. ubi agitur de creatue belluaru, haē duntaxat ha-
 bentur, Producat terra aā viventes. ai terra nihil nisi
 maā proferre pt, qua p̄oinde cognitiois et sensus penitus
 expers est. qd belluaru aā oi cognitiois et sensu est defi-
 tuta. Ita Levitici C. 17. v. 13, et 14. haē legunt: Homo
quicumq; de filiis Israel, et de advenis, qui peregrinante
apud vos, P. venatione, atq; aucupio cepit, fera, vel ave,
quibus vesci licitū est, fundat sanguine ejus, et operiat
illud terra: aā em ois carnis in sanguine est.

His textibus Sacris gsonat illud, quod S. Augustinus, seu
 alius Patre in te opera S. Augustini, relatus, tom 6. Ab. de
 cognoscere vera vita C. 4 ait; scilicet, vita brutoru animalium
est Spiritus vitalis confans de aere et sanguine, calidus, immo-
bilis, sed sensibilis; memoria habens, sed illu carnis; et
carne moriens, in aera evanescens. qd tu ex P. Scriptura

In ex P. Aug. habere ad Brutorum consistere in San-
guine & ai Sanguis B. cognitio et sensus proprie
diti profus expers est, go et ad Brutorum, C.

2um argtu. Si Bruta ad haberent, qua cognitio et per-
ceptio capax est, In illa vel maalis seu corporea, vel spi-
ritalis, vel quidpiam aliud inter haec duo mediū npe sua
Substantialis Peripateticorum foret. Sed nhl horū dici pt
aa Brutorū. go Bruta n habent ad, qua cognitio et
perceptio capax est. Major est ageta atq; aariorū.
3um prob. Si maalis seu corporea dici n pt. em vero maalis
seu corpus ex se est inert, et ut ut sēde lingatur, nqa
In eo evēhi poterit, ut ad quidpiam percipiendū et cognos-
cendū aptū fiat, prout quibz, que praevia n dūm
peritus oboccurunt, facile agnoscit. Deinde si maalis
seu corpus cognitio et perceptio sive cogitatio capax lin-
gatur, nhl obest, quin et mente sua, seu ad hoīschim
veteribus Ethnicis et his maalis et corporea dicamus;
quod ex et elqui et ratni ipfi adversatur. go ad Brutorū
maalis seu corporea dici nequit.

2do Sed nec spiritalis esse pt: na suae in immortalis esse
diagnoscetur; ideo em mente sua ad immortalē pervenimus,
quia spiritalis est, atq; dissoluto corpore, in quo minima
pendet, adhuc consistere exigit et pergit. go pari ratiōe
ad Brutorū, si spiritalis lingatur, soluto corpore, cui
alligata erat, consistere exigit et pergit, adeoq; et in immortalis;
vel si nhl oīus mortalis, et soluto corpore suo interire con-
cipiatur, nhl obfate videtur, quin et mente sua persistere
soluto corpore, cui inest, interire dicamus; nec ulla unqua
huc disparitatis ratio afferri poterit.

3. Neq; forma formalis Peripateticorum pt dici ad Bruto-
rū. Enim vero haec forma formalis nunqua est, aut concipi
valet. Nunqua est; na quod unquam est, vel est corp
vel spiritus. ai forma substantialis Peripateticorum nec corpus
seu maalis, nec spiritus, sed mediū quid inter utrumq; esse
concepitur ab ipfi Peripateticis, quod nēdū paradoxū,
sed ad suā ratiōe oī aleanū esse dignoscitur. Imo
haec forma substantialis nullatenus concipi pt, qui em quip jōit
forma alligata, qua quamvis e maalis seu corpore educatur,
atq; ideo maalis est, In neutiqua in ipfa maalis, aut vel

minima y
dicata
Substantialis
et corporea
capax
est
caso
lingatur
dici
substantialis
peripateticorum
formae
cognitio
et sensus
proprie
diti
profus
expers
est
go
et
ad
brutorum
cognitio
et
perceptio
capax
est
maialis
seu
corporea
dici
nequit
spiritalis
esse
potest
na
suae
in
immortalis
esse
diagnoscetur
ideo
em
mente
sua
ad
immortalem
pervenimus
quia
spiritalis
est
atq;
dissoluto
corpore
in
quo
minima
pendet
adhuc
consistere
exigit
et
pergit
go
pari
ratione
ad
brutorum
si
spiritalis
lingatur
soluto
corpore
cui
alligata
erat
consistere
exigit
et
pergit
adeoque
et
in
immortalis
vel
si
nihil
omnium
mortalis
et
soluto
corpore
suo
interire
concepitur
nihil
obfate
videtur
quin
et
mente
sua
persistere
soluto
corpore
cui
inest
interire
dicamus
nec
ulla
unquam
huc
disparitatis
ratio
afferri
poterit
neque
forma
formalis
peripateticorum
potest
dici
ad
brutorum
enim
vero
haec
forma
formalis
nunquam
est
aut
concipi
valet
nunquam
est
na
quod
unquam
est
vel
est
corpus
vel
spiritus
ai
forma
substantialis
peripateticorum
nec
corpus
seu
maalis
nec
spiritus
sed
medium
quid
inter
utrumque
esse
concepitur
ab
ipfis
peripateticis
quod
nondum
paradoxum
sed
ad
sua
ratione
omnino
aleanum
esse
dignoscitur
immo
haec
forma
substantialis
nullatenus
concipi
potest
qui
enim
quod
junctum
forma
alligata
qua
quamvis
e
maalis
seu
corpore
educatur
atque
ideo
maalis
est
in
neutiqua
in
ipfa
maalis
aut
vel

minima ipsius portio fuerit, nō autē sit maā. Id nō modo
 videndum est, sed et nullatenus quipi p̄. Deinde sōa hac
 fōstaalis, cū maalis fingatur, nisi ad operabiles maales
 et corporeas se p̄ extendere, adeoq; cū cognitio et per-
 ceptio, seu cogitatio sint operabiles mere spirituales, id
 eas se extendere nō p̄ fōa illa fōstaalis, vel s̄ illarū capax
 fingatur, id desinet esse maalis. qō aā brutōrū nō p̄
 dici forma fōstaalis Beripateticōrū. qō à primo ad
 ultimum, Bruta nō habent aā, qua cognitio et perceptio p̄ceper.

3um argum. Nulla est proportio inter corpus et sensum seu
 cognitio et perceptio, illud em̄ maale est sensus vero et cog-
 nitio seu perceptio mere spirituales est, at serō inter spirituale
 et maale nlla est proportio; atq; ideo nullo pacto concipi
 p̄, quōd ex proprijs pure corporeis seu maalibus, qualia p̄
 ea ex quibus brutōrū aā composita diuntur, reflectat
 quidpiā, quōd sentiāt vel cognoscat. qō Bruta p̄cipue
 aā nō habent, verū nll aliud esse videntur, quā automa-
 ta seu machinā à natā efficta.

4um argum. Si Bruta sensu et cognitio seu perceptio sunt
 fōsta sine vel maxime ideo, qm̄ quia senti hōes oculos, aures,
 lingua et reliqua sensuum organa, qua ad rerū tactu corpore-
 reārū, sensu et cognitio seu perceptio necesse requiruntur
 habent. 2° quia ore illorū sensuum propemodum operante
 senti hōes, q. d. ali ha rationes nll hic evincunt; nā ex ijs
 sequeretur, Bruta sentire, cognoscere et percipere senti nos
 ei in nostris sentiendi et percipiendi modo includitur ratio.
 qō si valeat argum, in in brutōrū sentiendi, cognoscendi,
 et percipiendi modo ratio includetur, consequente et ipsorū aā
 fōstaalis; quōd tū nemo audēbit asserere ob ea, qua inde
 sequuntur, incomoda et absurditates ja supra recensitas.

Deinde, si ex eo, quōd Bruta propemodum operantur senti
 nos, inferri debeat, ea cognitio seu sensu et perceptio esse p̄sta,
 sine plane concedendū erit, eā modo propemodum operari
 senti nos, sed nobis longē p̄ferius; atq; in multo exquisitiori
 percipiendi et illigandi potere; Apote qua ea attingant,
 qua hūa ingenio plane impervia sunt, eujus rei ex p̄sō
 care, ut in tra alia fcedatur, habemus qui, ubi cognitio
 aequa p̄mittitur, gramen sive herba sibi conveniente, et
 ad sanitatē suā recuperandā oīd apta eligit: quōd nullus
 hōō attingere p̄; nō em̄ hūa ratio ex figura vel exteriorē

graminis seu herbae speciei illius vim ac proprietates inti-
mas perspicere. Et. quod haec rationes nihil hinc evincere vi-
dentur; atque via mundi mira, quae sensuum suorum seu
organorum ope patrantur bruta, a solo spirituum, vel
vibrant, a alio motu, in formis organorum debita
compositioe pendunt. Et per motuum Reges in ipsis a
Deo constitutas sunt; quemadmodum oes actus illi, quos
imprudenter per animam non advertentem operamur, a
similibus causis producuntur, ut respiratio, cordis mo-
tus, ciborum digestio, et similia alia, quae ut dictum
imprudenter, et mente alio abstracta, operamur.
Haec enim oes operationes et actiones in alia videntur esse,
quae quae in automate seu machina fieri solent.
Quod hinc unicus, ceteris quae plurimum ovis expli-
cit manifestum: qui in summo loco labuntur, manus, quae ca-
pit huc verantur, in terra demittunt, quod ratio nulla a
opera faciunt; sed tamen, quia fabrica corporis ipsi sui com-
posita est, ut aputus immensis capris ad cerebrum veni-
ens spiritus aales ad nervos transmittat, qui brachyis et mani-
bus movendis inserviunt, quod a inventa, aut saltem non
animadvertente, peragitur. Et ita tamen explicatur, quod
ad Cupi computum ovis fugiat, eo quod sicut lumen in corpore
Cupi reflexum tenuissima nervorum opticorum capillamenta
agitet, et ex illa agitatione ad ovis cerebrum usque veniente
spiritus aales in nervos defundantur, et ibi ad fugam
idonea moveant. Enim vero quod est.

Argumentum. hoc populus parte fabricare varia automa-
ta et machinas, quae ope reguntur mechanica et motuum
suspenda operari videntur, prout quotidie certimus.
Quo à fortiori Deus talia automata seu machinas operari
poterit, tanto quidem praestantioris, quanto sua illa opera non
mentes magis superat; ars quippe naturae cuius Deus solus est
auctor, imitatus suntque. ac huiusmodi si Deo offensa au-
tomata seu machina videntur esse illa, quas bruta nunquam
operari, in quibus absque ullo proprio sensu, cognoscere et percepti-
one varij motus illi, quos ab ipsis fieri quotidie certimus,
reperiuntur. quod est. M. patet minor negari non potest, nisi
injuria Deo inferatur. quod est.

Haec enim
flos co
carere.
dubio p
dei et
habitu
belluam
argu
verius
esse vi
Deo
in bruta
sunt, id
ipsi de
cum em
sensum
inven
fribum
vere se
cernim
pinus
quae al
sensum
quibus
bruta f
Quod
sunt a
ad form
et hinc
meditab
dentur
in statu
da bella
arphi
cognosce
et alij
non em
sentim

Hac sunt, qm arbitramur, puzua Cartesiano argta, qibz
 pbare conantur, belluas ad, qua sentit, cognoscet, puzat
 carere. Varias, inrup argta et ratios ex motu legibus de-
 ductas proferunt, seu potius fingunt, ut sim obtund ex puz-
 dis, et pene ratios in belluis arguentibz eazundem opribz
 et actionibz repetitaru eludant; atqz hujus modi puzendas
 belluanu actiones ad motu legis rejiciant. sed hac ipso
 argta et ratios potius subiles et arguta conjectura, sel
 verius mera futiones, ut qua animo comprehendi n pout,
 esse videntur, qua solida argta.

Nec in ostendendu, quod Cartesiani ullius sensu aliq
 in brutis admittant, sed tace dubitant, qui mece corporeus
 ipse terminabile. veru hic tudeca dubitant videntur,
 cu em corpus seu maq ex suapte naa sit iners, ita et
 sensus, qui mece corporeus et maalis, adeoqz minu corpus est,
 iners sit oportet. Unde sensus ille, que Cartesiani belluis
 tribunt, potius figura et imago sensus esse videtur, quam
 vere sensus; quem admodu artefacta automata illa, qua golidie
 cernimus, sensu aliqde exhibere videntur, quangua certi-
 Jimus, ea re ipse n sentire. go Cartesiani hic se puzest:
 quia aliq pro vero sensu nobis obtundere volunt, ex qratne
 sensus dili pt, qua hoc puzus homo dicit. Mode videndum
 quibus puzue argumentis opinione sua feliciant ij, qui
 bruta sensu, cognitne et pceptne pdita fuerunt, sit go.

Argum v. Isa. c. 1. v. 3. dicit: Sos cognovit puzpore
suu, et asinus puzpe sui sui. Et proverb. 6. v. 6. vade
ad formica o piger! et quidera vias eius, et aspe sapia
et iteru pp. 34. v. 14. sicut pullus hirundinis sic amabo
meditabor ut columba. Item Math. 10. v. 16. Estote pru-
dentes sicut serpentes, et simplices sicut columba. ai
 hi alij p. puztra textus sensu, cognitne, et pceptne quam-
 da bellus tribuere videntur. go.

Argum 2. Non minus videtur certu bruta sentire,
 cognoscere, et puzere, qua certu est, ea oculis, auribus,
 et alijs ad sensu et cognitne aptatis organo esse pdita:
 n am verisimile est, bruta oculos, aures et alia ad
 sentiendu et cognoscendu apta organa ab auctore naa

accipere, n̄ ut videant duntaxat, audiant, sentiant, cognoscant, et percipiant; sed lusus aut joci, aut in illusionis cupidam gratia, atq; ut solummodo videre, audire, sentire, & videantur et fingantur; sint, machinae, qua nihil videant, agant, sentiant, audiant, et cognoscant. Q. go Bruta Sentire, cognoscere, et percipere aliqua sunt praedita.

Arguunt B. Nihil est ferre, quod ab experia, à cui hoc sensu, et ab ipsa evictia magis abhorreat, qua ferre et cognoscere bellus adimere. Ferre em̄ n̄ pot, ut canis venatorius, e.g. p. compendia viarum lepore insequatur, aut lepores ipsi p. varios flexus canes insequentes eludant; aut bestia alia alijs struant insidias, ut Lurca, qua ex praeda vivunt, si oī oīo cognoscere priverentur. hoc sane, n̄qua venatores, qui ferarum artes et astutias n̄ sunt, in animu suu induxerint: n̄ em̄ eos fugit, qua vasti sint velares lepores pra junioribus, ut canibus p. varios cursus illudant; ut in sua recurrant vestigia, ut p. medias algos oves penetrent, quo vervecinus odor vineat odore pedu suoru; ut cervus dolens soleat sibi de sepro aliud supponere, nemo tanta solertia in automato bona fide pot agnoscere, qm̄ in equis, canibus, simijs, elephantis, et sibus penè animantibus carnimul. Quid em̄, lupus suspensio gradu canes in ipsis domoru liminibus dormientes opprimit; cumq; hi majores sunt, qua ut facile humeris imponi possunt, ventre discisso, intestina projicit, ut minus sint oneri; ut in cervos ita venantur lupi, ut stationibus dispositis recentes et integris virib; desepros excipiant. Quid quod canis olfactu aut visu perdue deprehensa tremula cauda motu venatoru admovent. An forte haec et alia pluma citra ulla cognitne à brutis fieri possunt? afferant Cartesiani, qm̄ ipsis licet Quersit, ex Spiritu aëliu et organoru motibus et dispositione deducta argta, n̄q; tñ persuadebunt, haec à brutis

ita ut illa cognitio et perceptio p[ro]tari. Sane d[ic]t[ur] q[uo]d, bruta
ad habere, qua sensus, cognitio et perceptio p[ro]tari.

125.

Electum 4. Si bruta et habere ad, qua sensus, cognitio
et perceptio capax est. Tunc Deus videretur nos fallere; ut
qui bruta nobis exhiberet, velut ferri, cognitio et perceptio
p[ro]tari, qua in nullo minus haberent, qua huiusmodi sensu
et cognitio; sed non nisi insensibilia essent, nae automata
sive Machinae. Si Deus nos fallere n[on] p[otes]t. q[uo]d bruta habent
ad, qua sensus, cognitio et perceptio capax est.

Haec sunt propria illorum arguta, qui dicuntur bruta sensu
et cognitio esse p[ro]tari; quod q[uo]d opinio coram hominibus sensu
et genio magis accommodata videtur, qua Cartesianorum.

Verum in hoc n[on] leve imo maxima haec opinio p[ro]tari diffi-
cultate; quod n[on] est, quana[m] huiusmodi belluarum
natura, vix imo ne vix q[uo]d defini p[otes]t.

Peripatetici, ut iam supra recensuimus, ajunt q[uo]d
ad esse s[er]va p[ro]tari, id est, media quid corpus inter et
spiritu[m], q[uo]d verum iam hic et alibi hoc s[er]va monstru[m] explosi-
mus, futurumq[ue] adhuc in p[ro]tari, ubi de p[ro]tari corporis naalis
nobis sermo erit, refutabimus et deiciemus; adeo ut de ea hic
vel quidquam amplius loqui necesse haud sit, nisi quod ea nec
sit, nec concipi p[otes]t.

Alij, praesertim Gaspendista, ea male quid et corpore
esse asserunt; in quo cum Cartesianis conveniunt, q[uo]d, ut
vidimus, et ea vere corporea statuunt: at illi ab his dis-
crepant imo quod Cartesiani dicunt ea esse actuosa et subtilia
p[ro]tari ex purioris sanguinis portione in cerebri anfractibus
expressa, et in cerebro potissimum vigente: Gaspendista vero
velint ea esse p[ro]tari subtilissimorum et maxime mobilium
et actuosorum corpusculorum ipsi similium, qua igne et calore
constituunt, adeoq[ue] tenuissimum igne et flamma, qua q[uo]d
diu viget aut ardet, vita bellua constituit, qua, ubi flamma
haec extinguitur, morte oppetit. Sed in hoc a Gas-
pendistis differunt Cartesiani, quod Cartesiani actuosa s[er]va

subtilemque fortia originem dicit sensus et cognitio ex-
parte esse velint; Capendita vero flammula sua sensu
et cognitione tribuant.

Verum ut iam supra in primo Cartesianorum argto vidi-
mus, id à veritate ois alienum videtur, ex his sequi
duabus rationibz. 1° nullatenus quipi potest, quod materia
corpus, ut ut tenue et subtile fingatur, eorum eve-
ri possit, ut sensus, cognitio et perceptio seu cogitati-
o nisi, quae merè spiritualis est, nec quidquam in corpore
contineat, capax efficiatur, atqz sic a se et cor-
porum esse desinat, nec in spiritus efficiatur.

2do si semel admittatur, quod materia bruti, quae materia
est et corpus, sit cognitio capax, nullò obstare vi-
detur, quominus mens humana in materialis et corporea
dicatur, ut patet. Et quo in diffinis spiritualitas abibi-
bit et immortalitas; quo argta illa, quibz haec illius
spiritualitate, quae immortalitate probare conati sumus?

Quid ergo hic agendum? quana amplectenda partes
in haec ancipiti negotio? quid si diabolica illorum opini-
oni manus daremus, quae statuit, eas brutorum tot esse
daemones seu malignos spiritus, qui belluarum corporibz
praesunt, eaqz, pro suo quicqz eorum genio, et dignitate
excellentes sicut et instantes excellentia et instantia, vi-
liores et plebei diabolici viliora et plebeia, atqz infi-
ma seu daemones vilissima et obiectissima carumdem
corporea sequuntur ac movent?

Profecto, si, quod sentimus, fateri velimus, haec opi-
nio duabus prioribz, si non verisimilior, parte plior vi-
deri potest: haec enim Cartesianorum paradoxa, atqz in diffinis
in reliquo generi huius cepte impossibilia prouel auentur,
atqz seu mentis suae spiritualitas sicut et immortalitas in
tuto collocata videtur.

Verum, ut supra recensimus, ac modo ferme obli-
scimus; superest adhuc alia opinio; eorum npe, qui bru-
torum aas spirituales esse, atqz ab ois materia seueritas suentur.

hanc sua opinione hinc potestatem rationibus suentur, ^{127.} quod
ea sunt Brutorum operabiles, quibus tanta sagacitas, tanta
pruditia, itaque, si ita loqui fas est, sapientia proditur,
ut non nisi à proprio mente spiritali, et ab omni materia se-
creta provenire ac produci posse videantur; proinde
cuilibet sermo, atque remoto omni partium studio, animu atten-
denti Equivo apparet.

2do hae semel stabilita opinione tolluntur via incom-
moda, et absurditates, quibus priores opiniones in-
volvuntur; Automata et machina Cartesianorum per-
fringuntur. Fœtae spirituales Peripateticorum eliminan-
tur. Paperastitiam flamula in fumos abigit. ne Bruto-
rum ac sunt spirituales et ab omni materia secreta spiritus, quae
Brutis, non sensus, ac mentes humanis corporibus, vita et cognitio-
ne tribuunt, quamvis his sint longe imperfectiores.
Ea enim mentium humanarum est gradus, ut ratiocinatio,
quod ajunt, reflexarum, et circa verba sint capaces: non
ita Brutorum, ut quae sunt particularia percipiant, et
caeco velut impetu, quae infinitum vocare possumus, et
sine ulla ratiocinatio reflexarum ambagibus, ad ea
quae sibi provenire judicant, ferantur; neque aliud nisi rerum
corporearum sensum habeant. unde patet magnum horum
Brutorum casum à mentibus humanis discrimen: haec quippe
non modo perfectum rerum corporearum sensum possident, sed
ad majora adhuc nata res spirituales, et ab omni materia
secretae clare percipiunt, ut puta Deum, Angelos, si ipsas,
Eius generatim, atque res ab omni materia vel ex seipso nata
vel ex mente ipsa abstractas.

Est vero longe inferior est Brutorum aë gradus, ut quae,
quod iam diximus, sensitiva duntaxat sit, et nisi sen-
sibus sit accommodata, nec non sensibilibus et materialibus rebus
sua concipitur et percipitur; et quibus deficientibus, atque
corruptioni succumbentibus, ipsa quoque deficient et
corrumpatur, sedque pereat, necesse est, ut quibus solum
à Deo sit destinata, et à quibus velut pendeat.

Verū de mente huāa longe aliter dīperendū et
 sentiendū. Hae em̄ n̄ modo corporei sensibz suis
 praest, prout prout infinuavimus; sed insup ea
 ratione p̄dita est, ut Spiritalia cognoscat et percipiat,
 atq; a corpore, cuius graā minime creata est, se-
 junda adhuc p̄sistere queat, necn̄ tunc circa
 alia longe altioris ordinis vi sua naa occupetur,
 n̄pe circa mere Spiritalia et beatificia Dei visione
 aeterni remuneratoris sui, ad qua unice creata est
 si n̄pe, dum corporei juncta erat, ad ipsius voluntate
 se, corpuzq; suū, cui praerat, ac imperabat,
 comparaverit, seuis ut in libertate de nouo seu-
 rū vindicē experiatur.

Imortalis q̄o est mens huāa, seuis brutorū aa; Illa
 em̄ pp̄ Deū, et ut illo aeternū fruatur creata est; haec vero
 pp̄ corpus, cui soli destinata est, quod et ipsa interit.
 Illa ad imaginē et similitudinē Dei facta est, ut qua
 velut ipsius sit particula, atq; ratione illud assequatur; seuis
 ita, ut qua sensibilis duntaxat, et ad res mere sensibiles
 condita sit.

Et ita abest, ut haec opinio sapia dōna adverteretur, quin
 potius illa sumopere comendat; si em̄ ex varietate crea-
 turarū sum̄ a Dei sapia admiramur et adoramus, tanto
 amplior cultus et admiratio nostra erit, quo amplior ve-
 rū ab ipso conditarū varietate detexerimus. De his
 am̄ nos reputabimus, si iucamur eū, p̄ter variarū sp̄ci-
 erū mentes et spiritus, quos ab ipso creatos aliunde novi-
 mus, insup brutorū aas creasse.

Nemo inficias ebit, varias angelorū sp̄cies, quod alij
 alij sunt p̄stantiores a Deo creatas fuisse; demumq; men-
 te huāa paulo et angelis immorata, ut scripta verbis
 utamur, ab eo condita fuisse. Quidni n̄ dicamus quod,
 ut quoq; in feris spirituum ordo, ad majore universi de-
 core, aliquis esset, p̄ter mente huāa, insup brutorū aas

ipra longe inferiores condiderit. Itaq; Soluto corpore
 qd remaneret, atq; patria sua, coelum ipse, pro quo
 creata est, reverteret: ita vera una in suo corpore
 cui fuisse destinata fuerit, interiret, atq; in nihil abiit.

hae igitur sunt varia, qua circa Belluarum aas ut
 cum feruntur, opiniones et sententia; de quib; si quis
 mente nostra explicari velit, ei respondebimus, quod
 Plutarchus circa Sibi a Semetipso proposita qstia
 reposuit, qua dicitur em, cur pulli, quos Lupus sive
 infectatus est, alijs sint velociores, et postquam dixisset,
 id forte ex eo provenire, quod Lupus se quos
 apprehendisset, ac proinde velociores evaserint, vel
 quod melius alas pedibus addidisset, magnamq; perni-
 citate ijs impertisset, qua postea relinquerint,
 Tandem subiungit, ac res, inquit, ita forte se non habet.
 Cum em haec in re nulli certi a quoquam statui posse
 ultro arbitremur; melius, ne si quid deest, nec
 Ric vellemus, in illud Sophisma Laberemur, quod
 Schola non ead pro ead stuncupant.

